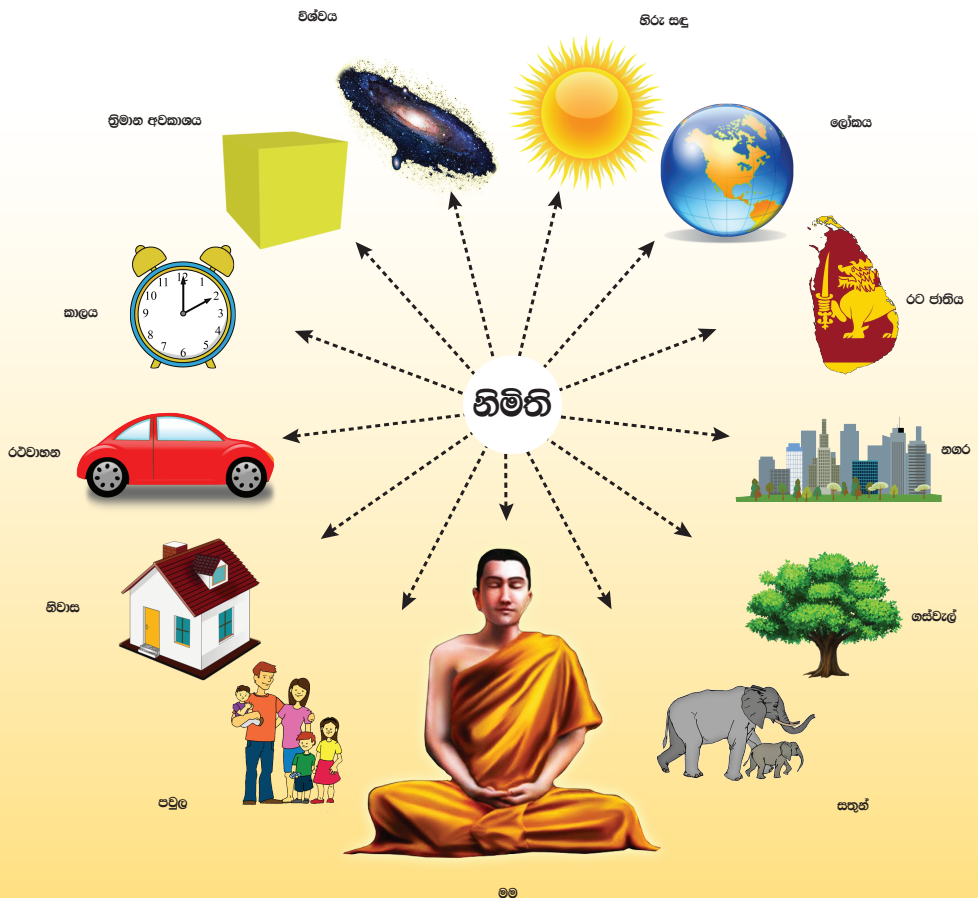

හිමිති ලෝකය

චිහිටිද දක්වමු

ලබුනේරුවකන්ද ආරණ්‍ය සේනාසනයේ
කම්මට්ඨානාචාර්ය පූජ්‍යපාද

මාන්කඩවල සුදස්සන හිමි

නිමිති ලෝකය

විහිවිද දැක්ම

පූජ්‍යපාද මාන්කඩවල සුදස්සන හිමි

ISBN 978-1-5227-0514-7

ප්‍රකාශනය

නිවන් මග

fb.com/path.nirvana

2015

පිරිසිදු ධර්ම භූතයකි

නොමිලයේ බෙදාහැරීම පිණිසයි

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2015 දෙසැම්බර්

මෙම පොතෙහි අන්තර්ජාල සංස්කරණය හා මෙම දේශනා
මාලාවේ පටිගත කරන ලද දේශනා ශ්‍රවණය සඳහා පිවිසෙන්න

<http://sudassana.org/>

රු. 45 ක් පමණ වන මුද්‍රණ වියදම පමණක් ගෙවා පොතේ පිටපත්
ලබාගෙන ඔබ ප්‍රදේශයේ ධර්මකාමී පින්වතුන් අතර බෙදා දීමට අවස්ථාව
සලසා ඇත.

පිටපත් ලබා ගැනීමට

කොළඹ - path.nirvana@gmail.com

නුවර - දයානන්ද මහතා - 0777665198

මාතර - මුනිදාස මහතා - 0714438747

මුද්‍රණය

කොළඹ ප්‍රින්ට්ස්

17/2, පැරිසිවත්ත පාර, ගංගොඩවිල, නුගේගොඩ.

දුරකථන 011 4 870 333

ඒ භාග්‍යවත් අරහත් සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේට
නමස්කාර වේවා!

ප්‍රස්තාවනාව

ඒ අනුත්තර සම්මාසම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී මුඛයෙන් ගලා ආ සත්වයින්ගේ ජරා, මරණ, ශෝක ආදී රෝගයනට දිව ඔසුවක් බඳු වූ ඒ ශ්‍රී සද්ධර්මයේ අරුත් කාලයේ වැලිතලාවෙන් වැසී යාමට නොදී ‘ඇස් ඇත්තෝ දකින්නවා යි අඳුරේ සිටින්නන් හට පහනක් දල්වන්නාක් සේ’ නැවත ලෝකයට විවර කර පෙන්වන අපගේ අතිපූජනීය කලාණ මිත්‍ර මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් 2015 ඉල් මස දී පැවැත්වූ ධර්ම දේශනා තුනක එකතුවක් උන්වහන්සේගේ අවසරය මත මෙසේ මුද්‍රිත මාධ්‍යයෙන් ධර්ම දනයක් ලෙස ඔබ අතට පත් කරන්නට ලැබීම ඉමහත් සතුටකි.

දුක් වූ ආයතන හා ස්කන්ධ (දුක්) පිරිසිදු දැකීමෙන් ම සමුදය (නිමිති, ප්‍රපංච) දුරු කළ හැකි බවත්, අද බහුලව ඉගැන්වෙන පරිදි සමුදය තුළ ත්‍රිලක්ෂණය බැලීමෙන් දුක්ඛ නිරෝධය සාක්ෂාත් නොවන බවත් ත්‍රිපිටක දහමට අනුකූලව පැහැදිලි කෙරෙන පෙර නොඇසූ විරු චතුරායථී සත්‍යය විග්‍රහයක් මෙම පුස්තකයෙහි අඩංගුය. මේ අතිශයින් ම ගැඹුරු දහම් කරුණු සරල උපමා අනුසාරයෙන් විවෘත කර දෙන වෙනත් හික්ෂුන් වහන්සේ නමක් අද සසුනේ නොමැති තරම් ය.

අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම වූ වර්ණ සටහන (චිත්‍රය) තුළ නිත්‍ය, සුඛ, ආත්ම වූ පුද්ගලයෙකු හෝ භාණ්ඩයක් තිබිය හැකි ද? එසේ නම් එම පුද්ගල සංඥාව මනස තුළ උපන් ප්‍රපංචයක්, නිමිත්තක් නොවේ ද? එසේ නම් ඒ ප්‍රපංචය ඔස්සේ යමින් බාහිර චිත්‍රය පරිහරණයට යන්න දුර්ම සුදුසු ද? මේ ප්‍රපංච නිමිති සියල්ලේ මේ ඇත්ත ඇතිසටියේ දක්නා කළ තවදුරටත් ‘මම’ යැයි පැනවිය හැකි කිසිවක් හෝ පරිහරණය කිරීමට ලෝකයක් ඉතිරි වේද? බාහිය සූත්‍රයේ “බාහිය, නුඹ ඉන් නොවේ. යම්හෙයකින් බාහිය, නුඹ ඉන් නොවේද, එහෙයින් බාහිය, ඔබ එහි නොවේ. යම්හෙයකින් බාහිය,

ඔබ එහි නොවේද, එහෙයින් බාහිය, ඔබ මෙහි මෙලොව නොමවේ. පරලොව නොවේ. මෙලොව පරලොව දෙක අතරෙහි නොවේ. දුකේ අවසානය මෙයමයි.” යනුවෙන් දක්වා ඇත්තේ මේ හව නිරෝධය ම නොවේ ද? මෙවැනි ගැඹුරු දහම් කරුණු ඔස්සේ ඔබේ මනස අනුක්‍රමයෙන් දහමේ ගැඹුරට ගෙන යාමට මෙම පුස්තකය ඉවහල් වේ යනු අපගේ විශ්වාසයයි.

මෙම ධර්ම දනය හේතු කොට ගෙන ජනිත වන්නා වූ කුසල් බලයෙන් සත්පුරුෂ වැට පවත්වන්නා වූ පූජ්‍ය පාද මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේට සම්බුද්ධ ශාසනයේ විරස්ථිතිය උදෙසා සිදු කරන්නා වූ ශාසනික මෙහෙවර ඉදිරියට කර ගෙන යාමට අවශ්‍ය ශක්තිය ධෛර්ය සහ නිදුක් නිරෝගී භාවය නො අඩුව ලැබේවායි පතමු. මෙම පුස්තකය සකස් කිරීමට නොයෙක් අයුරින් දයක වූ සියලු දෙනාට ද, එය මුද්‍රණය හා බෙද හැරීමට උදව් කළ සියලු දෙනාට ද, මෙහි මුද්‍රණ බරපැන දරමින් එය නොමිලයේ ම ඔබ අතට පත් කළ පින්වතුන්ට ද, මෙය කියවන ඔබ අප සියලු දෙනාට ද, වහ වහා මේ ලෝක නිරෝධය සාක්ෂාත් කර ගැනීමට මේ ධර්ම දනමය කුසලය උපනිශ්‍රය වේවා.

දේශනා විලාසයේ එන හඬ හැසිරුම් කියවීමේ දී හමු නොවන බැවින් ඇති විය හැකි ගැටළු සහගත ස්ථාන අප විසින් අර්ථය නො වෙනස් වන සේ සංශෝධනය කිරීමට උත්සාහ ගෙන ඇත. සිදුවී ඇති යම්කිසි ප්‍රමාද දෝෂයක් ඇතොත් පටිගත කරන ලද දේශනාව සමග සසඳා කාරුණිකව අප වෙත දන්වන මෙන් ඉල්ලා සිටිමු.

වචනයේ පරිසමාප්ත අර්ථයෙන් ම උතුම් රත්නයක් බඳු මෙම පුස්තකය ඉතා ඕනෑු කමින් හා අවධානයෙන් යුතුව කිහිප වරක් හෝ කියවා අවබෝධ කර ගන්නා ලෙසත්, එයින් නො නැවතී එය ප්‍රායෝගිකව අත්හදා බලා ධර්මයේ සන්දිට්ඨික ගුණය තමා තුළින් ම අත්දකින ලෙසත් අවසන් වශයෙන් ඉල්ලා සිටිමු.

ජනක ප්‍රදීප්

2015-12-14 හෝමාගම දී

පළමුවැනි දේශනය

නමොනසා භගවතො අරහතො සමමා සමුදුට්ඨාසා

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, “මහණෙනි, මේ චතුරායඝී සත්‍ය ධර්මය නමැති එකම ධර්මය අවබෝධ නො වීම නිසා, අවබෝධ කර නො ගැනීම නිසා, මේ සත්ත්ව වර්ගයා මියන් විසින් කපා අවුල් කරන ලද රෙදි වියන්නන්ගේ නූල් කැටියක් වගේ අවුල් කරගෙන, ඒ වගේම, එකට ගෙනුණු කුරුලු කුඩුවක් වගේ ගෙතිලා, ඒ වගේම පැටලුණු පඬු ගාලක් වගේ පටලවා ගෙන, අපාය සංඛ්‍යාත දුක් සහගත සසර නො ඉක්මවනවා කියලා”.

ඒ වගේම, මේ චතුරායඝී සත්‍ය ධර්මය නමැති එකම ධර්මය අවබෝධ කර නො ගැනීම නිසා, මේ දීර්ඝ සංසාරයේ එන විට, අපි හැම කෙනෙක් ම, මව් මළ දුකට අඬපු කඳුළු සතර මහා සාගරයේ ජලයට වැඩියි. පියා මළ දුකට, සහෝදරයා, සහෝදරිය, ඥාති හිතෙහිමින් මළ දුකට අඬපු කඳුළු සතර මහා සාගරයේ ජලයට වැඩියි කියලා පෙන්නවා. යම් හෙයකින් අපට මේ චතුරායඝී සත්‍යය ධර්මය තේරුම් ගන්න පුළුවන් වුනොත්, මේ සියලුම සංසාර දුක නිමා කර ගන්නට පුළුවන්.

එක්තරා අවස්ථාවක දී බුදුරජාණන් වහන්සේ මුංඇට හතක් පමණ කුඩා ගල් කැට හතක් අරගෙන, හික්ෂුන් වහන්සේලාගෙන් අහනවා, “මහණෙනි, මේ පෙනෙන හිමාල පර්වතය ද ලොකු, මේ මුංඇට හතක් පමණ වන ගල් කැට හත ද?”, “ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මුංඇට හතක් පමණ වන මේ ගල් කැට හත ඉතාමත් කුඩා යි. මේ පෙනෙන හිමාල පර්වතය අති විශාලයි. ඒ පර්වතය ගණනකට ද යන්නේ නැහැ.” ‘මහණෙනි, ඒ වගේ දිට්ඨිසම්පන්න වූ, චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ වූ, කෙනාගේ ඉතුරු වූ දුක හරියට මෙන්න මේ මුංඇට සතක් පමණ වන ගල් කැට සත වගෙයි. එයාගේ ගෙවිව්ව දුක හරියට මේ හිමාලය පර්වතය වගෙයි කියලා පෙන්නනවා.

එහෙත් මේ වතුරායී සත්‍ය ධර්මය තේරුම් කර ගැනීම නිසා මේ සංසාර දුකෙන් අත මිදෙන්නට පුළුවන් බව බුදුරජාණන් වහන්සේ නොයෙක් ආකාරයෙන් පෙන්නුවා.

ආපනු තැනක දී පෙන්නවා, “මහණෙනි, යම්කිසි කෙනෙක් මේ ඇත්තන්ට කිව්වොත් නුඹට මම උදයටත් අඬයට පහරවල් සියයකින් පහර දෙනවා. දවාලටත් අඬයට පහරවල් සියයකින් පහර දෙනවා. සවසටත් අඬයට පහරවල් සියයකින් පහර දෙනවා. දවසකට මේ වගේ පහරවල් තුන්සියයක් කමින් අවුරුදු සියයක් ජීවත් වුනොත්, නුඹ වතුරායී සත්‍යය අවබෝධ කරවනවා, අවබෝධ වෙනවා කියලා කිව්වොත්, වහා කැමති වෙන්න. බොහෝ ශිෂ්‍යයන් කැමති වෙන්න. ඉක්මනට කැමති වෙන්න කියලා. ඇයි, අවුරුදු සියයකින් හරි පස්සේ වතුරායී සත්‍යය අවබෝධ වුනොත්, මේ සසර ඉවරයි. දවසට තුන්සියය ගානේ අවුරුදු සියයක් පුරාවට ගුටි කන්න වෙන පහරවල් ගණන ගණන් කරන්නට පුළුවන්. වතුරායී සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ නො වී, සසර හිටියොත් ගුටි කන්න වෙන, වදින පහරවල් ගණන, ගණන් කරන්නට බැහැ” කියලා තථාගතයන් වහන්සේ පෙන්නුවා.

ඒ නිසා මේ ධර්මයන්ගේ වටිනාකම තේරුම් ගන්න ඕනෑ. මේ ධර්මය මොන තරම් වටිනවා ඇති ද, මේ ධර්මය ඇහෙන විට ඉස්සර රජවරු රජකම් අතහැරියා. සිටුවරු සිටුකම් අතහැරියා. ඇමතිවරු ඇමතිකම් අතහැරියා. මහා ධනපතියෝ ධනධාන්‍ය, නෑදෑ පිරිස් ඔක්කෝම අතහැරියා. මොකද, සංසාරයේ දුකින් එතෙර කරවන මේ සද්ධර්මය හැම දෙයකටම වඩා වටින නිසා. ඉතින් මම මේ මතක් කළේ මේ වටපිටාව - මේ සද්ධර්මය බොහෝම ඕනෑ කමින් ශ්‍රවණය කිරීමේ වටිනාකම යි.

අපි දහම් කරුණු ටිකක් කතා කරමු. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, එවං තිපරිවට්ඨං ඥාදසාකාරං යථාභූතං ඤාණදස්සනං න සුච්ඡුද්ධං අහොසි - මේ වට්ට තුනක්, ක්‍රම තුනක්, ආකාර තුනක් තියෙනවා. ඒ තුන ධර්මතා හතරකින් වරනැගිලා, දෙළොස් ආකාරයක් වූ දවසට, දෙළොස් ආකාරය පිරුණු දවසට, කළ යුත්ත කළ, සියලුම ආශ්‍රව ධර්මයන් දුරු කළ, ක්ෂිණාසුච වූ,

වෙනොව්මුක්ති, ප්‍රඥවිමුක්ති, තමන් ම සාක්ෂාත් කළ මහරහතන්වහන්සේ නමක් වෙනවා කියලා පෙන්නුවා. සියලුම සංසාර දුක අවසන් කළ කෙනෙක් වෙනවා කියලා පෙන්නුවා.

ඒකේ මුලින් ම පෙන්නුවා, කුමක් ද? සත්‍ය ඥානය කියලා එකක් තියෙනවා. මෙන්න මේ සත්‍ය ඥානය මුලින් ම ඇති කර ගන්න ඕන. ඉදං දුක්ඛං අරියසංචානි මෙ භික්ඛවෙ, පුබ්බ අනනුස්සුතෙස්ස ධම්මෙස්ස වක්ඛං උදපාදි, ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤ උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලොකො උදපාදි - මෙන්න මේක දුක්ඛ කියලා පෙර නො ඇසූ විරු දහම් ඇසක් බුදුරජාණන් වහන්සේට පහළ වුනා කියලා පෙන්නුවා. ඉදං දුක්ඛසමුදයං අරියසංචානි - මෙන්න මේක දුක්ඛ සමුදය ආයථී සත්‍යයයි කියලා සමුදය ඉස්සෙල්ලා තේරුම් ගත්තා. ඉදං දුක්ඛනිරෝධ අරියසංචානි - මෙන්න මේක දුක්ඛ නිරෝධ ආයථී සත්‍යයයි කියලා ඉස්සෙල්ලා සත්‍යය තේරුම් ගත්තා.

මෙන්න මේක දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපද ආයථී සත්‍යයයි කියලා ප්‍රතිපදාව නිවැරදිව ඉස්සෙල්ලා තෝරා ගත්තා. දුකේ ඇත්ත ඇතිහැටිය, සමුදයේ ඇත්ත ඇතිහැටිය, නිරෝධයේ ඇත්ත ඇතිහැටිය, මාර්ගයේ ඇත්ත ඇතිහැටිය දකින විකට, දෑකපු විකට දේශනා කළා සත්‍ය ඥානය කියලා.

ඊට පස්සේ යි කරන්න වැඩක් හම්බ වෙන්නේ, එහෙනම් මේ දුක පිරිසිඳ දත යුතුයි, සමුදය ප්‍රභාණය කළ යුතුයි, නිරෝධය සාක්ෂාත් කටයුතුයි, මග වැඩිය යුතුයි කියලා මේ ටික කළ යුතුයි දැන්, කියන නුවණක් එනවා - කෘත්‍ය ඥානය. යම් කිසි කෙනෙකුට දුක පිරිසිඳ දෑකලා ඉවරයි, සමුදය දුරු කළා, නිරෝධය සාක්ෂාත් වුනා, මග වැඩිලා ඉවරයි කියලා කෘත්‍ය ඥානය, කරලා ඉවරයි කියන නුවණ පහළ වූ විට, එයා මේ සාසනයේ කළ යුත්ත කළ කෙනෙක් බවට පත්වෙනවා, මතුවට කළ යුත්තක් නැහැ කියන තැනට පත්වෙනවා.

හොඳයි, අපි මෙතැන දී බලමු, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ, ඉදං දුක්ඛං අරියසංචානි : මේ දුක්ඛ කියලා පැහැදිලි

කරපු ධර්මතා ටික ඉස්සෙල්ලා තේරුම් ගන්න. එතකොට මේ දුක, සත්ත්ව නො වන, පුද්ගල නො වන, ආත්ම නො වන, අනාත්ම වූ, ධර්මතාවයක් කියන හැඟීම, අවබෝධය, මුලින් ම අපට ලැබෙන්න ඕනෑ. ඒ දුක පිරිසිඳ දකින විට, දුකයි කියන නුවණ ඇතිවෙන විට, 'දුක්බේ ඥානය' ඇතිවෙන විට, සමුදය ගැන වැටහීමක් එනවා. මෙන්න මේකයි සමුදය කියන දැක්ම තමන් තුළ ඇති කර ගන්න ඕනෑ. මම එතැන දී දුක්බ සත්‍යය හොඳට පැහැදිලි කරන්නම්.

අපි කියමු ඇස, රූපය, වක්‍ර වීඥානය කන, ගබ්දය, සෝත වීඥානය නැත්නම්, මෙන්න මේ ස්කන්ධ ටික තමයි, දුක්බ සත්‍යය කියලා කියන්නේ. මේ දුක්බ සත්‍යය, කෙනෙක් නොවෙයි, පුද්ගලයෙක් නොවෙයි, සත්ත්වයෙක් නොවෙයි, හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත, අනාත්ම ධර්මතා ටිකක්.

ඒකට මම පින්වතුන්ට උපමාවක් පෙන්න්නම් : අපි ගඩොල්, වැලි, සිමෙන්ති, වතුර වගේ දෙයක් අරගෙන තාප්පයක් බඳිනවා, නැත්නම් බිත්තියක් හදනවා. හදලා, ඒ වැලි සිමෙන්ති ම අනලා, ඒක කපරාගත් කරලා, හොඳට සුදන් මඳිනවා. ඔන්න හොඳට බලන්න, දැන් බිත්තියේ අන්තර්ගතය කුමක් ද කියලා, අපට හොඳට තේරෙනවා. සත්ත්ව නො වූ, පුද්ගල නො වූ, අනාත්ම වූ බිත්තිය නො වන කොටස් ටිකක් එකතු වෙලා තමයි, බිත්තිය හැදුණේ. මම මේ උපමාවක් කියන්නේ.

ඊට පස්සේ අපි ම එක්තරා පුද්ගලයෙකුට සල්ලි දීලා, කඩට ගිහිල්ලා, ගෙනෙන්න කියනවා තිත්ත ටිකකුයි, පින්සලයකුයි. සිත්තරෙකුට කියනවා මේ බිත්තියේ අඳින්න රූපයක්. අපි අඳිමු නිමල් මහත්තයාගේ රූපය. අපි කියනවා 'නිමල් මැතිතුමා' කියලා ලෝකයා හඳුනන මේ කෙනාගේ චිත්‍රයක් අඳින්න කියලා. බිත්තියේ අඳින්න බැරි ද එහෙම චිත්‍රයක්? පුළුවන්.

හොඳට ම බලන්න ගඩොල්, වැලි, සිමෙන්ති වලින් නිර්මාණය වූ බිත්තිය ඇසුරු කර ගෙන චිත්‍රයක් තියෙනවා. දැන් මේ රූප ටික හඳුන්වනවා වත්තාරො ව මහභූතා, වතුනාඤ්ච

මහාභුතානං උපාදය රූපං කියලා. චක්කාරො ච මහභුතා - සතර මහා භුතයි කියලා කිව්වේ මේ චිත්‍රය දරාගෙන ඉන්න බිත්තියට. මහාභුතානං උපාදය රූපං කියලා කිව්වේ මේ මහා භුතයන් ටික ඇසුරු කර ගෙන තියෙන රූපයට, නැතිනම් මේ අපේ උපමාව අනුව බිත්තිය ඇසුරු කර ගෙන පවතින චිත්‍රයට.

චිත්‍රයට බිත්තිය නැතිව පවතින්න බැහැ. ඒකයි එයා හැම වෙලාවෙ ම පරපෝෂිතයෙක්. අනුන්ගෙන් යැපෙන්නේ. බිත්තිය ඇසුරු කර ගෙන ම යි මේ උපාදය රූප ටික, මේ චිත්‍රය පවතින්නේ. බිත්තියට චිත්‍රය නැතිව තියෙන්න පුළුවන්. නමුත් චිත්‍රයට කවදවත් බිත්තිය නැතිව ඉන්න බැහැ.

මේ විදියට විස්තර කළේ මේ චිත්‍රය අයිති බිත්තියට යි. මේ චිත්‍රය පතිත වෙලා තියෙන්නේ, පිහිටලා තියෙන්නේ, චිත්‍රය දරා ගෙන ඉන්නේ බිත්තිය යි. ඊට එහා මේ චිත්‍රයට අයිතිකාරයෙක් හෝ මේ චිත්‍රයට පැවැත්මක් හෝ පවත්වන්න පුළුවන් කමක් හෝ නැහැ.

මන්න ඒ බිත්තියයි, බිත්තියේ ඇඳපු චිත්‍රයයි දකින විට ම අපි කාටත් සිහිවෙයි මේ අහවල් මහත්තයා නේද කියලා. හිතෙනවා. දැන් හොඳට බලන්න අපට පුද්ගලයෙක්, කෙනෙක් කියලා සිහි වූ තැන, ඇත්තට ම හම්බ වූ ස්කන්ධ ටික, රූපයේ ස්වභාවය, සත්ත්ව පුද්ගල ආත්මභාවයෙන් තොර, අනාත්ම වූ, කෙනෙක්-දෙයක් නො වන, අනාත්ම වූ මහා භුත සහ උපාදය රූපයක් විතරයි නේද? චිත්‍රයටයි උපාදය රූපය කිව්වේ; බිත්තියටයි මහා භුත කියලා කිව්වේ. බිත්තිය කෙනෙක් ද? නැහැ. බිත්තිය තුළ ඇසුරු කරගෙන පවතින චිත්‍රය කෙනෙක් ද? නැහැ. එහෙනම් එබඳු වූ බිත්තියත්, චිත්‍රයත් නිසා කෙනෙක් කියන අදහස මට ඇති වුනා.

දැන් මේ පින්වතුන් සුදුසුයි ද කියලා බලන්න, නිමල් මහතා කියලා කෙනා කියන අදහසින් චිත්‍රය අතගාන්න හෝ බිත්තිය අතගාන්න. 'මේ නිමල් මහත්තයා නේද' කියලා අතගාන්න සුදුසු ද? 'මේ නිමල් මහත්තයාගේ කැලි නේද' කියලා බිත්තියේ කැලි අතගාන්න සුදුසු ද? ඇයි සුදුසු නැත්තේ? අපි ඒක දැක්කා හොඳට වෙන වෙනම කොටස් වලින් නිර්මාණය වූ හැඩ සටහනක් විතරයි,

හැඩය දකින විට ම කෙනා කියන අදහසයි ආවේ අපටයි. හොඳයි, අපට පැත්තකට ගිහිල්ලා 'නිමල් මහත්තයා' කියලා සිහිකරන්න බැරි ද? පුළුවන්. අපි සිහිකරන විටත් අපි සිහිකරපු තැන තියෙන ඇත්ත කුමක් ද? මහා භූත සහ උපාදය රූපය නේද? අපි බාහිර නිමල් මහත්තයා කියලා බාහිර පුද්ගලයෙක් සිහි කර කර ඉන්න සුදුසුයි ද කියලා බලන්න, අර අනාත්ම වූ මහා භූත සහ උපාදය රූප තියෙන තැනක, 'කෙනෙක් ඉන්නවා' කියමින් සිහි කරමින් ඉන්න සුදුසුයි ද? මේ මම කියන්නේ උපමාවක්. තේරුණා නේද?

ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු බිත්තියටත්, බිත්තිය තුළ ඇඳපු චිත්‍රයටත් තමයි, දුක්ඛ සත්‍යය කියලා කිව්වේ. ඒ දෙන්නා නිසා මනසේ ගොඩනැගිවිලි නිමල් මහත්තයා කියන හැඟීම් ගොන්නට, නිමිත්තටයි තණ්හාව කියලා කිව්වේ. මේ නිමිත්ත ම යි තණ්හාව. ඇයි ඒ? මේ පින්වතුන්ට යම් ඕනෑ එපාකම් ඇති කරන්නේ මේ නිමිත්තෙන්. මේ නිමිත්ත මරණාසන්නයේ දී සිහි වුනොත්, නිමල් මහත්තයාට කැමැත්ත ඇතිවෙයි. නිමල් මහත්තයා හම්බ වෙන්න යන්න පුළුවන් කියලා මේ පින්වතුන් තුළ නන්දිරාගය, කැමැත්ත, ආශාව, ආදරය කියන හැඟීම් පවත්වන්නේ මේ නිමිත්තෙන්, මේ ක්ලේශයෙන් නේද? එතකොට මේ නිමිත්තටයි. අපි ඇසට දෑකපු සටහන බඳු මයි මේ නිමිත්ත.

නමුත් හොඳට තේරුම් ගන්න, මේක ඉතාමත් සියුම්. මේ අපි සිහි කරද්දීත් දෑකපු දේ සිහි කරනවා නොවෙයි. බිත්තිය හෝ මගේ හිතේ තියෙයි ද? බිත්තියේ ඇඳපු චිත්‍රය හෝ ඔසවලා ගත්තා ද හිතට? නැහැ. ඒ බිත්තියට, ඒ චිත්‍රයට නැමිලා 'පුද්ගලයෙක්' කියලා බලපු, උපාදන වූ එකේ දෝෂය තමයි අයින් වෙන විට ඒ වගේම ආධ්‍යාත්මික නිමිත්තක් හිටියා පුද්ගලභාවයකින්. මේ නිමිත්ත තමයි සමුදය සත්‍යය.

මේ පින්වතුන්ට දුක් වූ ආයතන ටික නැවත නැවත උපද්දන්න මුල් වෙන්නේ මෙන්න මේ නිමිත්ත. නැවත නැවත උපද්දන්න සිහිවෙන්නේ, උදව්වෙන්නේ මෙන්න මේ නිමිත්ත. නිමල් මහත්තයා කියලා හිතට, හිතේ ඇතිවූ නිමිත්ත සිහි කරන්න

පුළුවන්. නමුත් සිහි කරද්දීත් නිමිත්ත ආපු තැන දෙස බලන්න. අනාත්මයි නේද?

ඒ උපමාව මොහොතකට, පොඩ්ඩක් පැත්තකින් තබන්න.

අපි ඇත්තට ම කෙනෙක් ඉන්නවා කියලා නිමල් මහත්තයා කියන අරමුණට යමු. අර බිත්තිය නිර්මාණය වුනේ ගඩොල්, වැලි, සිමෙන්ති වගේ බිත්තිය නො වන කොටස් වලින් වගේ, නිමල් මහත්තයා කියලා ඇත්තට ම දකිනවා කියන තැනක තියෙන රූපයේ සැබෑවට මනස අරගෙන යන්න. ඉමමෙව කායං යථායීතං යථාපණ්හිතං ධාතුසො පච්චවෙකඛති - මේ කය යම් සේ පවතියි ද, යම් සේ පිහිටා පවතියි ද, එසේ ඇත්ත ඇතිහැටියේ මෙනෙහි කරනවා. අත්ටී ඉමසමිං කායෙ පඨවිධාතු ආපොධාතු තෙජොධාතු වායොධාතු - මේ කය පඨවි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන ධර්මතා හතරෙන් නිර්මිත වෙලා තියෙන්නේ.

තවත් ඒක විශ්ලේෂණය කළොත්, කෙස්-ලොම්-නිය-දත්-සම්-මස් කියන පඨවි කොටස් විස්සක් තියෙයි. හොඳට විවර කරලා, විවෘත කරලා බලන්න, පඨවි ධාතුවට අයිති කෙස් ටික පුද්ගලයෙක්, සත්ත්වයෙක් ද? පඨවි ධාතුවට අයිති ලොම් ටික අපි හිතන විදිහේ පුද්ගලයෙක් හෝ සත්ත්වයෙක් ද? පඨවි ධාතුවට අයිති නිය-දත්-සම්-මස්-නහර-ඇට-ඇටමිදුලු, එකින් එක බැලුව විට පඨවි කොටස් විස්සක් හම්බ වුනා. තවත් මේක විමර්ශනය කරන විට, පිත-සෙම-සැරව කියලා ගලන, වැගිරෙන, බැඳෙන ස්වභාවයෙන් යුක්ත ආපෝ කොටස් දෙළහකුත් මතුවෙලා ආවා. තවත් නුවණින් විමර්ශනය කරන විට දවන, තවන, දිරවන, පැසවන ස්වභාවයෙන් යුක්ත උෂ්ණ ස්වභාව හතරකුත් මේ රූපය තුළ තියෙනවා. තවත් හමන, පිම්බෙන, හැකිලෙන, සොලවන ස්වභාවයෙන් යුක්ත වායෝ කොටස් ස්වභාව හතරකුත් තියෙනවා.

අර බිත්තිය ගඩොල්-වැලි-සිමෙන්ති කියන ටිකෙන් නිර්මාණය කළා වගේ, මේ කය අහස අවුරාගෙන රාශි වූ මේ රූප මිටිය, කෙස්-ලොම්-නිය-දත්-සම් ආදී කුණප කොටස් තිස් දෙකයි, නො පෙනෙන, කුණප බව පෙනෙන්නේ නැති ආපෝ, තේජෝ

කියන කොටස් දහයයි, කොටස් හතළිස්දෙකකින් නිර්මාණය වෙලා, අවකාශයේ රාශි වෙලා තියෙනවා. ඒ ටිකට කිව්වා, අර බිත්තිය වගේ 'මහා භූතයි' කියලා. ඒ ටික ඇසුරු කරගෙන, ඒ ටික බද්දෙන, ඒ ටික මත පිහිටා ගෙන පවතිනවා හැඩ සටහනක්, වර්ණ සටහනක්. ඒකට කිව්වා උපාදය රූපය කියලා. බිත්තියේ ඇඳපු චිත්‍රය වගේ කුණප කොටස් ටික අහුරා ගෙන, කුණප කොටස් ටික බද්දෙන, කුණප කොටස් ටික හා බැඳිලා, මහා භූතයන් අත නො හැර ම, අවිද්‍යා, කර්ම, තණ්හා කියන සිත්තරා විසින් හඳුනා හැඩතලයක් තියෙයි.

දැන් මේ හැඩතලයේ පතිත වෙලා තිබුණු කොටස් ටික දෙස මේ පින්වතුන් හොඳට බැලුවා නේද? දැක්කා නේද? මේ හැඩතලය පතිත වෙලා තියෙන කොටස් ටික සත්ත්ව හෝ පුද්ගල හෝ සත්ත්ව-පුද්ගල-ආත්ම භාවයෙන් යුක්ත කොටස් ද තිබුණේ? නැහැ. අර බිත්තියේ ගඩොල්-වැලි-සිමෙන්ති වගේ එබඳු ම වූ, අනාත්ම වූ, අවිඥානක වූ කොටස් ටිකක් තමයි මේ කුණප කොටස් ටිකේ තිබුණේ. ඒ ටික ඇසුරු කරගෙන දැන් මේ හැඩ සටහන චිත්‍රයේ තියෙනවා.

බලන්න, වෙනසක් තියෙනවා ද බිත්තියයි, බිත්තියේ ඇඳපු චිත්‍රයයි, කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණු කුණප කොටස් ටික නමැති බිත්තියයි, ඒ තුළ ඇඳිලා තියෙන චිත්‍රයයි අතර වෙනස්කමක් තියෙනවා ද කියලා විමසන්න. දෙකේ දීම, බිත්තියට සතර මහා ධාතුව කිව්වා, ඇඳි චිත්‍රයට උපාදයයි කිව්වා, චිත්‍රය කිව්වා. අපි ඇත්තම පුද්ගලයා කියලා මෙව්වර කාලයක් හිතපු තැන තිබුණු රූපයට, ආහාරයෙන් හැදුණු කුණප කොටස් ටිකට බිත්තිය වගේ මහා භූතයි කිව්වා. ඒ බිත්තිය ඇසුරු කරගෙන පවතින චිත්‍රය බඳු කුණප කොටස් ටික ඇසුරු කරගෙන පවතින මේ හැඩ සටහනට, චිත්‍රයට උපාදය රූපය කිව්වා. දෙකම සමාන යි. ඒ බිත්තියේ රූපය ගැටෙන විටම, දකින විටම 'නිමල් මහත්තයා' කියන ගතියක් මනසේ නැගිට්වා නම්, මේ කුණප කොටස් ටිකයි, උපාදය රූපයයි, ඇසට ගැටෙන විට ද මනසේ තියෙන අර පුද්ගල සංඥාව ම නැත්නම් අර හැකියාව අවදි වෙනවා. මේ මහා භූත සත්ත්ව පුද්ගල ආත්මභාවයෙන් තොරයි. මේ උපාදය රූපය සත්ත්ව

පුද්ගල ආත්මභාවයෙන් තොරයි. ඒ ටික අයිති දුක්ඛ සත්‍යයට. ඒ දෙන්නා නිසා 'නිමල් මහත්තයා' කියලා මනසේ ඇතිකරගත්ත මේ හැඟීමට කියනවා සමුදය සත්‍යය කියලා.

තව දුරටත් අපි විමර්ශනය කළොත්, කුණප කොටස් බිත්තියේ විතරක් නොවෙයි, පත්තර කඩදසියක තීන්ත ටිකකින් මේ චිත්‍රය බඳු චිත්‍රයක් තිබුණොත් ඇඳලා ඒත් මේ 'නිමල් මහත්තයා නේද' කියන හැඟීම මනසේ එයි. විඩියෝ පටයක යම් වෙලාවක මේ හැඩ සටහන තිබුණොත් ඒත් නිමල් මහත්තයා කියන හැඟීම එයි.

හොඳට බලන්න පින්චතුනි, හැම තැනකින් ම නැගිටිට ක්ලේශය එකක්ම නොවෙයි ද කියලා. හම්බ වූ පුද්ගලභාවය එකක්ම නොවෙයි ද කියලා. මේ තුළ ජීවී අජීවී පුද්ගලයෙක් එක තැනකවත් හිටියා ද කියලා බලන්න. කුණප කොටස් තිස්දෙකක් තියෙන තැනක පිහිටලා තියෙන වර්ණ සටහනක් හම්බ වුනා. ගඩොල්-වැලි-සිමෙන්ති තියෙන තැනක පිහිටලා තියෙන වර්ණ සටහනක් හම්බ වුනා. ඒ වගේම පිදුරු, රසායන ද්‍රව්‍ය ආදියෙන් කළ කඩදසියක් තියෙන තැනක පිහිටලා තියෙන වර්ණ සටහනක් හම්බ වුනා. ඒ වගේම විඩියෝ පටයක තියෙන වර්ණ සටහනක් හම්බ වුනා.

හැම තැනක දී ම සිහි වූ, දැනිව්ව, හැඟිව්ව මානසික ස්වභාවය එක යි. ඒ ඕනෑම තැනක දී "මේ මනුස්සයා හොඳ නැහැ, මේ මනුස්සයා නරක යි. මරන්න, කපන්න ඕන, කොටන්න ඕන" කියලා හිතුවොත්, සත්ත්වයෙක් නැසීමට හිතපු, ප්‍රාණඝාතයට හිතපු අකුසලය වෙයි. පත්තර කඩදසිය දෙස බලලා වුනත් පුළුවන් "මේ නිමල් මහත්තයා හරි ම හොඳ සත්පුරුෂයෙක්, හරියට සාසනයට උපකාර යි, පින් කරන කෙනෙක්, හොඳ ශාන්ත පුද්ගලයෙක්" කියලා හිතුවොත් කුසල් සිද්ධ වෙයි. පත්තර කඩදසිය දෙස බලලා වුනත් ප්‍රශ්නයක් නැහැ.

ඒකයි, මෙන්න මේ ටිකට තමයි අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත සංස්කාර කියලා කියන්නේ, මෙන්න මේ හිතේ තියෙන

නිමිත්තය. කර්ම නිමිත්තය, කෙලෙස් නිමිත්තය, මේක තමයි දුක්ඛ සමුදය සත්‍යය.

මේ සමුදය ඇති කරපු අනාත්ම වූ ස්කන්ධ ටික හොඳට දැක්කා ඉදං දුක්ඛානි - මේ දුක් වූ ස්කන්ධ ටිකයි කියලා, සත්ත්ව-පුද්ගල-ආත්මභාවයෙන් තොර දුක්ඛ හොඳට පිරිසිදු දැක්කා. ඒ නිසා මනස තුළ ඇතිවූ මේ ප්‍රපංච ටික, කෙලෙස් ටික දැක්කා ඉදං දුක්ඛසමුදයං අරියසචං කියලා. මෙන්න මේකයි දුක්ඛ ඇතිකරවන හේතුව. දැන් "නිමල් මහත්තයා ලෙඩ වුනා නේද" කියලා ඔය නිමිත්තයි මේ පින්වතුන්ට ජරා මරණ දුක් ගෙනත් දෙන්නේ. ඇස් ඉදිරිපිටට වර්ණ සටහනක් එන කොට ම "නිමල් මහත්තයා මැරිලා නේද" කියලා සිහිකර ගන්නේත් ඕකෙන්. "නිමල් මහත්තයා ලෙඩ වෙලා නේද" කියන එක සිහි වෙන්නේත් ඕකෙන්. "නිමල් මහත්තයා කරදරයක වැටිලා" කියලා සිහි වෙන්නේත් ඕකෙන්. "නිමල් මහත්තයාට හරි ලාභයක් වෙලා" කියලා සිහිකර ගන්නේත් ඕකෙන්. ලාභ-අලාභ, යස-අයස, නින්ද-ප්‍රශංසා, සැප-දුක් කියන ධර්මකා අටම නිර්මාණය කරලා තියෙන්නේ මනස තුළ උපදින මේ නිමිත්තෙන් නොවෙයි ද කියලා බලන්න. හරි. මේක සමුදය සත්‍යය.

නිරෝධය කියලා කියන්නේ කුමක් ද? සමුදය දුරු කිරීම නිරෝධය යි. මේ මනසේ ඇස් ඉදිරිපිටට රූපය ගැටෙන විට, මගේ මනසේ උපදින්නේ නැතිනම් පුද්ගලභාවයක්, මගේ මනසේ උපදින්නේ නැතිනම් සත්ත්ව සංඥාවක්, මගේ මනසේ උපදින්නේ නැතිනම් ද්‍රව්‍ය කාරණාවක්, රාග-ද්වේෂ-මෝහ ඇතිවෙන නිමිති මගේ මනසේ උපදින්නේ නැත්නම්, මෙන්න මේ සමුදය දුරු වූ කමටයි නිරෝධය කියලා කියන්නේ. ජරා මරණයට යන්න, ජරා මරණ දුක් විඳින්න පුද්ගලයෙක් උපන්නේ නැත්නම්, කෙනෙක් හැදුණේ නැත්නම්, මම කොහොමද දුක් විඳින්නේ? කොහෙන්ද දුක් එන්නේ? දුක්ඛ නිරෝධ සත්‍යය දන්නවා අපි.

රාගකියො, දෙසකකියො, මොහකකියො නිබ්බානං - නිමල් මහත්තයා හරිම හොඳ කෙනෙක් නේද කියල රාග සහගතවත් මේ නිමිත්ත සිහි වෙන්න පුළුවන්. නිමල් මහත්තයා නරකයි, මහ නරක

කෙනෙක් කියලා ද්වේෂ සහගතවත් මේ නිමිත්ත එන්න පුළුවන්. හොඳයි, නරකයි දෙක ම නැහැ. නමුත් 'කෙනා (නිමල්) ඉන්නවානේ' කියන තැනකින් නිමිත්ත එන්නත් පුළුවන්. නිමිත්ත එක්ක තියෙන්නේ රාග-ද්වේෂ-මෝහ ගුළියක් නොවෙයි ද කියලා බලන්න. රාග-ද්වේෂ-මෝහ කියන එක අහසේ වගේ තැනක නිකම් නැහැ. එයා වැඩක් කරනවා. රාගය තියෙන්නේ මේ කෙනාට යි. ද්වේෂය මේ කෙනාට යි. මෝහය මේ කෙනා කියන කමට යි. රාග-ද්වේෂ-මෝහ කියලා කිව්වේ අර අනාත්ම වූ ස්කන්ධ ටික ගැටෙන විට ම මනසේ උපදින මේ නිමිත්තට.

රාගකියො, දෙසකකියො, මොහකකියො නිබ්බානං කියලා කියන විට නිකම්ම අපි දන්නා වූ අම්මලා, තාත්තලා, දුවලා, පුතාලා ඉදිද්දී ඒ අයට රාග-ද්වේෂ-මෝහ නැතිව ඉන්නවා නොවෙයි. ඇස් ඉදිරිපිටට බිත්තියයි, බිත්තියේ ඇඳපු චිත්‍රයයි හම්බ වෙන විට මගේ මනසේ කැමැත්තෙන් යුක්ත නිමල් මහත්තයෙක්, නරක කරපු නිමල් මහත්තයෙක් සිහි වෙන්නේ නැති නම්, හොඳයි නරකයි දෙකම නැහැ, මේ අභවලායි කියන තැනකින් හෝ කෙනෙක් උපන්නේ නැත්නම්, කෙනෙක් අරභයා දුක් විඳින්න පුළුවන් හේතුවක් තියෙයි ද මට?

එහෙනම් සමුදය දුරු කිරීම නිරෝධයයි කියලා දැනගන්නා. මේ නිරෝධයයි කියන නුවණ දැනගන්නා.

ඊට පස්සේ මාර්ගය. එහෙනම් කුමක් ද කරන්න ඕනෑ? දුක පිරිසිඳ දකලා, සමුදය දුරු කරලා, අප්පරාමර නිවන සාක්ෂාත් වෙන විදියට වැඩ කටයුතු කරගත යුතුයි කියන දැක්මක් ආවා. සම්මාදිට්ඨිය, නැත්නම් දැක්ම - නිවන් දකින්න, බණ භාවනා කරන්න යන ක්‍රමය හොඳට හදගන්න. මෙන්න මෙපමණ මයි, මෙතැන ම මයි අවශ්‍ය යතුර. මම පෙන්නන විශේෂ ම කාරණාවක්: නිවන් දකින්න භාවනා කරනවා කියලා කරන්න අවශ්‍ය වන්නේ කුමක් ද කියන එක හොඳට දකින්න. දුක පිරිසිඳ දකලා, සමුදය දුරු කළ යුතුයි. මට ඕනෑ විදියට තණ්හාව නැති කරන්න බැහැ. දුක පිරිසිඳ දකලා, සමුදය දුරු කරලා, නිරෝධය සාක්ෂාත් කළ යුතුයි

කියලා, මෙන්න මේකයි සම්මාදිට්ඨිය කියල දක්කා. ඉස්සෙල්ලාම සත්‍ය ඥානය.

ඊට පස්සේ කෘත්‍ය ඥානය : කළ යුතු වැඩ සටහනක් තියෙනවා. ඔන්න දැන් මේ සත්‍යය දැනගන්නට පස්සේ, දැන් මාර්ගය වඩන්න හම්බ වෙන්නේ කොහොමද, භාවනා කරන්න හම්බ වෙන්නේ කොහොමද? දුක පිරිසිදු දක යුතුයි, සමුදය දුරු කළ යුතුයි, නිරෝධය සාක්ෂාත් කළ යුතු යි. මේ විදියට කරන එක වැඩිය යුතු යි - මග වැඩිය යුතු යි. (තේරුණා නේද මම කියන එක. මේක ගැඹුරු වෙන්න පුළුවන්, මම සරලව කියලා දෙන්නම්.)

එතකොට හැම වෙලාවෙ ම සමුදය නැත්නම්, තණ්හාව දුරු කරන්න තියෙන්නේ, ක්ලේශය අයිත් කරන්න තියෙන්නේ කොහොමද කියන උත්තරය ආවා නේද? කොහොමද ආවේ? දුක පිරිසිදු දැකීම තුළින් සමුදය දුරු වෙන්නට ඕනෑ කියන උත්තරයක් ආවේ. එහෙනම් අපට ආපු උත්තරය කුමක් ද? සම්මා දිට්ඨියේ දී, චතුරායඝී සත්‍යයේ දී, ඇත්ත ඇතිහැටි විපරීත නො වී බලන එක යි.

ඒ කිව්වේ දිට්ඨිය, මග වඩන විට, සම්මා දිට්ඨියට හසු වෙන්න ඕනෑ දුක් වූ ස්කන්ධ ටික නිසා තමන් තුළ පුද්ගලභාවයක් ක්ලේශයක් ඇතිවෙලා තියෙනවා කියන එක. මේ ක්ලේශය දුරු කරන්න තියෙන්නේ, නූපදවන්න තියෙන්නේ, නැතිකරන්න තියෙන්නේ දුක පිරිසිදු දැකලායි කියන නුවණ තියෙන්න ඕනෑ.

ඒකෙන් මම මතක් කළේ, පින්වතුන්ට තනියම ගෙදර ඉන්න විට කෙනෙක්ව සිහිපත් කරන්න පුළුවන්. සිහිපත් කරන විට වෙනද වගේ පිහිටක්, පිළිසරණක් නැති, අනාථ වූ මනසක් යම් සේ ද, එසේ සිතිවිලි සිතමින් නිමිත්ත තුළ යන්න එපා. ක්ෂණිකව චතුරායඝී සත්‍යය සිහිපත් කරගන්න. නාථව, සරණක් ඇතිව වාසය කරන්න.

අපි කියමු මේ පින්වතුන් පැත්තකට වෙලා ඉන්න විට 'නිමල්' කියලා හෝ වෙනත් පුද්ගල නිමිත්තක් සිහිවෙන විට, සිහිකරගන්න විට, වෙනද වගේ මේ නිමිත්ත සිහිකරගෙන, "අනේ

එයා හරි හොඳයි, අපට බණ ටිකකුත් අහන්න සැලැස්සුවා නේද” කියලා මේ වාගේ මෝහය, ලෝභය තුළ සිතිවිලි ගොන්නක් අරගෙන යන්න එපා. “බණ අහන්න නම් දුන්නා, ඒත් අපට තේ එකක් වත් දුන්නේ නැහැ, හරියට සැලකුවේ වත් නැහැ” කියලා ද්වේෂයක් ඇති කරගන්න හිතන්නෙත් නැතිව, මෙන්න මේ සිතට නිමිත්තක් සිහිවෙන විටම පින්වතුන්ට චතුරායඝී සත්‍යය පෙනෙන්න ඕනෑ - මට මේ සිහිකරගන්න පුළුවන් නිමිත්ත, ‘කෙනා’ භාමුදුරුවෝ කිව්වේ මේක සමුදය සත්‍යය කියලා. මේ නිමිත්ත සිහිකරගන්න මට මනසේ මෙහෙම හැකියාවක් ඇති කරපු, ඇත්තටම එතැන තිබුණු රූපය කියලා බාහිරයටයි යන්නේ. (මේ මනස තුළ ඇතිවූ නිමිත්ත විදර්ශනා කරන්නේ නැහැ. දුක පිරිසිදු දෑකලා නේද මේ සමුදය දුරු කරන්න තියෙන්නේ) නිමල් මහත්තයා කියලා සිහිවෙන විටම “මේ සිහිකරන්න පුළුවන් නිමිත්ත ඇති කරපු ඇස-රූපය-චක්ඛු විඤ්ඤාන දෑත් නිරුද්ධ වෙලා බොහෝ කල් නේද” කියලා බලන්න. පින්වතුන්ට එහෙම නිරෝධයට (සළායතන නිරෝධයට) තියලා මේ නිමිත්ත අතහරින්න තවම හයිය නැති නම්, “ඇත්තට ම මම නිමල් මහත්තයා කියලා සිහි කරද්දීත්, කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණු, කෙස්-ලොම්-නිය-දත්-සම්-මස් ආදී කුණප කොටස් ටිකක් තියෙන තැනක පිහිටලා තිබුණු වර්ණ සටහන ඇස් ඉදිරිපිටට එන විට මෙන්න මේ නිමිත්ත හදගත්තා, සිහිකර ගත්තා” නේද කියලා බලන්න.

ආපහු හැරිලා බලන විට අතීතයේ දී වත් ‘නිමල් මහත්තයා, පුද්ගලයා’ ඉතුරු වෙලා නැති වෙන්න ඕන. අඩි සටහන් හිටින්නේ නැති විදියට වැල්ලේ ඇවිදින්න. අඩි සටහන් තිබුනොත් තව කෙනෙකුට, මාරයාට මේ පින්වතුන් ගිය තැන් හොයාගෙන එන්න පුළුවන්. මේ පින්වතුන් ආපහු හැරිලා බලන්න, අතීතය පිරිසිදු කරන්න, මකලා දන්න. ඉස්සරහට ගියා, පිටිපස්සට හැරෙන විට අඩි සටහන් තිබ්බා. මකලා දන්න, තව කෙනෙකුටත් එන්න බැරි වෙන්න. නිමල් මහත්තයා කියලා සිහිවෙනවා. සිහිවෙන විට, සිහිවෙන තැන නොවෙයි, ආපස්සට හැරිලා, අඩි හිටපු එකයි හදන්න ඕන. පා සටහන් හිටින එකයි හදන්න ඕන.

‘කෙනෙක් එහේ හිටියා නේ’ කියන මෝඩකම අයින් කරන්න. “ඇත්තටම මට කෙනෙක් කියලා සිහි කරන්න පුළුවන් කම තියෙද්දීත්, සිහි කරද්දීත්, මේ වාගේ සිහි කරන්න පුළුවන් නිමිත්ත හදගත්ත තැන රූපයක් තිබුණා නම්, කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණු කුණප කොටස් ටිකක් තිබුණා නම්, ඒ ටික ඇසුරු කරගෙන තිබුණු වර්ණ සටහන ඇස් ඉදිරිපිටට එද්දී මම මයි මේ පුද්ගලයා-කෙනා කියන හැඟීම ඇති කර ගත්තේ” කියලා දකිනවා. අතීතයේ ද අනාත්ම ස්කන්ධ ටික නිසා තමා තුළ කෙනා සිහිවෙලා මිසක් ‘කෙනා ඉන්නවා’ කියලා ආපහු හැරිලා බලන විට සිහි වෙන්නේ නැහැ. අඩි මකලා තියෙන්නේ.

මම බලන්න යන්න ඕනෑ, නිමල් මහත්තයා සිහි කරලා බලන්න යන්න ඕන කියලා හිතන විට ම, වෙනද වගේ යනවා නොවෙයි. “බලන්න කියලා ගිය විටත් කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණු, කෙස්-ලොම්-නිය-දත් ආදී කුණප කොටස් ටිකකින් යුක්ත තැනක, වර්ණ සටහනක් ඇස් ඉදිරිපිටට එන විට, මේ දැන් කෙනා කියන හැඟීම ම මා තුළ යෙදෙනවා නේද, තමා ම සිහිකර ගන්නවා නේද?” කියන ටික දකිනවා. ගිහිල්ලා වත් හම්බ වෙන්න බැහැ. ඉදිරියෙන් වත් පාරවල් තියන්නේ නැහැ. පෙර පසු පා සටහන්, අඩි සටහන්, යන්න තැන් මොකුත් ඉතුරු කරන්නේ නැහැ. කුරුල්ලන්ගේ පා සටහන් ආකාශයේ නැහැ වගේ, අරිහන් මාගීයේ ගමන් කරන කෙනොගේ පා සටහන් ඉතුරු වෙන්නේ නැහැ. පා සටහන් තියන්නේ නැහැ.

එයා සිහිකරනවා. සිහිකරලා යන්න හදන විටත් දකින්නේ කුමක් ද? මම හිතන විදියේ, දකින විදියේ, සිහිකරන විදියේ කෙනෙක් මට කවදවත් බාහිරෙන් දකින්න බැහැ. ගිය විට මෙන්න මෙහෙම ඇත්තක් තියෙන තැනක මේ වගේ වර්ණ සටහනක් ඇස් ඉදිරිපිටට එයි. එතකොට පුද්ගලයා-කෙනා කියන හැඟීම මගේ මනසෙන් නේද ඇතිවෙන්නේ කියලා බලන්න. බැලුවාට හිත පිළිගන්නේ නැත්නම්, තමන් ම තමන්ට ටොක්කක් ඇනලා පෙන්න්න. කොහොම ද? එහෙනම් ගඩොල්-වැලි-සිමෙන්ති තියෙන තැනක, බිත්තිය ඇසුරු කරගෙන තියන මේ සටහන බලන්න කියලා ගිය විට, නිමල් මහත්තයා කියලා හිතෙන්නේ,

ගඩොල් ඇතුළේ කෙනා ඉන්න හින්ද ද? විත්‍රය ඇතුළේ කෙනා ඉන්න හින්ද ද? කියලා අහන්න තමන්ගෙන්. එහෙනම් මේ කෙස්-ලොම්-නිය-දත් ඇතුළේ කෙනා ඉන්න හින්ද ද, නැත්නම් ඒ වර්ණ සටහන කෙනා හින්ද ද, මට කෙනා කියලා හිතෙන්නේ? එහෙම නම් ඉතින් බිත්තියේ තියෙන සටහනක් කෙනෙක් වෙන්න ඕනෑ. ඇයි මට කෙනා කියලා හිතෙනවා නේ, කියලා තමන් තමන් ම එක්ක තර්ක කරන්න, විතර්ක කරන්න, තර්ක විතර්ක කරන්න. කරලා පෙන්නන්න උඹ මෝඩ වෙන්න එපා කියන එක.

මේ විදියට මේ පින්චතුන් දෙපැත්තට, කෙලෙස් බර වැඩි නිසා දෙපැත්තට ටිකක් තර්ක විතර්ක කරන්න වෙනවා. මෙයා ආපහු මොනවා හරි දෙයක් සිහිවෙන විට, සිහිවෙන එක අල්ලා ගන්නේ නැහැ. මේක සිතිවිල්ලක්, මේක විතර්කයක්, සිතේ හටගන්නේ, මේක අනිත්‍යයි නේද කියලා එහෙම බලන්නේ නැහැ. මේ විතර්කය එයා දන්නවා, බාහිර භවය පිරිසිඳු නො දන්නාකම නිසා, ආයතන ටික පිරිසිඳු නො දන්නා අවිද්‍යාව නිසා නම් හැදෑරෙන්නේ, අවිජ්‍යානිරෝධො සංකාරනිරෝධා - අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වුනොත් සංකාර නිරුද්ධ වෙනවා.

ඒ කියන්නේ මේ පින්චතුන්ට බාහිර අම්මා, තාත්තා, දුවා, පුතා, අයියා, අක්කා කියලා භවය හැඳිලා තියෙන හින්ද, ගොඩක් අය මෙහෙම ඉන්න හින්දයි මෙතන ඉඳලා ඉන්න අය ගැන තොරතෝටියක් නැතිව හිතෙන්නේ. හිතනවා නොවෙයි, හිතෙනවා. ඔය හිතෙන්නේ අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන්.

එතකොට අවිද්‍යාව නිසා නම් හිතෙන්නේ, හිතෙන එක නැති කළා කියලා අවිද්‍යාව නැති වෙන්නේ නැහැ. උදහරණයක් : යම් අවිච්චක් නිසා කොකිසක් හැදුවොත්, කොකිස කැඩුවා කියලා අවිච්ච කැඩුවා වෙනවා ද? ආයතන පිරිසිඳු නො දන්නාකම නිසා 'නිමල් මහත්තයා' කියලා මට හිතූණා නම්, ඒ හිතන නිමිත්තේ "මේ නිමල් මහත්තයා නොවෙයි නේද, කෙනෙක් නොවෙයි නේද, මේක සංඥාවක් නේද, ස්පර්ශයකින් උපන්න දෙයක් නේද, සිතිවිල්ලක් නේද" කියලා මේකේ අනිත්‍යය බැලුවා කියලා අවිද්‍යාව නැති වුනා වෙනවා ද? ඒ සිතිවිල්ලේ රාග-ද්වේෂ-මෝහ එන්නේ

නැති වෙයි. තාවකාලිකව තැන්පත් කමක්, සන්සිඳියාවක් අවස්ථාවට ඇතිවෙයි. තාවකාලික කෙලෙසුන්ගෙන් මිදීමක් පෙනෙයි. ආයෙන් ටිකකින්, අමතක වූ ගමන් බාහිර කෙනා ඉන්නවා කියන තැනක පිහිටලා, මනස ආයෙන් හිතන්න ගන්නවා. හිතෙන්න ගන්නවා.

ඒ නිසා දුක පිරිසිඳ දකලා සමුදය දුරු කළ යුතුයි කියලා කියන්නේ, කෙනෙක් කියලා සිහි වෙන විටම, මේ ප්‍රභංග නිමිත්ත ආපු හේතු ටිකට යන්න. නිමල් මහත්තයා කියලා හිතෙන විටම, මම බලන්නේ, මම මෙහෙම හිතද්දීත් එතැන තියෙන්නේ ගඩොල්-වැලි-සිමෙන්තියෙන් කළ බිත්තියකුත්, බිත්තියේ ඇඳපු චිත්‍රයකුත් නේද? එහෙම තියෙන තැනක මම මේ හිතන එක හරි ද? මම මේ හිතන එක සුදුසු ද? කියලයි බලන්නේ. බලන විට මෝඩකම පොඩ්ඩක් අහු වෙනවා. "මේ සිතිවිල්ලේ කෙනෙක් දෙයක් නැහැ, පුද්ගලයෙක් නැහැ, සත්ත්වයෙක් නැහැ" කියලා බලන්නේ නැහැ. බැලුවාට අවිද්‍යාව එහෙම මයි. අවිද්‍යාව ඉතුරු වෙනවා. ඒ හින්දා එතැනින් නොවෙයි යන්නේ. ඒකෙන් යන්න බැහැ. හැම වෙලාවෙ ම හව පව්වයා ජාති - භවය තියෙන හින්දයි, බාහිර කෙනෙක් ඉන්නවා කියන කම හින්දයි මේ හිතෙන්නේ. භවනිරොධො ජාතිනිරොධො - මේ ඉපදීම නතර වෙන්න නම් තියෙනවා, ඉන්නවා කියන මේ භවය නතර වෙන්නට ඕන.

එහෙනම් හැම වෙලාවෙ ම ත්‍රිපිටක දහම නො ඉක්මවා ගන්න. දුක පිරිසිඳ දකලායි, සමුදය දුරු කරලායි, නිරෝධය සාක්ෂාත් කළ යුත්තේ. මේ විදියට නම් මග වඩන්න තියෙන්නේ මම කළ යුත්තේ කොහොම ද? දුක් වූ ස්කන්ධ ටික පිරිසිඳ දකින්න ඕන. ඒ කියන්නේ මෙතැන ඉඳන් මට අම්මා සිහිකරන්න පුළුවන්. මම අම්මා සිහිකරනවා. කිසි අඩුවක් නැතිව, අගපසගින් යුක්ත, පුද්ගලභාවයකින් යුක්ත, සත්ත්වභාවයකින් යුක්ත, හැඟීම් ටිකකුත් එක්ක, ක්‍රියාකාරකම් ටිකකුත් එක්ක, වර්ණ සම්පන්න වූ, ශබ්දයෙන් යුක්ත වූ, ගන්ධයෙන්, රසයෙන්, ස්පර්ශයෙන් යුක්ත වූ, ආත්මභාව පටිලාභයක් මනසේ මට සිහිපත්කරගන්න පුළුවන් - මගේ අම්මා කියලා. ඒක මනසේ හැකියාව.

මම බලන්න ඕන මෙහෙම සිහිපත් කරන විට ම, මම හිතන සිතිවිල්ල සාධාරණ ද, සත්‍ය ද, සුදුසු ද කියන එක. ඒ කියන්නේ වෙනදාට මට අම්මා සිහි කරන්න පුළුවන් - ඒකේ වැරද්දක් පෙන්නන්න කවුරුවත් හිටියේ නැහැ. සිහි කරලා මට අම්මා බලන්න යන්නත් පුළුවන් - ඒක වැරදියි කියලා පෙන්නන්න කවුරුවත් හිටියේ නැහැ. බලන්න ගිය විට අම්මා පෙනෙනවා කියන තැනකින් ඉන්නේ - ඒකෙත් ඇත්ත පෙන්නන්න කවුරුවත් හිටියේ නැහැ. වැරද්දක් දැක්කේ නැහැ. බලලා ආවාට පස්සේ 'මම අද ගෙදර ගිහිල්ලා අම්මාව දැකලයි ආවේ' කියලත් කිව්වා.

අම්මාව සිහි කරලා, අම්මා බලන්න ගිහිල්ලා, අම්මාව හම්බ වෙලා ආපහු ඇවිල්ලා අම්මාව සිහි කරන්න පුළුවන් කියලා සම්පූර්ණ අවිද්‍යාව තුළ වක්‍රයක් ම ගිහිල්ලා, මම ඒ අතරේම කියනවා, "මට ටිකක් මහත්සියි, මම ටිකක් භාවනා කරන්නත් ඕනෑ" කියලා. මම ඉතින් පැත්තකට ගිහිල්ලා භාවනාත් කරනවා. හොඳට පයඕකිය බැඳගෙන, සති නිමිත්තේ හිත කියාගෙන, එන එන නිමිතිවල නාම රූප වශයෙන් බලනවා, කුණප කොටස් කඩනවා, චිත්ත වීථි බලනවා, සංඥාවක් කියලා බලනවා, මේ සිතේයි උපන්නේ කියලා බලනවා.

ආයෙත් භාවනාව ඉවර වූ ගමන්, නැත්නම් බාහිරේ හිතන්න හදන විට කිසි දෝෂයක්, වැරද්දක් පෙනෙන්නේ නැහැ. ඕන තරම් කෙලෙස්වලට යන්න පුළුවන්. මේ මනසට කිසිම පිහිටක් නැහැ, කිසිම සරණක් නැහැ. ධර්මය නො දන්නා අශ්‍රැතවත් පාඨග්ජනයාටත්, ලෝකයාටත් මනසේ පිහිටක් පිළිසරණක් නැතිව ඔහේ සිතුවිලි වැල් හිතන්න පුළුවන් වගේ, මටත් පුළුවන් හිතන්න. හැබැයි මම හොඳට භාවනාත් කරන කෙනෙක්. පැය ගණනක් භාවනා කරලා නැගිට්වා විතරයි. නැගිටලා අම්මා ගැන හිතන්න පුළුවන්, කිසි ප්‍රශ්නයක් නැහැ, හිතනවා. අම්මා ගැන හිතලා "අනේ අම්මා අද රැට කැවා ද දන්නෙත් නැහැ" කියලා, "අනේ අම්මා අසනීප වෙලා හිටියේ" කියලා මට හොඳට දුක් විඳින්නත් පුළුවන්. ආපහු සිහිකරලා "කමක් නැහැ, හෙට උදෙන් ම බලන්න යනවා" කියලා හිත හදගෙන, උදේ ම නැගිටලා යන්නත් පුළුවන්. ගිහිල්ලා එදාටත් බලලා එන්නත් පුළුවන්. ඇවිල්ලා, එදාටත් භාවනා කරයි.

මේ භාවනාවේ ප්‍රතිඵලයක් තිබේවා තියෙනවා ද? භාවනා කළේ කුමකට ද කියලා බලන්න. මේ වැරද්ද නොවෙයි ද හැදෙන්න ඕන කියලා බලන්න. චතුරායථි සත්‍යය අවබෝධ වූ කෙනෙකුට මේ වැරද්ද කරන්න බැහැ. දුක් විඳින්න බැහැ.

ඒ කියන්නේ දැන් අම්මා සිහිකරන්න පුළුවන් හැකියාව, හිතේ තියෙන හැකියාව, අම්මා කියලා සිහි කරන විට ම වේගයෙන් එයා දුක පිරිසිඳ දකිනවා. මම අම්මා සිහිකරලා බලන්න කියලා ගියොත්, ඇත්තටම එතැන වෙන්නේ - සතිපට්ඨානයට නුවණයි - කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණු, කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම්, මස් ආදී කුණප කොටස් ටිකක් පිහිටලා තියෙන තැනක තියෙන වර්ණ සටහන, විත්‍රය ඇස් ඉදිරිපිටට එන විට ම, මේ දැන් තියෙන ගතිය මනසේ සිහිවෙනවා නේද? දැන් එයාට යන්න පෙර සිට ම නුවණයි, "ගිය විට මට අම්මා හම්බ වෙනවා නොවෙයි, අනාත්ම ස්කන්ධ ටික ඇස් ඉදිරිපිටට එන විට මේ ආත්ම සංඥාව සිහිකර ගන්නවා නේද" කියලා ඇත්ත ඇතිහැටියේ දකිනවා. මෙහේ ඉඳලා ඉන්න කෙනෙක් ගැන සිහිකරලා දුක් විඳින්න තරම් මෝඩ නැහැ. "මගේ මනසේ යි මේ හැගීම් තියෙන්නේ. එහෙනම් ඊයේ මම අම්මා දක්කා කියන තැනට ගියොත්, එහෙනම් ඊයේ ද තිබේවා තියෙන්නේ ඕක ම නේද. අනාත්ම වූ කෙස්-ලොම්-නිය-දත්-සම්-මස් කියන කුණප කොටස් ටිකක් තියෙන තැනක පිහිටි වර්ණ සටහන ඇස් ඉදිරිපිටට එන විට, මේ මගේ අම්මා කියන හැගීම් ටික, ගති ටික මනසේ ඉපදිලා නේද" කියලා සිහිගන්වනවා.

මම පැයක් භාවනා කළා කියලා කිව්වේ උපදින, උපදින විතර්ක ටික ඒ විදියට දෙපැත්තට තිය තියා විදර්ශනා කළ නිසා. මම නැගිටින විට ම මට මේ නුවණ පිහිටනවා. ගෙදර අම්මා කියලා සිහිවෙන විටම මට මේ සරණ එනවා. මම භාවනා කරනවා කියලා එක තැනක ඉඳගෙන මනසේ උපදින, උපදින විතර්කයන්ට දෙපැත්ත පෙන්න පෙන්නා හිටියේ. භාවනා කරනවා කියලා මම මේ සිතිවිලිවලට මොකුත් කළේ නැහැ. "නුඹ කෙනෙක් සිහි කරද්දී බලපන්නො ඇත්ත" කියලා දෙපැත්ත පෙන්නන එක තමයි කර කර හිටියේ - සති නිමිත්තේ හිටියෙත්. භාවනාවෙන් නැගිටිට පසුවත් සිහිවෙන විට අර භාවනා කරපු නුවණ මයි එයාගේ

මනසට පිහිටලා තියෙන්නේ. “කොහොම ද මම බලන්න යන්නේ, එතකොට මෙහෙම ඇත්තක් නේ පෙනෙන්නේ” කියන තැනකින් දකිනවා.

මෙහෙම කාලයක් කරන්න. ‘බාහිර ඉන්නවා තියෙනවා’ කියන එක වෙනුවට විශාල වෙනසක් තියෙයි. මේ ආයතන සියල්ල ශුන්‍ය යි කියලා ශුන්‍යතාවයක් පෙනෙයි. සත්ත්ව-පුද්ගල-ආත්මභාවයෙන් ශුන්‍ය යි. තමන්ගේ මනස තුළ ම රාග-ද්වේෂ-මෝහ කියන නිමිති ටිකක් ඇතිවෙලා කියන එක පෙනෙයි.

එහෙනම් මම කොහොමද බාහිර ඉන්න පුද්ගලයෙක් කෙනෙක් ගැන හිතන්නේ? කියන එක තමන්ගෙන් තමන්ට අහන තැන දක්වා ම, ප්‍රශ්න කරන තැන දක්වා ම අරගෙන එනවා. “ගඩොල්, වැලි, සිමෙන්ති දෙස බලාගෙන, මව් මළ දුක විඳින්න තරම් මම මෝඩ ද? ගඩොල්-වැලි-සිමෙන්තියෙන් හැදුණු බිත්තිය ඇසුරු කරගෙන තියෙන විත්‍රය දෙස බලාගෙන, මව් ලෙඩ වූ දුක විඳින්න තරම් මම මෝඩ ද? ඕකට සමානයි එහෙනම් කුණප කොටස් ටිකක් ඇසුරු කරගෙන තියෙන වර්ණ සටහන දෙස බලාගෙන, මව් මළ දුක විඳින්න තරම් මෝඩ ද? පියා මළ දුක විඳින්න තරම් මම මෝඩ ද?” කියලා උත්තරයක් එයි. යෝනිසෝමනසිකාරය කියලා ඕකට කියන්නේ. ඔහොම කරන විට, කරන විට ‘බාහිරයේ ඉන්නවා, තියෙනවා’ කියන හැඟීම ටික ටික අඩුවෙනවා. අඩුවෙන්න අඩුවෙන්න මෙහේ සිතිවිලි තොරතෝංචියක් නැතිව, කෙළවරක් නැතිව එක එක්කෙනා ගැන සිහිවෙමින්, සිහිකරමින් උපදින මෙන්න මේ මනසේ ගතිය ටික ටික අඩුවෙනවා.

මෙහේ අඩුවෙන්න අඩුවෙන්න දුක හොඳට පිරිසිඳ දකිනවා. දුක පිරිසිඳ දකින්න දකින්න සමුදය දුරු වෙනවා. මේ විදියට කරන විට මේ හිතෙන කම තමන් තුළ ම සන්සිඳීමට පත්වෙනවා. හිත-කය දෙක පිනා ගිය අතිශය ප්‍රබෝධමත් තැනකට එනවා, “අනේ අවිද්‍යාව නමැති කෝෂයෙන් එළියට එන්න පුළුවන් වුනා නේද” කියලා. එයා දකිනවා මුළු ලෝකය ම මේ අවිද්‍යාව තුළ නේද ඉන්නේ. තමන්ගේ මනස තුළ කෙනෙක්ව සිහිකර ගන්නවා - මේක

හිතේ පවතින සමුදය සත්‍යය, රාග-දෝෂ-මෝහ කෙලෙස් ගුළිය කියලා පෙන්න්නේ නැහැ. ඒ හින්දා මේ කෙලෙස් ටික උදව් කරගෙන 'බලන්න යනවා' කියන දුක් වූ ස්කන්ධ ටික උපදවා ගන්නවා.

ආයෙත් දුකෙකි අඤ්ඤාං - දුක් වූ ස්කන්ධ ටික පිරිසිඳ නො දන්නාකම නිසා මේ කෙලෙස් ගුළිය ම මතු කරගන්නවා. සමුදය සත්‍යය ඇති කරගන්නවා. ආයෙත් සමුදය සත්‍යය උදව්කරගෙන දුක් වූ ස්කන්ධ ටික හදගන්නවා. දුක් වූ ස්කන්ධ ටික පිරිසිඳ නො දන්නාකම නිසා සමුදය හදගන්නවා. මේ සමුදය සත්‍යයෙන් නැවත දුක් වූ ස්කන්ධ ටික හදගන්නවා. මේ චක්‍රයේ කෙළවරක් නැහැ. ලෝකය කියලා කියන්නේ දුක්ඛ සත්‍යයටයි, සමුදය සත්‍යයටයි නේද කියලා පෙනෙයි.

අම්මා කියලා මට හිතෙන ටික සමුදය සත්‍යය. මෙය කුමකට උපකාර ද? 'බලන්න යනවා' කියලා කරන්නේ හිතේ තියෙන මේ නාම ධර්ම අරමුණු කරලා, හිත මේ කයට බහාලා, ආයතන ටික හදගන්න එක. ආයතන ටික හදන විට අම්මා දැක්කා නොවෙයි, අනාත්ම වූ ආයතන ටිකක් ආපහු හැඳෙනවා. හැඳෙන විටම දුක පිරිසිඳ නො දන්නාකම නිසා ආයතන ඉස්සරහට ආපු, මේ හම්බ වූ ආයතනයන්ගේ ඇත්ත නො දකින විටම ආයෙත් මේ කෙලෙස් ගුළිය, ප්‍රපංච ටික මනසේ යෙදෙනවා. ආයෙත් දුක පිරිසිඳ නො දන්නාකම නිසා සමුදය සත්‍යය. ආයෙත් සමුදය නිසා මොකද වෙන්නේ? තණ්හාව නිසා දුක හටගන්නවා කියලා කියන්නේ මේ ක්ලේශය මුල් කරගෙන ආයෙත් ස්කන්ධ ටික හදගන්නවා. ආයෙත් ස්කන්ධ ටික පිරිසිඳ නො දන්නාකම නිසා, ඒ කියන්නේ 'අම්මා' කියන හැගීම මුල් කාරණාව වෙන්නේ කුමකට ද මට? ආයෙත් බලන්න යනවා කියලා කියන්නේ, ඇස හදගන්න, රූපය හදගන්න, චක්‍ර විඥාන උපදවා ගන්නයි උදව් වෙලා තියෙන්නේ. දුක් වූ ස්කන්ධ ටික හදගන්නා. ඔන්න බලන්න ගියා කියන්නේ ඇස-රූපය-චක්‍ර විඥාන උපන්නා. "අනේ පෙනෙනවා කියන්නේ මෙතැන මහා භූත සහ වර්ණ සටහනක් තියෙන තැනක් නේද? එහෙනම් මේ කෙලෙස් ටික මනසේ නේද ඇතිවෙලා තියෙන්නේ" කියලා දුකයි, සමුදයයි දෙක ආයෙත් තේරුම් ගන්නේ නැහැ. ඒ නො

දන්තාකම නිසා, ඒ දුක් වූ ස්කන්ධ ටික නො දන්තාකම නිසා ආයෙත්, ආ, 'මේ අම්මා එක්කයි කතා කරන්නේ' කියන හැඟීම මනසේ උපදිනවා. ඔන්න අවිද්‍යාව නිසා ආයෙත් ක්ලේශය. ආයෙත් ක්ලේශය කුමක් පිණිස ද තියෙන්නේ? ඊළඟ දවසෙන් අම්මා බලන්න පුළුවන්කම, ආයතන ටික හදන්න. මේක නොවෙයි ද මුළු ලෝකය ම කරන්නේ කියලා බලන්න.

අවිද්‍යාව නිසායි ආශ්‍රව. එතකොට චතුරායථී සත්‍යය අවබෝධ වුනොත් - පෙර ආයතන ටික පිරිසිඳු නො දැක්ක නිසා දැන් මට අම්මා, තාත්තා කියලා සිහිකරන්න පුළුවන්කම ඇවිල්ලා තියෙනවා. දැන් මේ තණ්හාව නැති කළොත්, මේ තණ්හාව තියෙන නිමිත්ත අද මම නැති කළොත්, දුක පිරිසිඳු දැකලා, තණ්හාව දුරු කළොත්, ආපහු දුක් වූ ස්කන්ධ ටික හදන්න යන්නේ නැහැ. ඒ කියන්නේ අම්මා කියලා සිහිවෙන විට ම, මම සිහිපත් කරගන්නවා මෙතැන තියෙන සැබෑ ම ඇත්ත. කුමක් ද? "මම අම්මා කියලා සිහිකර ගනිද්දීත් එතැන තියෙන්නේ අනාත්ම වූ, සත්ත්ව-පුද්ගල නො වන, මහා භූත සහ උපාදය රූපයක් නේද. බලන්න කියලා ගිය විටත් අනාත්ම වූ සත්ත්ව-පුද්ගල නො වන මහා භූත රූපයක් ඇස් හමුවට එයි නේද" කියලා.

මෙහෙම හැම වෙලාවෙ ම මේ මනසේ තියෙන නිමිත්ත අයින් කරන්න, දෙපැත්තට හවය විදර්ශනා කරන්න ඕන. ඒ කියන්නේ, පුබ්බන්තෙ ඤාණයට, අපරන්තෙ ඤාණයට, පුබ්බන්තාපරන්තෙ ඤාණයට යන්න. මේ නිමිත්ත ඇතිවෙන්න හේතුව පෙර පැත්තට යන්න. මෙහෙම මට නිමිත්තක් හදගන්න පුළුවන්කම මනසේ තිබුණාට, මේ නිමිත්ත හදගත්ත තැනක තියෙන සැබෑ ම ඇත්ත බලන්න. ඒ හම්බ වූ ඇසේ ඇත්ත බලන්න. ඒ රූපයේ ඇත්ත බලන්න. ඒ දෙන්නා නිසා එහෙනම් මේ ගතියයි එදත් සිහිවෙලා තියෙන්නේ කියන එක - පුබ්බන්තෙ ඤාණය.

'බලන්න යන' පැත්ත - මම සිහිකරන්න කියලා ගිය විටත් මෙහෙම ඇත්තක් හම්බවෙන විට, මේ ගතියම සිහිකරයි කියන ටික - අපරන්තෙ ඤාණය. ඔය ටික විතරක් උඩට, යටට පෙරල පෙරලා ඉන්න. මොකුත් ඕන නැහැ. මහ විශාල දහම් කරුණු, 'පෙනෙන

දේ අල්ලන්න බෑ, අල්ලන දේ පෙනෙන්නේ නැහැ' වගේ මේ මොකක් මහා ගැඹුරකට ඔන නැහැ. හැබැයි ඔය කරන දෙය තුළ දක්ෂයෙක් වෙන්න. යම්තාක් මහ මුහුද අනුක්‍රමයෙන්, අනුපූර්ව, ටිකෙන් ටික ගැඹුරු වෙලා තියෙනවා වගේ මේ සද්ධර්මයේ මහා විශාල ගැඹුරක් තියෙයි. අනුක්‍රමයෙන් මේ පින්වතුන්ව අරගෙන යයි.

ඉතින් මේ චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ නො වූ, අවබෝධ කර නො ගැනීම නිසායි අපි මේ සසර හැමදම ඇවිද්දේ, දුක් වින්දේ කියලා පෙන්නුවේ අපේ මනසේ ඇති වැරද්ද හදගන්න හම්බ වුනේ නැහැ කියන එකයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයේ පහළ වුනත්, නැතත් ලෝකයේ හැමදම පැවතුණු, පවතින ඇත්තක් තමයි, ඇස් ඉදිරිපිටට ආවේ ගඩොල්-වැලි වලින් හැදුණු බිත්තිය සහ ඒ තුළ ඇඳපු චිත්‍රය කියන මට්ටමේ රූප ටිකකුයි. ඒ නිසා පුද්ගල-සත්ත්ව සංඥා තමන්ගේ මනසෙයි යෙදුණේ කියන එක බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වුනත්, නැතත් හැමදම වූ ඇත්ත ම යි. නමුත් ඒ සිද්ධිය වෙත තැනක ඒ ඇත්ත සිද්ධිය පෙනෙන්නේ නැතිව තියෙන්නේ. ලෝකයා අනාත්ම වූ ආයතන ටික නිසා තමන්ගේ මනසේ ඇතිවෙන මේ කෙලෙස් ටික හඳුනා ගන්නේ නැතිව බිත්තිය අතගානවා 'කෙනා' කියලා. බිත්තියට පැනලා ඉන්නේ පළඟැටියෝ වගේ. දුක උපදවා ගෙන, දුකට පැනලා මේ ඉන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයේ පහළ වුනේ මේ කරන වැරද්ද පෙන්න්න නිසා යි. ඇස අනාත්මයි නම්, රූපය අනාත්මයි නම්, මේ රූපය මම හෝ මගේ හෝ මගේ ආත්මය වශයෙන් දකින්න සුදුසු ද කියලා අහනවා. කෙස්-ලොම්-නිය-දත්-සම්-මස් කියන කුණප කොටස් ටිකක් පිහිටලා තියෙන තැනක, පිහිටි වර්ණ සටහන දකින විට ම, 'මම' කියන හැඟීම මනසේ ඇතිවන්නේ නම්, 'මම' කියන හැඟීමෙන් මේ රූපය අතගාන්න සුදුසු ද? සුදුසු ද 'මගේ අත' අතගාන්න? සුදුසු ද මේ කය 'මම' කියලා පිරිමදින්න? ගඩොල්-වැලි-සිමෙන්තියෙන් කළ බිත්තියේ චිත්‍රයක් ඇත්ද විට මේ 'මම' කියන හැඟීම මේ පින්වතුන්ට ඇති වුනොත්, මේ 'මම' කියලා අතගාන්න සුදුසු ද, ගඩොල්-වැලි වලින් කළ බිත්තිය? නැත්නම්

විත්‍රය අතගාන්න සුදුසු ද? පත්තර කඩදසියක මේ හැඟීම තියෙනවා නම් මේ ‘මම නේද’ කියන හැඟීම එයි. තමන්ව අතගාන්න සුදුසු ද? එහෙ නුසුදුසුයි නම් මේ පෙනෙන අරමුණත් නුසුදුසු නො වෙයි ද?

එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ “මහණෙනි, ඇස අනාත්මයි, රූපය අනාත්මයි, වක්කු විඤ්ඤාය අනාත්මයි නම්, මම-මගේ-මගේ ආත්මය වශයෙන් මහණෙනි, දකින්න සුදුසු ද?” කියලා අහනවා නේද. ඇයි මෙහෙම අහන්නේ? ඇස නිත්‍ය ද, අනිත්‍ය ද? රූපය නිත්‍ය ද අනිත්‍ය ද? වක්කු විඤ්ඤාය නිත්‍ය ද අනිත්‍ය ද? අනිච්චං හන්නෙ. යමක් අනිත්‍යයි නම් ඒක දුක ද සැප ද? දුකයි. යමක් දුකයි නම් ඒක මම හෝ මගේ හෝ මගේ ආත්මය හෝ කියලා දකින්න සුදුසු ද? ඒ නිසා, මෙබඳු අනාත්ම ධර්මයක් නිසා ප්‍රපංච ටිකක් නම් ආවේ, මේ ප්‍රපංචයන්ගෙන් මේක පිරිමදින්න සුදුසු ද කියලා අහනවා. බලන්න උන්වහන්සේ පාවිච්චි කරන වචනය: අනාත්ම වූ බිත්තිය නිසා ‘කෙනෙක්, පුද්ගලයෙක්’ කියලා ප්‍රපංචයක් මගේ මනසේ නම් ඇති වුනේ, උන්වහන්සේ අහනවා, ‘කෙනා, පුද්ගලයා’ කියලා බිත්තිය අතගාන්න සුදුසු ද කියලා. ‘කෙනා, පුද්ගලයා’ කියලා බිත්තිය දකින්න සුදුසු ද කියලා අහනවා.

එහෙනම් මේ ස්පර්ශ ආයතන හය නිසා මගේ රූපය, මගේ ශබ්දය, මගේ ගන්ධය, මගේ රස, මගේ ස්පර්ශය, මගේ සිතුවිලි කියලා, හය නිසාම සිහිවෙනවා නම්, ඔය ‘මගේ’ කියන ගතියෙන් ආයතන හය පිරිමදින්න සුදුසු ද? මේ දුක් වූ ස්පර්ශ ආයතන හය දුක්ඛ සත්‍යය නම්, ඒ නිසා ඇතිවූ මානය, ‘මම මගේ’ කියන ප්‍රපංච ටික මනසේ ඇතිවූ කෙලෙස් ටික නම්, මේ කෙලෙස් ටිකෙන් මේ ස්කන්ධ ටික පිරිමදින්න සුදුසුයි ද කියලා අහනවා. මේ ආයතන එකක්වත් තමන් ද? තමන්ගේ ද? තමන්ගේ ආත්මය ද? අනාත්ම යි. අනාත්ම වූ ආයතන ටික නිසා තමන්ගේ මනසේ ප්‍රපංච ඇතිවෙන්න පුළුවන්. ‘මම’ කියන හැඟීම ඇතිවෙන්න පුළුවන්. ඒ ඇතිවෙන්නේ ආයතන ටික පිරිසිඳ නො දැක්ක නිසායි. ‘මම’ කියන හැඟීම ඇතිවෙන විට එය ඇතිවූ හේතුවට යන්න.

බල්ලෙකුට ගලකින් ගැහුවාම බල්ලා ගල හපා කනවාලු. සිංහයෙකුට ගලකින් ගැහුවාම ගල ආවේ කොහෙන් ද කියලා

බලනවාලු. බල්ලාට ගලකින් ගැහුවා වගේ ධර්මය නො දන්නා අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජනයා හිතේ නිමිත්තක් ඉපදුණාම, ඒ නිමිත්ත අල්ලා ගන්නවා. දරුවා කියලා සිහි වුනොත් ඒක ටක් ගාලා ඇත්තයි අල්ලා ගත්තා, “අනේ දරුවා කැවා ද දන්නේ නැහැ, බිච්චා ද දන්නේ නැහැ” කියලා, එක්කෝ “දරුවා ලෙඩ වුනා, මගේ දරුවා හොඳයි, විභාගය පාස් වුනා, පළවැනියා වෙලා”, ඔන්න සතුටු යි. එහෙම නැත්නම් දරුවා කියන තැන මෝහයි. ලෝභ-ද්වේෂ-මෝහ.

එහෙම නැතිනම් තව කෙනෙක් මේක අනිත්‍යයි නේද, මේක දුකයි නේද, මේක අනාත්මයි නේද, මේක විතර්කයක් නේද, මේක සිතිවිල්ලක් නේද කියලා අල්ලා ගන්නවා. දෙන්නාම හපාකාලා තියෙන්නේ ගල. දෙක ම එක යි.

මම කියන්නේ ගිනි ගොඩක් ඇතුළේ ඉන්න කෙනා නො පිච්චී ඉන්න උත්සාහවත් වුනත්, උත්සාහවත් නො වුනත්, දෙන්නා ම පිච්චෙනවා කියලා. ගිනි ගොඩක් ඇතුළේ නම් ඉන්නේ, එහාට මෙහාට පැන පැන කෙනෙක් නො පිච්චී ඉන්න උත්සාහවත් වෙනවා. පිච්චෙනවා ද නැද්ද? පිච්චෙනවා. කිසිම උත්සාහයක් නැහැ. අත් දෙක බැඳගෙන හිටියොත්? ඒත් පිච්චෙනවා. මේ නිමිත්ත, භවය තියාගෙන බාහිර අම්මා, තාත්තා, දරුවා ඉන්නවා කියන අදහසින් සිහි කරගන්නවා. කිසිම උත්සාහයක් නැතිව අත් දෙක බැඳගෙන ඉන්නවා වගේ තමයි නිමිත්තට අනුගතව හිත හිතා යනවා - “අනේ දරුවා මෙහෙමයි, මෙහෙමයි” කිය කියා. ඒත් පිච්චෙනවා. එයා ජරා මරණ දුක් විඳිනවා.

ගිනි ගොඩ ඇතුළේ එහාට මෙහාට පැන පැන ඉන්නවා වගේ “මේක නිමිත්තක් නේද, මේක විතර්කයක් නේද, මනෝ සම්ප්ප්පයෙන් හටගත්ත එකක් නේද, ස්පර්ශය නැති වෙන විට නැති වෙනවා” කියලා දුන් නො පිච්චී ඉන්න උත්සාහවත් වෙනවා. හැබැයි තවම අවිද්‍යාව ඇතුළේ. තවම ගිනි ගොඩ ඇතුළේ. එයත් පිච්චෙනවා. මෙහෙම බැලුවාට තවම ‘අම්මා, තාත්තා ඉන්නවා තියෙනවා’ කියන තැනකින් දුක් විඳින්න පුළුවන් කියන එක එහෙම ම යි. ඇයි අවිද්‍යාව නිසා හටගත්ත දෙය ඇතුළේ බැලුවා කියලා,

අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත සංස්කාරය තුළ අවිද්‍යාව නැති කරන්න පුළුවන් කියලා හිතනවා ද?

එතකොට හැම වෙලාවෙම මෙයා කළ යුත්තේ කුමක් ද? ගිනි ගොඩ ඇතුළේ උත්සාහවත් වුනත්, නො වුනත් දෙකම පිච්චෙනවා වගේ, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත දෙය තුළ උත්සාහවත් වෙන්නේ නැහැ.

කථංසු මාරිස ඕසං තරති : එක දෙවියෙක් ඇවිල්ලා අහනවා ඔබ වහන්සේ කොහොමද ඕසය තරණය කළේ කියලා. මම පිහිටා ද නො සිටිමින්, වැයම් ද නො කරමින්, ඕසය තරණය කළා කියනවා.

ජලයකට වැටුණු කෙනෙක්, ගැඹුරු වතුරකට වැටුණු කෙනෙක්, ගිලෙන්නේ නැතිව ඉන්න නම් කුමක් කළ යුතු ද? අත් ගහ ගහා වැයම් කර කර ඉන්න වෙනවා නේද? වැයම් කර කර හිටියොත් මොකද වෙන්නේ? උඩට වෙලා ඉන්න පුළුවන්. ඒත් ඒක දුක් සහිතයි, වෙහෙස සහිතයි, බොහොම සැපෙන් නම් ඉන්නවා නොවෙයි. ඒත් යට යනවා. බැරිවෙලා වැයම් නො කළොත්? ඒත් මැරෙනවා. කෙනෙක් උත්සාහවත් වෙලා වෙලා ගිලිලා මැරෙනවා. කෙනෙක් උත්සාහවත් නො වී ගිලිලා මැරෙනවා. ඒ හින්දා උත්සාහවත් වෙන්නෙත් නැතිව, නො වෙන්නෙත් නැතිව - උත්සාහ වීමෙන් දෙස් දුක්කා, උත්සාහ නො වීමෙන් දෙස් දුක්කා. දෑකලා, උත්සාහ වෙන්නෙත් නැතිව, නො වෙන්නෙත් නැතිව, ඕසය තරණය කළා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

මේ ඇතිවෙන නිමිති ටික නැතිනම් මේ රාග-ද්වේෂ-මෝහ කියන කාම ඕස, භව ඕස, දිට්ඨි ඕස, අවිජ්ජා ඕස කියන මේ ඕස ටික තමයි මනසේ තියෙන්නේ. කෙනෙක් මොකද කරන්නේ, වැයම් නො කර ඉන්නවා කියලා කියන්නේ, මේකෙන් මිඳෙන්න වැයම් කරන්නේ නැහැ. දූව-පුතා-අම්මා-තාත්තා කියලා සිහිවෙන විට, ඒක ඇත්තමයි කියලා ඔහේ ඒකට අනුගතව ඉන්නවා. ඒ නිසා වැයම් නො කර ඉන්න නිසා ඒකෙම ගිලෙනවා. එයා ඔන්න ගිලෙනවා.

කෙනෙක් වැයම් කරනවා මේකේ, ඕසය තුළ. මේ හිතට පහළවෙන කාම ඕස, භව ඕස, දිට්ඨි ඕස, අවිජ්ජා ඕස කියන ගති ටික - මේක අනිත්‍යයි නේද, මේක නිමිත්තක් නේද, මේක සංඥාවක් නේද, මේක විතර්කයක් නේද, මේක ස්පර්ශයකින් නේද හටගත්තේ. මේ විදියට විතර්ක පහළ කර කර ඉන්නවා. ඒත් ඕසය ඇතුළේ වැයම් කරනවා. ඒක ද වෙහෙසිලා වෙහෙසිලා, ඒත් ජරා මරණ දුකට පත්වෙනවා. අවිද්‍යාව හිඳෙන්නේ නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්කා මේ ඕසයට වැයම් කරලා හෝ වැයම් නොකිරීමෙන් වෙහෙසකට ම පත්වෙනවා කියලා. ඒ නිසා වැයම් කරන්නෙත් නැතිව, නො කරන්නෙත් නැතිව ඕසය තරණය කළා කියලා කිව්වේ, මේ සඳහා කිසිම ප්‍රතිචාරයක් දක්වුවේ නැහැ, පිනුවා. මේක එන විට ම අතහැරලා ගියා, කොහොට ද? දුක පිරිසිදු දකින තැනට, අවිද්‍යාව දුරු කරන තැනට.

දරුවා කියලා, ගෙදර කියලා, අම්මා කියලා, තාත්තා කියලා, කාම ඕසය. “අරෙහේ අපේ ගේ තියෙනවා, මේ කොහුවල නගරය, අරෙහේ අනුරාධපුරේ කියලා, මෙහේ කුරුණෑගල, මෙහේ නුවර” කියලා බාහිර ගම් නියමිගම් නගර පිටින් පෙනෙනවා - භවය. කාම ඕස, භව ඕස. පුද්ගලයෝ ඉන්නවා, සත්ත්වයෝ ඉන්නවා කියලා දිට්ඨි ඕස. මේකේ ඇත්ත නො දන්නාකම අවිද්‍යා ඕස. මේ ටික ඔක්කෝම මනසේ. මේ ඕසය ඇතුළේ මුළු ලෝකයේ ම කොටසක් වැයම් කරනවා, කොටසක් වැයම් නො කරනවා. වැයම් නො කරන කෙනා පෘථග්ජනයි කියනවා, වැයම් කරන කෙනා බණ භාවනා කරනවා කියනවා. දෙන්නාම ඕසය ඇතුළේ.

ඕසය ඇතුළේ වැයම් කරන කෙනායි, නො කරන කෙනායි දෙන්නාගේ ම දෙස් දකපු නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ වැයම් ද නො කරමින්, පිහිටා ද නො සිටිමින් ඕසය තරණය කළා.

මේ ඕසය හදන්න ගියේ නැහැ, ඕසය ඇතිවූ හේතුවටයි ගියේ. සිංහයෙකුට ගලකින් ගැහුව විට ගල ආපු පැත්තට ගියා වගේ - සිංහයෙකුට ගලකින් ගැහුව විට ගල ආවේ කොහෙන්ද කියලා බලනවාලු. ඕසය හටගත්තොත්, ‘දරුවා’ කියන අදහස ඇති වූනොත්, ඒ ‘දරුවා’ නැති කරන්න වැයම් කරන්නෙත් නැහැ. ඒක

ඇති කරගෙන රාග-ද්වේෂ-මෝහ ඒකට අනුගත වෙලා යන්නෙන් නැහැ. පිහිටා හිටින්නෙන් නැහැ, වැයම් කරන්නෙන් නැහැ. සිහිවෙන විට ම කළේ කුමක් ද, ඕසය තරණය කළා. ටක් ගාලා ඕසය අතහැරියා, ගියා අනික් පැත්තට - හවයට. ඒ කියන්නේ දරුවා කියලා සිහිවෙන විට ඒත් බලන්න කියලා ගියොත් මෙන්න මේ වාගේ ඇත්තක් ඇස් ඉදිරිපිටට එයි නේද, එද්දත් මේ ඕසය, මේ ගතිය මනසේ යෙදෙයි නේද? ගියා අනික් පැත්තට, අතීතයට - ඇත්තට ම කෙනා කියලා හම්බ වූ, දරුවා කියලා සිහිකරගන්න පුළුවන් මේ හැකියාව ආපු තැන සැබැවට ම තිබුණේ මෙහෙම රූපයක්. ඒ රූපය ඇසුරු කරගෙන තිබුණු චිත්‍රය දකින විට මනසේ නේද මේ ගතිය හටගත්තේ කියලා දැක්කා. එතකොට මෙයා ඒ ඕසය තුළ පිහිටලා හෝ වැයම් කරලා තියෙයි ද?

කාට හරි පුළුවන් නම් ඕසය තුළ පිහිටා ද නො සිටිමින්, වැයම් ද නො කරමින් ජීවත් වෙන්න, එයා නොබෝ දිනකින් ආශ්‍රවක්ෂය කරගන්නවා. මේ සද්ධර්මය දන්නා වූ ශ්‍රැතවත් ආයථී ශ්‍රාවකයෙක් හැරෙන්න, කිසිම කෙනෙකුට මේ ඕසයේ පිහිටලා ඉඳිමින් හෝ වැයම් කරමින් ඕසය තරණය කරන්න බැහැ කියන එක හොඳට මතක තබා ගන්න. ඕසය තුළ ඉඳගෙන වැයම් කරන කෙනාත්, ඕසය තුළ පිහිටා ඉන්න කෙනාත් දෙන්නා ම ඕසය තුළ ම ගිලිලා මැරෙනවා මිසක් ඕසය තරණය කරන්නේ නැහැ. ඕසය තරණය කරන කෙනා ඕසය තුළ වැයම් ද නො කරමින්, පිහිටා ද නො සිටිමින්, විය යුතුයි.

එක තැනක ඉන්න විට මනස තුළ තොරතෝවියක් නැතිව, දූව-පුතා-ගෙවල්-දෙරවල්-රන්-රිදි-මුතු- මැණික් කියලා, ගම් නියම්ගම්, රටවල් පිටින් ගොඩ නඟලා පෙන්නන මනෝමය චිත්‍ර ටිකත් එක්ක තියෙන නිමිති ටිකට තමයි කාම ඕස, භව ඕස, දිට්ඨි ඕස, අවිද්‍යා ඕස කියන මෙන්න මේ ටික කිව්වේ. ඔය ටික ඇතුළේ මොන විදියටවත් වැයම් කරන්නත් එපා, අනිත්‍ය බලමින්, දුක් බලමින්, අනාත්මය බලමින් ඉන්නත් එපා. වැයම් නො කරමින් ඉන්න එපා. ඒ කියන්නේ ඒකට අනුගතව රාග-ද්වේෂ-මෝහ ඇති කරගෙන ඔහේ ඉන්න එකට තමයි වැයම් නො කරනවා කියලා

කිවිවේ. වැයම් කළත්, නො කළත් දෙන්නාම එක තැන යි. මේ සාසනයට ම මේවිවර කාලයක් වූනෙන් ඒ ටික ම යි.

ඒ නිසා මතක් කරනවා ඕසතරණ සූත්‍රය. අද මේ පින්වතුන් යන්න ඕස තරණය සඳහා. මේ ඕසය තුළ වැයම් ද නො කෙරෙමින්, පිහිටා ද නො සිටිමින්, ඕසය තරණය කරලා සංසාර දූක අවසන් කරගන්න කියන එක මතක් කරනවා. ඒ සඳහා මේ දේශනාව ඔබ සැමට හේතු උපනිශ්‍රය ම වේවා කියලා ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

මම දේශනා කළ කරුණු අනුමානයට හරි තේරුණා ද?

ප්‍රශ්නයකට පිළිතුරක් : ඇත්තටම ස්පර්ශ ආයතන හයේම ආයතනයන් එකිනෙකට වෙනස් බවක් තිබුණාට, මේ ආයතන හයම ගැටගහන නිමිත්ත එකයි. එකම ක්‍රමයයි විදර්ශනා කරන්න තියෙන්නේ ස්පර්ශ ආයතන හයට ම. අපි ඇසෙන් දකින තැනක මහා භූත ටිකයි වර්ණ සටහනයි තියන විට මේ හැඩය ම මනසේ මේ විදිහට ම මේ හැඩය මේ මොහොතේ දී සිහිකර ගෙන, මේ නිමල් මහත්තයා කියන ජීවිකමෙහුත් එක්ක මනසේ මේ යෙදිලා තියෙන්නේ. ඔන්න නිමිත්ත.

මා ගාව සිහි වූ මේ නිමිත්ත ම ඇසුරු කරගෙන, නිමිත්ත ම බලාගෙන, මම මේ හිතනවා, කියනවා මිසක් බාහිර තියෙන කිසි දෙයක් අරහයා හිතනවා කියනවා නොවෙයි. චේතනාවයි කර්මය - චේතනාහං භික්ඛවෙ කමමං වදමි. චේතයිකා කමමං කරොති කායෙන වාචාය මනසා - මහණෙනි, මම චේතනාව කර්මයයි කියලා කියනවා. හිතීන් ම හිතලායි හිතන්නෙන්, කියන්නෙන්, කරන්නෙන්. රූප පච්චයා සංඛාරා කියලා කොහේවත් තියෙයි ද? නැහැ. මේ පෙනෙන විට ම, මේ පෙනීමත් එක්ක ම ආශ්‍රව කියලා කියන්නේ මේ විදිහට ම, මේ හැඩය ම ක්ෂණිකව සිහිපත් කරනවා. ඒකයි ඒකට පත්තර කඩදසිය වූනත් ඇති. දැක්ක ගමන්ම වේගයෙන් ඒ හැඩයට ම හිතේ පුද්ගලයෙක් වූ මේ හැඩය සිහිකර ගන්නවා -

නිමල් මහත්තයා කියලා. ඒ හිතේ ඇති නිමල් මහත්තයා එක්කයි මම හිතන්නේ, කියන්නේ, කරන්නේ. ඔන්න දැන් නැගිටිට නිමිත්ත.

ඊට පස්සේ රූපවල නානාත්වය වගේම ශබ්දවල නානාත්වයකුත් තියෙයි. ශබ්දයේ හැඩ සටහනට මෙන්න මේ ශබ්දය නිමල් මහත්තයාගෙයි කියලා බැඳලා තියෙයි. මේ රූපය වගේ, කනට ශබ්දය ඇහෙන විට ම ක්ෂණිකව අපි සිහිපත් කරගන්නේ, අපේ මනසේ නැගිටින්නේ අර නිමිත්ත. ඒකයි මේ පින්වතුන් දන්න කෙනාගේ කටහඬ ඒ කටහඬින් ම එන්නේ. “නිමල් මහත්තයා ළඟින් ගියොත් මෙන්න මෙහෙම ගෙක් එන්නේ” කියලා අපි ඒකටත් නිමිත්තක් ආදේශ කරනවා. “මේ විදියට නම් උයලා දෙන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ නිමල් මහත්තයා තමයි” කියලා රසය හම්බවෙන විට ම එන්නේත් මේ නිමිත්ත මයි. රස එන විට ම “මේ නිමල් මහත්තයා උයපු හොඳ්දක් වගෙයි, හදපු එකක් වගෙයි” කියලා, රසයෙනුත් එන්නේ මේ නිමිත්ත ම යි. අර ඇසෙන් දකපු සටහන වගේම යි. කයට ගැටෙන විට ම, දැන් මේ නිමල් මහත්තයා ඇගේ හැප්පිලා ඉන්නේ, මගේ ඇගේ හැප්පිගෙනයි ඉන්නේ කියලා සිහිකරගෙන තියෙන්නේ - මේ කයයි පොට්ට්ට්ටියයි ගැටුණේ. මේ නැගිටින මේ නිමිත්ත එකම යි.

අපි ස්පර්ශ ආයතන හය ම අනාත්ම යි. හයෙන් ම නැගිටලා තියෙන මේ නිමිත්ත එකයි. හය තැන ම විදර්ශනා කරන න්‍යාය එකම යි. අතීතයේ දීත් වුනේ මෙහෙම අනාත්ම වූ ස්කන්ධ ටිකක් ඇස් ඉදිරිපිටට එන විට මේ සටහන සිහිකර ගත්තා කියන තැනකට එනවා. නිමල් මහත්තයා කියලා ශබ්දයක් ඇහෙන විට මේ ශබ්ද සංඥාව ඇහෙන විට ම මේ හැඩය සිහිකර ගන්නවා නේද කියලායි දකින්නේ. මේ හැඩය ශබ්දයට තියන්නේ නැහැ. ශබ්ද සංඥාව ගැටෙන විට ම මේ හැඩය සිහිකර ගන්නවා නේද කියලායි දන්නේ.

දැන් ගන්ධයට බැඳලා තියෙන්නේ - මේ ගන්ධය එන විට ම මේ සංඥාව තමා තුළ ම යෙදෙනවා නේද කියලා දකිනවා. මේ කෙනාගේ ගඳ වෙන්නේ නැහැ. කෙනාගේ ශබ්දය වෙන්න බෑ. ශබ්දය නිසා කෙනා සිහිවෙලා. ගන්ධය නිසා කෙනා සිහිවෙලා. කයට පොට්ට්ට්ටිය ගැටෙන විට ම අහවල් කෙනා ඇගේ හැප්පිලායි

ඉන්නේ කියන නිමිත්ත සිහිකරගත්තා කියලායි දකින්නේ. මේ කයයි පොට්ට්ටියයි දෙක ගැටුණේ. නමුත් මම 'පුටුව අතේ හැප්පිල' කියලයි සිහිකරගෙන තියෙන්නේ. එතකොට පට්ටි ධාතු ව පට්ටි ධාතුවක ස්පර්ශ වූ තැනක මම පුටුවක් අල්ලාගෙන ඉන්නවා. 'පුටුව අතේ හැපුණා' කියන තැනකින් සිහිකරගෙන හින්ද මට මේ ස්පර්ශය කාම වෙලා තියෙන්නේ. එතකොට මම ධාතු ස්පර්ශය නිසා මෙබඳු සංඥාවක් උපන්නා කියන තැනකින් දැක්කොත් - පුටුවකුයි අතකුයි සිහිකරගෙන 'පුටුව අතේ හැපුණා' කියලා සිහිවෙන විට මේ නිමිත්තම මට අනුවෙනවා - මෙහෙම වෙද්දිත් මෙතැන තියෙන ධාතු මාත්‍රය, ධාතු මාත්‍රයක් එක්ක ස්පර්ශ වෙලා නේද තියෙන්නේ කියලා දකිනවා මිසක් නිමිත්තෙන් ධාතුව පරාමර්ශණය කරන්නේ නැහැ.

ඒ විදියට ආයතන ටික නිසා මනසේ උපදින ප්‍රපංච ටික, කෙලෙස් ටික දකිනවා. මනසේ උපදින ගතියෙන් බාහිර ගතිය තීරණය කරන්නේ නැහැ. මේකට මම කියන්නේ one way එකක් කියලා. එක පැත්තක ඉඳන් වාහන එනවා. අනික් පැත්තට යන්නේ නැහැ. යන්න බෑ. මේ නුවණින් ශුන්‍ය වූ ආයතන ටික නිසා තමා තුළ නිමිති උපදිනවා. රාග-ද්වේෂ-මෝහ ඇති කරන්න පුළුවන් සිතීම-කීම-කිරීම කරන්න පුළුවන් හැකියාවන් මනසේ උපදිනවා. හැබැයි ඒ මනසේ තියෙන ගති ටිකෙන් ආයතන ටික පරාමර්ශණය කරන්නේ නැහැ. එතකොට කියනවා තණ්හා දිට්ඨි පරාමර්ශණය කරනවා, තෘෂ්ණාවෙන්, දෘෂ්ටියෙන් ස්පර්ශ කරනවා කියලා කියනවා.

මේ 'මගේ' අත අතගැවා නම් දිට්ඨි පරාමාසයක්. 'හොඳයි' කියලා අතගැවා නම් තණ්හා පරාමාසයක්. මේ ගඩොල්-වැලි-සිමෙන්ති තියෙන තැනක චිත්‍රයක් ඇන්දහම ඒක දකින විට කෙනා කියල එන විට, 'අතේ නිමල් මහත්තයා' කියලා මම අතගැවා නම් මගේ දිට්ඨි පරාමාසය. දිට්ඨියක්. මිච්ඡාදිට්ඨි. වැරදියි. මේ මම ක්ලේශයක් ඇසුරු කරන්නේ. වැරද්දක් ඇසුරු කරන්නේ. 'මගේ අත කැක්කුමයි' කියලා අතගැවා නම් දිට්ඨියයි පරාමර්ශණය කරලා තියෙන්නේ. යථාර්ථය ආපනු යන්න බැහැ.

ඒකයි මේ ආයතී අෂ්ටාංගික මාර්ගය තියෙන්නේ ප්‍රථම ගොඩනගා ගන්න බැරි විදියට ම යි. ඒක දවසින් දවස, දවසින් දවස ලිහනවා මිසක්, වඩන්න වඩන්න තියෙන ප්‍රශ්න ලිහනවා මිසක්, ඇතිවෙන්නේ නැහැ. අද අපි භාවනා කළොත්, අනික් ප්‍රශ්න ගැටළු ජීවිතයේ තියෙන හින්දයි භාවනා කළේ. ඊට පස්සේ ඒ ප්‍රශ්න වෙනුවට බණ භාවනා කරපු එක ප්‍රශ්න වෙලා. දැන් නාමරූප බැලුවා, ඉතුරු ටික කරන්නේ කොහොම ද? දැන් මේ විදියට බැලුවොත් ඉතුරු ටික කරන්නේ කොහොමද කියලා ප්‍රශ්න එයි. නමුත් මේ විදියට බලන්න බලන්න මේ ගැටේ ලිහෙනවා.

අනෙකාජටා බහිෂ්ටා ජටාය ජටිකා පජා, තං තං ගොතම පුඤ්ඤාමි, කො ඉමං විජටයෙ ජටනි - ඇතුළතයි, බාහිරයි මේ ඔක්කෝම කෙලෙස් ගැට. ආරාචුල්. ගෝතමයන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේගෙන් විමසනවා මේ ගැටය ලිහාගන්නේ කවුද? සීලෙ පතිට්ඨාය නරො සපඤ්ඤා විතං පඤ්ඤාඤච භාවයං ආනාපි නිපකො භික්ඛු, සො ඉමං විජටයෙ ජටනි - යම්කිසි නුවණැති පුරුෂයෙක් සීලයක පිහිටලා, සමථයත් විදර්ශනාවත් දෙක වඩයි නම්, මෙන්න මෙයා මේ කෙලෙස් ගැටේ ලිහා ගන්නවා.

සති නිමිත්තක හෝ ආනාපානසතියේ හෝ හිත එකඟවෙන කමටහනකුත් පුරුදු කරන්න. විදර්ශනාව කියලා මේ ලෝකයා අද කරන ඔය චිත්ත වීථි කියයි, නැත්නම් චිත්තක්ෂණ කියයි, රූප කාණ්ඩ කියයි. ඔවා එකක්වත් නිවනට අදළ නැහැ. මේ පින්වතුන් හොඳට ම මතක තබාගන්න එක දෙයක්, රූපය, බුදුරජාණන් වහන්සේ සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ පෙන්නපු කායානුපස්සනාවෙන් ඔබ්බට යන්න ම එපා. ඒ හොඳට ම ප්‍රමාණවත් සීමාවයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නලා තියෙන්නේ. ඊට එහා රූප කලාප, රූප කාණ්ඩ, චිත්ත වීථි, මේ එකක්වත් නිවනට අදළ නැහැ. බොහෝ දේ ඉගෙන ගන්න ඕන නම්, මනසේ තව ගොඩගහගන්න ඕන නම්, කරන්න. නමුත් අපි බුදුරජාණන් වහන්සේට වඩා වැඩි සරණක් නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ යම් මට්ටමක් පෙන්නුවා නම් කායගතාසතිය කියලා, කය ගැන, රූපය ගැන අවබෝධ වෙන්න පෙන්නුවා මිම්මක් - නවසිවථිකය, පටිකුල මනසිකාර පබ්බය, ධාතු මනසිකාර පබ්බය, සතිසම්පජඤ්ඤාය - මෙන්න මේ ටික. එතැනින්

එහා මොකුත් ම අවශ්‍ය නැහැ. එතැනින් එහා ප්‍රතිපදාවට උපකාර නැහැ. ඉගෙන ගන්න පුළුවන්. උපකාර නැහැ. එතකොට සතිපට්ඨානයේ කායානුපස්සනාව පෙන්නපු සීමාව හොඳට ම ඇති. විදර්ශනා ඥානයට අරමුණු වෙන්නේ ඒක.

ඕසය උපදින විට ම විදර්ශනා කරනවා. කොහොම ද? අපි 'පුද්ගලයා, සත්ත්වයා' කියලා අපට රූපයක් හම්බ වූ තැන විදර්ශනා කරනවා සතිපට්ඨානයේ තියෙන විදිහට : කුණප වශයෙන් හෝ ධාතු වශයෙන් බලනවා. ත්‍රිපිටක දහම ඉක්මවා යන්නේ නැහැ. කවුරුවත් බුදුරජාණන් වහන්සේටත් එහා රූපය පිරිසිදු දක්වලා පෙන්නන්න තරම් වැඩිතර නැහැ. මොකද මෙයා සම්මා සම්බුද්ධත්වයටත් එහා ගිය ඥාන දර්ශනයක් තියෙයි ද? එහෙම නැහැ.

ඒ ත්‍රිපිටක දහම නො ඉක්මවා, කය ගැන කුණප කොටස් වශයෙන්, ධාතු වශයෙන් බැලුවා. එබඳු තැනක පිහිටි වර්ණ සටහනක් එනවා කියන ටික තමයි සතිපට්ඨානයට අමතරව ලෝකෝත්තර මාර්ග ඥාන දර්ශනය ඇති කරන්න උපකාර වෙන්නේ. ඇස් ඉදිරිපිටට හම්බ වෙන්නේ වර්ණ සටහනක් කියන ටික අපට ලැබුණේ අභිධර්මයෙන්. විදර්ශනා කරන්නේ මාර්ගය උපදින විදිහට. මේ විදර්ශනාව තුළ මාර්ග අංග කුලුගන්වලා තියෙන්නේ. බැරිවෙලා මේ වර්ණ සටහන බලන්නේ නැතිව කුණප කොටස් ටික, ධාතු ටික විතරක් නම් බැලුවේ මාර්ගය උපදින්නේ නැහැ. ඔහේ බල බලා ඒක ඇතුළේ ම ඉන්නවා. ගඩොල්-වැලි-සිමෙන්ති විතරක් නම් බැලුවේ, එහේ තිබුණාට තමන්ගේ මනසේ කෙලෙස් ඇතිවූ බව, ප්‍රපංච ටික, බාහිර අනාත්ම ස්වභාවය තේරුම් ගන්න බැහැ. ඒ හින්දා මහා භූතයි, උපාදය රූපයි කියන දෙක ම දැකලා, මාර්ගය උපදින්න ඕන විදියටයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ටික පෙන්නුවේ.

අනාත්ම වූ ආයතන ටික නිසා ආත්ම සංඥාව උපදවා ගෙන, ඒක නො දන්නා අවිද්‍යාවෙන් බාහිර ලෝකය දෙස බලාගෙන අඬන, වැලපෙන මේ මෝඩකම ස්වල්ප නැහැ. හිතන්න එපා මේක ලෙහෙසි සිද්ධියක් කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් කල්ප

ගණනක් පෙරුම් පුරලා ආවේ මේක එපමණ ලෝකයට අමාරු දෙයක් හින්දා. ගැඹුරුයි. කිව්වාටවත් හිත පිළිගන්නේ නැහැ. නමුත් නුවණක් තියෙන කෙනාට මේක කරගෙන යන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන වත් විශ්වාසයක් තබන්න ඕන නැහැ. මේ පින්වතුන්ට ම පෙනෙයි ඇත්තටම ගඩොල්-වැලි-සිමෙන්ති සහ චිත්‍රය කියන එක දකින විට කෙනා කියන අදහස මතසේ උපන්නා නම්, මම මේ අදහසින් මේ චිත්‍රය පරාමර්ෂණය කරන්න සුදුසු නැහැ කියන එක. බුදුරජාණන් වහන්සේ කිව්වා හින්දා නොවෙයි. කරලා බලන්න. එහෙනම් මේ කෙස්-ලොම්-නිය-දත්-සම්-මස් කියන කුණප කොටස් ටික ඇසුරු කරගෙන තියෙන වර්ණ සටහන් දකින විට 'නිමල් මහත්තයා' කියන හැඟීම එනවා නම්, මම 'නිමල් මහත්තයා' කියලා බාහිර අතගාන එක සුදුසු නැහැ කියන එක මේ පින්වතුන්ට දකින්න පුළුවන් දවසක් එයි. එදාට 'නිමල් මහත්තයා මට බැන්නා, ගැහුවා, නින්දා අපහාස කළා' කියන ප්‍රශ්න ටිකෙන් මිදෙයි ඉබේම.

අද අපි ජීවත් වෙන්නේ අනුන් මත. අපි ඔක්කෝම වහල්ලු. අපේ සැප සතුට දෙක අපි අනුන්ට භාර දීලා තියෙන්නේ. ඒකයි වහල්ලු කියලා කිව්වේ. දැන් මම මෙහෙම හිටියාට මාව අඬවන්න පුළුවන් අනිත් අයට. ඒ කියන්නේ අපි රූපායතනය, ශබ්දායතනය මතයි ජීවත් වෙන්නේ. මෙන්න උඹේ අම්මා මැරුණා. මේ බලපන් කියලා රූපයක් ගෙනැල්ලා දූම්මොත් අඬන්නේ නැති වෙයි ද? ඒ වගේම කවුරු හරි මට බැන්නොත් මට හිතට දුක එන්නේ නැද්ද? එහෙනම් මගේ හිතට දුක නො එන්න නම් මොකද කරන්න වෙන්නේ? කවුරුවත් බණින්නේ නැතිව හොඳ වචන කිව්වොත් මට හොඳයි. එහෙනම් මගේ සැප සතුට දෙක තියෙන්නේ අනුන් මත නේද. ඉතින් මට වැදගෙන ඉන්න වෙනවා ලෝකයට. ඇයි? චුට්ටක්වත් ඇවිස්සුනොත් මොන මොන වචන පිට කරයි ද දන්නේ නැහැ. එහෙම කළොත් මට දුක එනවා. ඉතින් නො වදිනා වැදුම් වැදගෙන ඉන්නේ මේ. අපි ඔක්කෝම මෙහෙම ඉන්නේ. කෙනා කෙනාට වහල්ලු වෙලා ඉන්නේ.

නමුත් මේ ශබ්දය ඇහෙන විටම 'මට බැන්නා නේද' කියන නිමිත්ත උපදවා ගන්නේ කියලා දැක්කොත් ශබ්දයෙන් මාව

හොඳවන්න පුළුවන් වෙයි ද? ඇස් ඉදිරිපිටට එන විට 'මේ අම්මා මැරුණා' කියන නිමිත්ත මම උපදවාගෙන තේද තියෙන්නේ, ඒ නිසායි දුක් විදින්නේ කියලා දැක්කොත් මාව රූපයෙන් හොඳවන්න පුළුවන් වෙයි ද? මේ ස්පර්ශ ආයතන හයෙන් මාව හොඳවන්න පුළුවන් වෙයි ද? බැහැ.

සම්මා දිට්ඨිය ඇතිවූ රහතත්වහන්සේව හඳුනා ගන්න තියෙන ලක්ෂණයක් තමයි මහා පර්වතයක් සුළඟින් හෙලවෙන්නේ නැහැ වගේ, මේ ස්පර්ශ ආයතන හයෙන් ඒ මනස කම්පා කරන්න බෑ, හොඳකට හෝ නරකකට වත්. රහත් වුනා කියන්න තියෙන එකම සාක්ෂිය එව්වරයි. හොල්ලන්න බැහැ. ලෝකයේ ම ඉන්නවා, මේ ලෝකයට එකතු නැතිව. මේ ලෝකය ම ඇසුරු කරනවා, මේ ලෝකයට වහල් නොවී. ඔන්න ඔය තැනකට යන්න පුළුවන් නම් - එව්වරයි.

මේ මම කතා කරපු දෙය අඛණ්ඩව පුළුවන් නම් කරන්න. තමන්ගේ ම මනසේ යහපත තමන්ට දකින්න පුළුවන්. මේ ධර්මයේ තියෙනවා වටිනා ගති ටිකක්. සන්දිට්ඨික යි - කල් නො යවාම විපාක දෙනවා. අකාලික යි - හැම කාලයකට ම එකයි. බොහෝ කල් යන්නේ නැහැ. ඵහිපස්සිකො - මෙහෙ එන්න. ඇවිල්ලා බලන්න කියලා ඕනෑම අන්‍යාගමික කෙනෙක් වේවා, බෞද්ධ වේවා, අබෞද්ධ වේවා, පක්ෂ, පන්ති, කුල, ආගම් හේදයකින් තොරව, බය නැතිව ඕනෑම කෙනෙක් ළඟට ගිහිල්ලා කතා කරන්න සුදුසුයි මේ ඇත්ත. මේක කතා කරන විට චුට්ටක්වත් පැකිළෙන්න එපා. මෙහේ ඇවිල්ලා බලන්න කියලා කෙනාට ම පෙන්නන්න.

"නුඹ කොහොමද පත්තරයකින් නුඹව දකින්නේ? නුඹ කොහොමද කණ්ණාඩියකින්, විදුරුවකින් නුඹව දකින්නේ? මේ කය නුඹ නම්, මේක කාගෙද? එහෙනම් හැබෑම තමන් කවුද? කොතැන ද?" අහන්න බය නැතිව. "බිත්තිය දකින විටත් නිමල් මහත්තයා නම්, කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණු රූපය දකින විටත් නිමල් මහත්තයා නම්, පත්තර කඩදසිය දකින විටත් නිමල් මහත්තයා නම්, විඩියෝ පටිය දකින විටත් නිමල් මහත්තයා නම්, අහන්න, මේ

හැබැම කෙනාගේ රූපය කොයි එක ද?” කියලා. මෙහෙ එන්න, මෙහෙ ඇවිල්ලා බලන්න කියලා පෙන්නන්න තරම් සුදුසු යි.

පච්ඡිකං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤානී - නුවණැත්තා විසින් මේ දර්ශනය තමන් කෙරෙහි ම උපදවා ගත යුතුයි කියන ගුණ ටිකක් තියෙයි. බෙහෙත හරි නම් ‘පැනඩෝල්’ දෙකට වැන්දත් නැතත්, ඇදහුවත් නැතත්, හඳුන්කුරක් පත්තු කළත් නැතත්, ඔලුවේ කැක්කුම හොඳ වෙයි. ඇදහුවොත් විතරයි හොඳ වෙන්නේ කියලා කතාවක් නැහැ. එහෙනම් ඒක බෙහෙත නොවෙයි. ඉතින් මේකට වැන්දත් නැතත්, හඳුන්කුරක් පත්තු කළත් නො කළත්, කෙනෙකුගේ සන්නානයේ මේක උපදවා ගෙන බලන්න, ලෙඩේ හොඳ වෙයි ද නැද්ද කියලා. නුවණක් තියෙනවා නම්, තමන්ගේ දැකීම් පරාසය තුළ ම ඉඳ ගෙන ඒ ඔස්සේ ආවා නම්, ප්‍රපංච අඩු මනසක් තිබුණා නම්, නිරෝගී මනසක් හැදෙන්න මේ දේශනාව ම ප්‍රමාණවත්. අපේ මනසේ ආශ්‍රව වැඩි නම්, මේක පෙනෙන්නේ නැහැ. අඩුයි.

එයාට මේ ස්පර්ශ ආයතන හය ගිනි ගන්න යකඩ වැටක් වගේ පෙනෙන දවසක් එයි. දුක පිරිසිඳ දැක්කා කියලා කියන්නේ, විෂසෝර සර්පයෙක්, නයෙක් හෝ පොළඟෙක් කියලා දැක්කොත්, විෂ සහිතයි කියලා දැක්කොත් ඇඟිල්ල හෝ දික් කරනවා ද? කකුල හෝ දික් කරනවා ද? මේ පින්වතුන් මේ ස්පර්ශ ආයතන හය දැක්කොත් “මේ ස්පර්ශ ආයතන හයට නිකමට හෝ නැමුනොත්, මනසේ මේ වගේම නිමිත්තක් හදලා, දුක්බ සමුදය නිර්මාණය කරනවා” කියලා ‘ඒ තරම් විෂසෝරයි’ කියලා දැක්කොත් මේ ඇසට, රූපයට, වක්කු විඤ්ඤායට නැමෙයි කියලා හිතනවා ද?

දුක පිරිසිඳ දැක්කොත්, දුකෙකු ඤාණං ආවොත් සමුදය දුරු වෙනවා කියලා කියන්නේ, බාහිරට නැමෙනවා කියන ගතියක් එන්නේ ම නැහැ. ඇයි? බාහිර බලපූ පමණින් ඇති, ඒ විදියේ ම බිලොක් එකක් මනසේ හදයි. එතකොට මේ නිමිත්ත තුළ මේ ක්ලේශය නිසා උරුම වූ ජරා-මරණ-සෝක-පරිදේව-දුක්ඛ-දෝමනස්ස-උපායාස මහා දුක් කන්දක් තියෙයි. මේ ටික නිර්මාණය කරන්න සමත් වෙලා තියෙයි මේ ස්කන්ධ ටික. එයා දකින්නේ විෂසෝර සර්පයෙක් කැව විට මරණය හෝ මරණය සමාන දුකකට

පත් වෙයි. නමුත් එක සැරයයි. රූපය උග්‍ර විෂයි, ඇස උග්‍ර විෂයි, වක්‍ර විශ්‍රය උග්‍ර විෂයි ඊටත් වඩා කියලා දකිවි. ඇයි ඒ? බලපු පමණින් මේ වගේ නිමිත්තක් පිහිටලා නම්? ඇස, රූප, වක්‍ර විශ්‍රය නිරුද්ධ වෙයි. මේ නිමිත්ත බොහෝ කාලයක් මනසේ හැප්පි හැප්පි ලෝකයේ පුද්ගලභාවය පවත්වයි නේද?

මේ දුක පිරිසිදු දෑකපු දවසට දුකේ කලකිරෙනවා. අප්‍ර නිබ්බන්දනී දුකෙක - දුකේ කලකිරෙනවා. නිබ්බන්දං විරජ්ජති - කලකිරීම නිසායී නො ඇලෙන්නේ. බාහිරට නැඹුරු වෙලා, මේකට ඇලිලා, මේකට බර වෙලා ජීවත් වෙනවා කියන එක සම්පූර්ණයෙන් නැති වෙනවා. නො ඇලීමෙන් මිදෙනවා. නො ඇලෙන විට ම හිතේ මේ ආශ්‍රවයන්ගෙන්, කෙලෙසුන්ගෙන් මනස මිදෙනවා. මේ ඇස් ඉදිරිපිට රූප දකින විට ඉබේම හිතේ අම්මා, තාත්තා, දුවා, පුතා, ගෙවල් දෙරවල්, කියන ගති උපදින එක නතර වෙලා. බිත්තියයි, චිත්‍රයයි දෑක්කා කියලා කෙනෙක් කියන හැඟීම උපදින එක, නො කරනවා නොවෙයි, උපදින්නේ නැහැ. ඉපදීම නතර වෙලා. ආයතන හයම පරිහරණය කරනවා, විසංයුක්තව ම විදිනවා. තමන් ඒ හා යෙදුණේ නැතිව ම, ඇලුණේ නැතිව ම, ඒ හා බැඳෙන්නේ නැතිව ම, වෙන් වෙලා ම ලෝකය ඇසුරු කරනවා.

මෙන්න මේ වගේ තැනකටයි එන්න තියෙන්නේ. හොඳට ම නැවතත් මතක් කරන දෙය තමයි, කරන දෙය තුළ පොඩි වෙනසකින් සම්පූර්ණ නිවන් මග වැහෙනවා ද, නැද්ද කියන එක තියෙන්නේ. උපමාවක්: ඔය දුර ඇත විදින කාලතුවක්කු තියෙන්නේ. ඒ කාලතුවක්කුවේ ආරම්භ තැන දශමෙන් සියෙන් පංගුවක් වෙනස් වුනත් වෙඩිල්ල ගිහිල්ලා වැටෙන දුර කිලෝ මීටර් ගණනකින් වෙනස් වෙනවා. පොඩි වෙනසක් දුරට යන විට ලොකු වෙනවා. අද අපට නො තේරුණාට මේ භාවනා කරන ක්‍රමයේ සමහර විට කරපු දේට වඩා පොඩි වෙනස්කමක් වෙන්න ඇති තියෙන්නේ. නමුත් මේකේ කෙළවරට ගියාම සිතන්නවත් බැරි තරම් ප්‍රතිඵලයේ පරස්පරයක්, වෙනසක්.

ඒ නිසා මතක් කරන්නේ මේ ක්‍රමය හරියට ඉගෙන ගෙන මේකේ ටිකක් දක්ෂයෙක් වෙන්න. ඊ දහවල් දෙකේ මුල් ටිකේ දී මහන්සි වෙන්න වෙනවා ටිකක්. බොහෝ කල් සිට පැවත එන ක්ලේශයකටයි ආශ්‍රව කියලා කියන්නේ. 'බාහිර අය ඉන්නවා, තියෙනවා' කියන තැනින් සිත පුරුදු කරලා, පුහුණු කරලා ඒ හුරුව ගෙවා ගන්න හොඳ විර්යයක් ඕනෑ, උත්සාහයක් ඕනෑ. මේ උත්සාහය ජීවිතයේ දරපු හැම උත්සාහයකට ම වඩා තමන්ගේ ජීවිතයට වාසනාව ගෙනත් දෙයි.

අනන්ත අපරිමාණ සංසාරයක අපි මේ නිවන් මග භෝයාගන්න බැරි වයි දුක් වින්දේ. භෝයා ගත්තා, හම්බ උතා කියන මේ තැනට එන විට පුබ්බත කත පුඤ්ඤතා කියන පෙර පින් කළ ඇති කෙනෙකුට ලැබෙන්න ඕනෑ ටික මේ කත ළඟට මේ වචන ටික හමුවන තැනක දී සම්පූර්ණ වෙලා. ඉතුරු ටික තියෙන්නේ විර්ය කරන කෙනෙකුට යම්සේ සිද්ධ වෙයි ද එසේ සිද්ධ වෙන ටික. ඒ සඳහා උත්සාහවත් වෙන්න. මේ කියපු ක්‍රමය කරන්න. ඒකේ දී බුදු හිමියන් ගැන වත්, මා ගැන වත්, කවුරු ගැන වත්, මේ බණ දහම් පරියාය ගැන වත් විශ්වාසයක් තියා ගන්න ඕනෑ නැහැ. තමන්ගේ මනසේ අවිද්‍යාව තමන්ට තේරෙනවා. ඒ තමන් තුළ අවිද්‍යාව ගෙවෙන බව බල බලා කරන්න.

මම මේකෙන් අදහස් කෙරුවේ. තමන්ට තමන්ගේ මෝඩකම හොඳට නුවණක් තියෙන කෙනාට දැන් මෝඩකම මුලින් ම හමුවෙනවා. ඒ මෝඩකම ගෙවාගන්න. සිතේ පහළ වෙන මේ නිමිත්ත අයින් කරන්න හදන්න එපා. ඒක ඇතුළේ නාමරූප, පුද්ගලයෙක් බලන්න එපා. මොකුත් කරන්න එපා. ඒ නිමිත්ත එන විට එයා යන්නේ ඒ නිමිත්තෙන් බාහිර. අනිත් පැත්තට. එලය එන විටම අපි යන්න ඕනෑ මේ එලය ආවේ මේ හේතු හින්දා නේද. අපි එතැනයි හදන්නේ. උපමාවක්: ලියද්දේ මැද වතුර පාර දකින විටම, ලියද්ද මැද්දේ වතුර වහන්න බැම්මක් දන්නේ නැහැ. 'වතුර ආවේ උඩ වක්කඩ කැඩිලා ඇති' කියලා යන්නේ නියර උඩට. දැන් මේ ආපු වතුරට කරන්න දෙයක් නැහැ. මම දකිනවා උඩ වක්කඩ කැඩිලා. මේ වතුර දකින විටම යන්නේ කොහාට ද? උඩ වක්කඩට

ගිහිල්ලා වක්කඩයි බඳින්නේ. වක්කඩ කැඩීම නිසා ආපු ටික දෑත් ආවා. නමුත් ආයේ එන්න තියෙන හේතුව නතර කලා.

ආයතනයන්ගේ ඇත්ත නො දන්නා කම නිසා මට දත් ප්‍රථම ටිකක් ආවා 'කෙනෙක්' කියලා. ඒ එන විටම මම මේ ආපු ටිකේ බඳින්න ගියේ නැහැ. මම වක්කඩ කැඩිව්ව බව දෑත් ගත්තා. ඒ කියන්නේ මේ නිමිත්ත ආවේ ඇස් ඉදිරිපිටට ආපු ආයතනයන්ගේ ඇත්ත මම දැක්කේ නැති නිසා. මම මේ නිමිත්ත උදව්කරගෙන දෙපැත්තට යනවා. ඔන්න ඔය ටික කරන්න. මෙන්න මේ ටික කළොත් මේ බුද්ධ සාසනය නැවත උපන්නා යන ගණයට යනවා.

බුදු හිමියන්ගේ දහමේ ස්වභාවයක් තියෙනවා, විවටො විරොචති, නො පටිච්ඡන්තො - ඒ කියන්නේ විවෘත වුනොත් ඒක බබළනවා, වැහුනොත් බබළන්නේ නැහැ. මේ ධර්මය ඒක තැනකින් හරි මේ ධර්ම ප්‍රවාහය ගැලුවා නම් ඒක බොහෝ කාලයක් ලෝකය තුළ ගලාගෙන යනවා. ඉතින් සමහර විටක නිවන් දකින්න පින තියෙන අය ඉන්න හින්දා වෙන්න ඇති, අපට පින තියන හින්දා වෙන්න ඇති මෙහෙම තේරෙන්නේ. නමුත් මේක කොච්චර සත්‍ය ද කියන ඒක කෙනා කෙනා අත්විඳින්න.

ඔබ සෝවාන් කියලා කියන්න මට බැහැ. මට පුළුවන් බණ ටික කියන්න විතරයි. මේ දහමේ ගියොත් 'මම සතර අපායෙන් මිදුණා' කියලා, නියතො සමොඛාධි පරායණො - මම නිවනට නියත වූවෙක් කියලා තමන්ට තමන්ව ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කරගන්න පුළුවන්. ඒ නිසා මේ ක්‍රමය අප්‍රමාදී ව කරන්න.

ඒවගේ කෙනෙක්, පුද්ගලයෙක්. දෙයක් කියලා සිහිකිරීම් වශයෙන් සිතට නිමිත්තක් එන විට ඒකේ මොකුත් කරන්න යන්න එපා. ඒකේ ඇතුළේ නාමරූප බලන්න, කෙනෙක් දෙයක් නැහැ කියලා බලන්න කිසිම දෙයක් බලන්නේ නැහැ. කරන්නේ මොකක්ද? එහෙනම් ඒක ඇතිවූ ආයතන ටිකේ සැබැවට යන්න. ඒකටයි සතිපට්ඨානය ඉගෙන ගත්තේ. ධාතුමනසිකාරය, පටිකුල

මනසිකාර පබ්බය, නවසිවථීකය මෙහෙම තියෙන තැනක රූප නිමිත්තක ඇස් ඉදිරිපිටට එද්දී තමා තුළයි ආවේ කියලා බලන්න.

සිත උපදින වාරයක් පාසා නුවණ ගෙනියන්න. සතිපට්ඨානය ඉගෙන ගත්තේ මේකට. සතිපට්ඨානය වැඩුවේ මේකට. මේ වැරද්දට ඉඩ තියන්න එපා. යන්න දෙන්න එපා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ කිව්වේ “සතිපට්ඨානය ටැඹකට, කණුවකට උපමා කරමි”. අර සත්තු හය දෙනකුගේ උපමාව මතක ද? වජ්ජානක සූත්‍රය. අර බල්ල යි, නරියා යි, නය යි, කිඹුල යි, කුරුල්ලා යි, වදුර යි සත්තු ටිකක් අර ගෙන නැටි ටික එකට ගැට ගහලා අත හැරිය විට බලවත් එකා ඇදගෙන යනවා වගේ පෙන්නුවා ලෝකයේ ආයතන හය.

දැන් සතිපට්ඨානය ටැඹකට, කණුවකට උපමා කරමි කියලා කිව්වේ “ගෙදර යන්න ඕනෑ, අහවල් කෙනා බලන්න යන්න ඕනෑ, අහවල් සංගීත සංදර්ශනය අහන්න යන්න ඕනෑ. අහවල් සෙත්ටි එක ගන්න යන්න ඕනෑ. අහවල් කඩේට ගිහිල්ලා කෑම එකක් ගන්න ඕනෑ. අහවල් ස්පර්ශය ලබන්න ඕනෑ” කියලා සිත සිහි කරන පාසා, සතිපට්ඨානය ටැඹකට, කණුවකට උපමා කරමි - “නෑ, එතැන තියෙන්නේ මෙහෙම ඇත්තක් නේද” කියලා පෙන්නනවා, වළක්වනවා. යන්න දෙන්නේ නැහැ. සත්තු ඇද ගෙන යන්න දැගලුවාට නැටි ටික එකතු කරලා ගැට ගහලා තියෙන්නේ කොහේ ද? ටැඹේ, කණුවේ. ඒ නිසා ඇදගෙන යන්න බැහැ. සිහි වෙනවා යන්න කියලා. නමුත් “නෑ එතැන තියෙන්නේ මෙහෙම ඇත්තක් නේද. ගියාම හමුවනවා මිසක් තියෙනවා නොවෙයි නේද. පයවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන සතර මහා ධාතුවෙන් හැදුණු, සතර මහා ධාතු රාශි වූ තැනක වර්ණ සටහනක් ඇස් ඉදිරිපිටට එන විට ‘කඩේ’ කියන නිමිත්ත, හැඟීම පහළ වෙන්නේ තමා තුළ” කියලා බලනවා. වෙනද කඩේ සිහි කරලා සිතන විටම ගිහිල්ලා ඉවරයි නේද. නැත්නම් යන්න පුළුවන් නේද.

සතිපට්ඨානයේ අපි කියමු ධාතු මනසිකාරය හෝ පටිකුල මනසිකාරය හෝ නවසිවථීකය හෝ කුමන හෝ තැනකින් හොඳට

කමටහන වැටහුණු පසු මම ප්‍රපංච වශයෙන් කෙලෙස් ටික සිහි කරලා ලෝකයට යන්න හදන විටම මෙන්න මේ සතිපට්ඨානය මට උදව් වෙනවා සම්මා දිට්ඨියට නැතිනම් අවිද්‍යාව දුරු කරන්න. කොහොමද? යන්න හදන විටම යන්න හදන තැනයි ඇත්ත දකින්න ඕනෑ. ඇත්තටම 'අම්මා' කියලා කෙනෙක් නැහැ, 'නිමල් මහත්තයා' කියලා කෙනෙක් නැහැ කියන එක නොවෙයි අවශ්‍ය. ඒ නිමිත්ත හැදෑණේ කොහොමද? හැදෙන්නේ කොහොමද කියන එකයි අවශ්‍ය. ලැබෙන්න ඕනෑ උත්තරය ඒකයි.

සිතේ අවිද්‍යාවෙන් ගත්ත නිමිති උපදිනවා අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන්. එතකොට ඒ නිමිති වලට විද්‍යාවෙන් උත්තර දෙන්න ඔව්වරයි. ඒකට අනුගත වෙලා කටයුතු කරන්න යන්න දෙන්න එපා. ඕක තමයි නිවන් දකිනවා කියලා කිව්වේ. භාවනා කරනවා කියලා කිව්වේ.

ඔය ටික අපි නොකරන්නේ නම් මොන තරම් ගැඹුරට දහම් කරුණු විමසුවත් ඵලයක් තියනවා ද කියලා බලන්න. නාමරූප නොවෙයි, චිත්තක්ෂණ නොවෙයි, චිත්ත වීථි නොවෙයි මොනවා ඇහුවත් ඵලයක් තියනවා ද කියලා බලන්න. ඕවා ඇහුවා නම් ඇහුවේ අහනවා නම් අහන්නේ කුමකට ද? මේ තැනට එන්න.

එතකොට එහෙනම් අපි මෙහෙම සිහි කරද්දීත් මේ නිමිත්ත ඇතිවූ තැනත් අනාත්මයි බලන්න ආපසු මේ නිමිත්ත හමුවන තැනත් අනාත්මයි. රූපං අතීතානාගතපච්චුස්‍යනං අජ්ඣාතං වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛමං වා හීනං වා පණිනං වා යං දූරෙ සන්තිකෙ වා, සබ්බං රූපං 'නෙතං මම, නෙසොහමස්මි, න මෙසො අත්තා'ති - ඒ කියන්නේ අතීත රූපයටත් යන්න, අනාගත රූපයටත් යන්න, වර්තමාන රූපයටත් යන්න, මේ හැම තැනක ම තියෙන රූපයන්ගේ සැබෑ ස්වභාවය අත්විඳින්න, දකින්න. කිසිම වෙලාවක අපි හිතන විදිහේ කෙනෙක් හෝ දෙයක් හෝ වස්තුවක් බාහිර ලොකේ තිබුණා නොවෙයි. බාහිර සත්ව, පුද්ගල ආත්මභාවයෙන් ශුන්‍ය වූ, අනාත්ම වූ ආයතන ටිකක් නිසා ලෝකය තමා තුළ ඉපදිලා තියෙන්නේ කියන ටික දකින්න. තමන් බාහිර සිහි කරන

වාරයක් පාසා ඒක වළක්වන්න. ඔව්වරයි නිවන් දකින්න කරන්න තියෙන්නේ.

තේරුනොත් බොහොම සරල ක්‍රමයක්, නො තේරෙනවා නම් ඊට වඩා ගැඹුරු ක්‍රමයකුත් නැහැ. ඇත්තටම. ඔය ටික පැහැදිලි කරන්නයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයේ පහළ වූවේ. ඒ කියන්නේ අපි, අපේ මනසේ, අනාත්ම වූ ස්කන්ධයෝ පිරිසිඳු නොදන්නාකම නිසා මනසේ ප්‍රපංච ගොඩනගා ගෙන, ඒ ප්‍රපංචය උදව් කරගෙන නැවත ශුන්‍යත, අනාත්ම වූ ආයතන ටික උපදවා ගන්නවා. ආයෙත් ආයතන ටිකෙන් කෙලෙස් ඇතිකර ගන්නවා කියන මේ චක්‍රය නතර කරන්න තියෙන ක්‍රමය උගන්නන්නටයි, කියලා දෙන්නටයි බුදු හාමුදුරුවෝ ලෝකයේ පහළ වූවේ.

ඕසතරණ සූත්‍රය හොඳට මතක තියාගන්න. භාවනා කරන්න ඉඳගත්ත විට හිතට පහළ වෙන, සිහිවෙන, හැම දෙයක් ම අයිති කුමකට ද? ඕසයට යි. 'බාහිර අම්මා ඉන්නවා, දුව ඉන්නවා, පුතා ඉන්නවා, තාත්තා ඉන්නවා' කියලා සිහිවෙන එක විතරක් නොවෙයි, මෙහෙම ඇස වසාගත් විට 'තමන් ඉන්නවා, වටපිටාව තියෙනවා' කියලා දූනෙන කම ඉඳලා අයිති, මේ ඔක්කොම අයිති ඕසයට යි.

ඕස තරණය කියලා කිව්වේ කුමක් ද? මේකේ පිහිටා ද නො සිටිමින්, වැයම් ද නො කරමින්, සිහි වෙන විට ම යන්න අනික් පැත්තට. මෙහෙම ඉන්න විට 'තමන් ඉන්නවා' කියලා දූනෙන කම, සිහිවෙන කම ඒක නිමිත්තක් කියලා දන්නවා. එයා මේ නිමිත්ත ඇති කරපු ඇස-රූපය-වක්‍රු විඥනය නිරුද්ධ වෙලා බොහෝ කල් නේද කියලයි බලන්නේ. මම බලන්න කියලා ගියාමත් කෙස්-ලොම්-නිය-දත්-සම්-මස් කියන කුණප කොටස් ටිකක් තියෙන තැනක පිහිටි වර්ණ සටහන ඇතිවෙන විට ම, මේ දෑත් 'මම ඉන්නවා' කියලා දූනෙන මේ හැගීම එදට සිහි වෙනවා නේද කියලයි බලන්නේ. මේ 'බාහිර මම ඉන්නවා, මාව තේරෙනවා' කියන හැගීම පිළිගෙන ඉන්නේ නැහැ. ඒ ඕසය ඇතුළේ වැයම් නො කරමින් ඉන්නවා. මේ 'මම නොවෙයි, මම නැහැ, අනිත්‍යයි' කියලා බැලුවොත් ඒ වැයම් කරමින් ඉන්නවා. ඒ හින්දා වැයම් ද

නො කරමින්, පිහිටා ද නොසිටිමින් ඕසය තරණය කරන්න. ඒ සඳහා සියලු දෙනාට මේ දේශනාව උපනිශ්‍රය වේවා.

හැම දෙනාට ම තෙරුවන් සරණයි.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!

පළමුවැනි දේශනය නිමා විය.

දෙවැනි දේශනය

නමොහංසං හගචතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

චුතිය හා ප්‍රතිසන්ධිය

පින්වතුනි, මරණාසන්න මොහොතේ දී රුවන්වැලිසෑය සිහි වුනොත් රුවන්වැලිසෑය කියන නිමිත්තේ මේ කෙළවරට කියනවා වුනි කියලා. ඒ නිමිත්තෙන් ම ප්‍රතිසන්ධියට ගිහිල්ලා රුවන්වැලිසෑය කියන එක පෙනෙන්න පුළුවන් පරිසරයක් තියෙන මව් කුසක තමයි බැසගන්නේ. එහෙම විඥනය බැසගත්ත පැත්තට කියනවා ප්‍රතිසන්ධි කියලා.

ප්‍රතිසන්ධි විඥනය රූපයට බැසගත්තට පස්සෙ, පිහිටියාට පස්සේ එදා ඉඳලා සිතේ තියෙන නාම ධර්ම වලට අනුව රූපය හැඳෙනවා. හැඳෙන්න හැඳෙන්න මම මේ හිතාගත්ත කර්ම නිමිත්ත මට සඵල වෙන තෙක් ම ආයතන ටික හැඳිලා රුවන්වැලිසෑය කියන එක හම්බ වෙන පරිසරය මට සකස් කරලා දෙනවා.

කර්මයට විපාක කියලා කියන්නේ මට රුවන්වැලිසෑය දකින්න හම්බ වෙන එක. හැබැයි විපාකය මට හම්බවුනේ කෙළින්ම නොවෙයි. මේ කර්ම නිමිත්තෙන් මොකද කරන්නේ, රූපයකට බැස ගෙන සිතේ තියෙන නාම ධර්ම වලට ඇස හදලා, ඇසෙන් රූපයක් හදලා, පෙන්නනවා. ඔන්න මට ඒක දකින වක්කු විඥන සිත උපන්නා නම් විපාක. එතකොට මේ කර්මයටයි විපාකයක්.

මේ විපාකය සකස් කරන්න හේතු වෙන ප්‍රතිසන්ධි සිත හැම වෙලාවෙ ම කර්මය බලාගෙනයි තියෙන්නේ. කර්ම නිමිත්ත බලාගෙන. කර්ම නිමිත්තේ මේ කෙළවරට කියනවා වුනි කියලා. ඒ කර්ම නිමිත්තේ ම ගති ටික අරගෙන එහා පැත්තට කියනවා ප්‍රතිසන්ධි කියලා.

ඒ කියන්නේ දැන් මරණාසන්න මොහොතේ අපේ සිතට යම් කර්ම නිමිත්තක් එළඹුන විට ඒ නිමිත්ත එක්ක හිතේ තියෙන ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ, අලෝභ, අද්වේශ, අමෝහ කියන ගති ටිකට තමයි කර්ම නිමිත්ත කියලා කියන්නේ. චුති සිතට අරමුණු වෙන කර්ම නිමිත්ත.

මේ හවයේ පහළ වෙන අන්තිම සිතට තමයි චුති සිත කියන්නේ. මේ චුති සිත පහළ වුනෙත් මේ නිමිත්තෙ එල්ල ගෙන. ප්‍රතිසන්ධිය හටගන්නේත් මේ නිමිත්තෙ එල්ල ගෙන මයි.

ඒ නිසා හැම වෙලාවෙ ම චුතිය සහ ප්‍රතිසන්ධිය ලබා දෙන්නෙ එකම නිමිත්තක් මුල් කරගෙන. සෝමනස්ස සහගත ඤාණ සම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරික කර්මයක් නම් ප්‍රතිසන්ධි විපාකයත් සෝමනස්ස සහගත ඥාණ සම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරික එකක් මයි. මරණාසන්න මොහොතෙ ඉදිරිපත් වෙන කර්ම නිමිත්ත කාමාවචර කුසල සිත්වලින් සෝමනස්ස සහගත ඥාණ සම්ප්‍රයුක්ත - සතුටු සහගත නුවණින් යුක්ත වූ අනුන්ගේ මෙහෙයවීමකින් තොර වූ කර්ම නිමිත්තක් නම් එළඹුණේ, කවදවත්ම ප්‍රතිසන්ධි සිත නැත්නම් විපාක දෙන පැත්තෙ සිත සෝමනස්ස සහගත ඥාණ විප්පයුක්ත හෝ සෝමනස්ස සහගත සසංඛාරික හෝ වෙනතෙ නෑ. හැම වෙලාවෙ ම කර්ම නිමිත්තෙ ගතිය මයි ප්‍රතිසන්ධි සිතේ තියෙන්නේ.

සිත ගැන ඉගෙන ගන්න විට ඔබලා අහලා ඇති කර්ම සහේතුක කුසල සිත් අටක් පෙන්නනවා කර්ම සිත් ඒ අටම සහේතුක විපාක සිතුවත් අටක්ම පෙන්නනවා. ප්‍රතිසන්ධි විපාක දෙන්නේ ඒ සිත් අටෙන්.

දැන් මම මරණාසන්න මොහොතෙ දී රුවන්වැලිසෑය කියන නිමිත්ත තමයි සිහි කළේ. ඒ සිහි කරපු අන්තිම සිතට මම කිව්වා චුති සිත. දැන් මේ සිතේ එල්ලගෙන තියෙන්නේ රුවන්වැලිසෑය කියන අදහස. ඊට පස්සේ ප්‍රතිසන්ධි සිත කියන්නේ මේ ගති ටිකම අල්ලගෙනයි පහළ වෙන්නේ. එතකොට මේ නිමිත්තෙනුයි සම්බන්ධය තියෙන්නේ චුතිය සහ ප්‍රතිසන්ධිය අතර. එකම සිතක් දිගට ඇදිලා යනවා නොවෙයි. සිත් දෙකක් මේ. චුති සිත කියන

එක මේ හවයටයි අයිති. මේ සවිඤ්ඤාණක රූපය ඇසුරු කරගෙන පහළ වුන අන්තිම සිත. අනන්ත සිත ඒ හවයෙයි පහළ වෙන්නේ එතන සතර මහා ධාතු රූපය ඇසුරු කරගෙනයි. සිත් දෙකක් වුනාට නිමිත්තෙන් එකයි.

ඒ කියන්නේ ඔබ මෙනන ඉඳන් ගෙදර කියලා සිහිකරන විට සිත මේ කය ඇසුරු කරගෙන 'ගෙදර' කියන නිමිත්ත අල්ලගෙන තියෙන්නේ. මේ මොහොතෙ දී මේ කයේ තියෙන සම්බන්ධතාව සිතින් අත හැරුනොත් ආපහු හටගන්න තැනක එයා ඒ නිමිත්ත අල්ලගෙන මයි එතන හටගන්නේ. ඒ කියන්නේ නිමිත්තෙන් එකයි.

සෝමනස්ස සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත කියන ගති ටිකෙන් නම් රුවන්වැලිසෑය කියන නිමිත්ත දෑත් මට අනුවෙලා තියෙන්නේ හට ගන්න ප්‍රතිසන්ධි සිතේ දිත් විපාක සිත වුනාට තියෙන්නේ ඒ හිතේ ගති ටික මයි. එහෙම ම මිසක් වෙන විදියකට වෙන්නේ නෑ.

ඒ කියන්නෙ මේ හිත මෙහෙම ම බැස ගන්නවා වගේ එකක් නැහැ. මොකද පට්ඨි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන සතර මහා ධාතු රූපයක් ඇසුරු කරගෙනයි සිත පවතින්නේ. දෑත් මේ හවයෙ පහළ වෙන වුනි සිත මෙනන පය තියාගෙන ඉන්නෙ. මේ සතර මහා ධාතු කය ඇසුරු කරගෙන පහළ වෙන අන්තිම ම සිත. හැබැයි ඒ සිත උපදින්න හේතු වුන දේ සිහිකරගෙන එයා ඉන්නේ, ඒ සිතේ රාග, ද්වේශ, මෝහ හෝ අලෝභ, අද්වේශ, අමෝහ නිමිත්තක් සිහිවෙලා තියෙන්නේ.

ප්‍රතිසන්ධි සිත කියන විට දෑත් අපි උපදින තැනක මව් කුසක තියෙන සතර මහා ධාතු බීජ කළලය ඇසුරු කරගෙනයි සිත පහළ වෙන්නේ. හැබැයි මේ නිමිත්ත සිහි කිරීම් වශයෙන් මයි පහළ වෙන්නේ එතන. එතකොට කියනවා මේ කර්මයට ඉපදුණා කියලා. මොකද කර්මය වුනේ සිතින් උපදවපු අර නිමිත්තෙන්. සිත නොවෙයිනේ.

ඒකයි මේ කර්ම නිමිත්ත සෝමනස්ස සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරික නම් විපාක සිතත් සෝමනස්ස සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරිකමයි.

කර්ම රැස්වීම

කර්ම රැස්වෙනවා කියන්නේ මොකක්ද කියලත් කර්ම ක්ෂය වෙන්නෙ කොහොමද කියන එකත් මම පොඩ්ඩක් කියලා දෙන්නම්.

යසම්. සමයෙ කාමාවචරං කුසලං චිත්තං උප්පන්නං භොති සොමනස්සහගතං ඤාණසම්පයුතං සසංඛාරොන රූපාරම්මණං වා, සඤ්ජාරම්මණං වා, ගන්ධාරම්මණං වා, රසාරම්මණං වා, ඵොඨකාරම්මණං වා, ධම්මාරම්මණං වා යං යං වා පනාරඤ්ඤා, තසම්. සමයෙ එසෙසා භොති, වෙදනා භොති, සංඤ්ඤා භොති, චෙතනා භොති

මං ඔය පෙන්නුවේ ත්‍රිපිටක දහම. දැන් ඕකෙ පෙන්නනවා යම් කාලයක කාමාවචර කුසල සිතක් හටගන්න හැටි. කුසල සිත හටගන්න පුළුවන් රූපාරම්මණං වා සඤ්ජාරම්මණං වා - රූපය හෝ එල්බගෙන, ශබ්දය හෝ එල්බගෙන, ගන්ධය හෝ එල්බගෙන, රසය හෝ එල්බගෙන, කයට ගැටෙන පොට්ඨබ්බය හෝ එල්බගෙන, සිතින් සිහිකරන යමක් හෝ එල්බගෙන කුසල සිතක් හටගන්න පුළුවන්.

ඒ කිව්වේ මේ ඇස, රූප, චක්කු විඳින කියන තුන් දෙනා නිසා ස්පර්ශයකින් අපට මේ හැඩතලයක් පෙනෙනවා කියන්නෙ සංඥාව. මේ ටික දිට්ඨ දිට්ඨමත්තං කියන්නේ හිතන්න, කියන්න, කරන්න කිසිම දෙයක් අපට කරන්න බැරි විෂාක මාත්‍රයක් විතරයි.

ඒ කිව්වේ පෙර ජීවිතයේ කළ කුසලයකට විෂාක තමයි දැන් මේ රූපය පෙනෙනවා කියලා හබ්වෙන මට්ටම. ඕක ඵලයක්. පෙර හේතුවක ඵලයක්.

දැන් මේ පෙනෙන නිමිත්ත හිතෙන් අල්ලගෙන, මම මේ රූප නිමිත්ත අරහයා හිතනවා, කියනවා, කරනවා. හැබැයි මම රූපය අරහයා හිතනවා, කියනවා, කරනවා කිව්වට රූපය කියන එක මගේ හිතීම් කීම්, කිරීම්වලට යටත් දෙයක් නොවෙයි කියන

එක නොදන්නාකම නිසායි මම මේ හිතන්නේ, කියන්නේ, කරන්නේ.

අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් මයි මට හිතීමි, කීමි, කිරීමි වෙන්නේ. නමුත් අපි දෑත් රූපය ගැනයි හිතන්නේ. ඒ කියන්නේ මේ වස්තුව පෙනෙන මට්ටමට ඇස, රූප, චක්‍ෂු විඥාන පෙනෙන මට්ටමට හැදෑණේ පුරාණ කර්මයෙන්. පෙනෙන දේට නැඹුරුවෙලා මම මේ හැඩ සටහන හිතීන් අල්ලගෙන 'මේක කෝප්පයක්' කියලා හිතනවා.

ළිග්ගල් තුනක් උඩ මුට්ටියක් තිබ්බහම එක ගලක් හෝ දෙකක් හෝ ගත්තොත් මුට්ටිය වැටෙනවා වගේ ඇස, රූප, චක්‍ෂු විඥාන කියන තුන් දෙනා නිසා මේ රූප නිමිත්ත පෙනෙනවා කියන්නේ ළිග්ගල් තුනක් උඩ මුට්ටියක් තිබ්බා වගේ. දෑත් අපි ළිග්ගල් තුන උඩ තියෙන මුට්ටියේ ඡායාරූපයක් ගන්නවා. ඒ වගේ වැඩක් තමයි මේ පෙනෙන දේ අරභයා අපි මේ කෝප්පය කියලා හිතාගෙන අල්ලගෙන ඉන්න එක. ළිග්ගල් එකක් හරි ගත්තොත් මුට්ටිය වැටෙනවා. ඒත් ගත්ත ඡායාරූපය ඉතුරු වෙනවා.

ඒ වගේ මේ ඇස, රූප, චක්‍ෂු විඥාන කියන තුනෙන් පෙනෙන රූප නිමිත්ත අරමුණු කරගෙන මම කෝප්පයක් කියලා හිතුවොත් මේ ඇසත්, රූපයත්, චක්‍ෂු විඥානයත් කියන තුන් දෙනා ම නිරුද්ධ වෙනවා. නමුත් මට කෝප්පය කියලා මේ හැඩේ ම නිමිත්තක් මතසෙ හිටිනවා.

ඔන්න මම විපාකය කර්මයක් බවට පත් කර ගත්තා.

දෑත් පෙනෙන මට්ටම විපාකයක්. පෙර හේතුවකට එලයක්. අවිද්‍යාව නිසා මයි මම එලය හේතුව කරගන්නේ. ලෝකයා හේතුවක් නිසා එලයක් ඇතිවෙන විට එලය නැවත හේතුවක් කරගන්නවා. එලය නිසා ආපහු හේතුවක්. ආපහු හේතුව නිසා එලයක්.

ඒ නිසා පුරාණ කර්මයට ආයතන හැදිලා මට පෙනෙන තැන දක්වා පුරාණ කර්මය නමැති හේතුවට එලයක්. නැවත

හේතුව (කර්මය) කියලා කියන්නේ මේ ඵලයක්ව පෙනෙන දේම කෙනෙක්, දෙයක් හැටියට නිමිත්තක් හදගන්නවා. ඕක තමයි කර්ම නිමිත්ත. දැන් මේ නිමිත්ත ඇති කරපු පෙනෙනවා කියන තැන තිබුණා නාම රූප දෙකක්. දැන් මගේ මනසෙ කෝප්පය කියන නිමිත්ත ඔය නාම රූප දෙකෙන් එකක්වත් නොවෙයි.

පෙනෙන දේ අරභයා මට හිතීම, කීම, කිරීම කරන්න බැහැ. මම හිතන්නේ, කියන්නේ, කරන්නේ මගේ මනසෙ ම නිමිත්තක් හදගෙන නේද කියන ටික නොදන්නා අවිද්‍යාව නිසායි මම මේ හිතීම, කීම, කිරීම ටික කරන්නේ.

දැන් මේ නිමිත්ත තමයි මට කර්ම වූවේ. ඒකයි රූපාරම්භය වා කියලා කිව්වේ. ඇයි මේකට කර්ම නිමිත්ත කියලා කියන්නේ? ඔබ යම් ගති ටිකක් හිතලා මේ නිමිත්තට බැන්දට පස්සෙ, දැන් හිතන, කියන කරන දේවල් රැස්වෙනවා කියලයි කියන්නේ.

දැන් මම ඉර ගැන. ටිකක් හිතුවොත්, ආපහු හඳ ගැන හිතන විට ඉර ගැන හිතපු ටික ඉවරයි නේද? හිතපු එක ඉවරයි. ඊට පස්සේ මම ඉර ගැන මොනවා හරි වචන ටිකක් කිව්වොත්, හඳ ගැන කියන විට ඉර ගැන කියපු ටික ඉවරයි නේද. මම ඉර බලන්න එළියට යනවා කියලා ගියා නම් ආපහු හඳ බලන්න එළියට යනවා කියන විට ඉර බලන්න ගියා කියන ක්‍රියා ටික ඉවරයි නේද.

හිතපු, කියපු, කරපු, දේවල් එතන එතන ඉවර වුනාට අපට කියන්නෙ ඉවර වුනා නොවෙයි රැස් වුනා කියලයි. හිතන කියන කරන දේවල් රැස් වෙනවා කියලා. ඇයි ඒ රැස් වෙනවා කියලා කියන්නේ? ඒ ඒ සිද්ධි ඉවර වුනාට ඒ ඒ සිද්ධි අපි නිමිත්තකට නම් බඳින්නෙ, ඒ කියන්නේ, “අනේ මේ කෝප්පය මම පූජා කරන්න ඕන. පූජා කළොත් මට ලොකු පින්ක් සිද්ධ වෙයි.” කියලා හිතුවොත් “මේක පූජා කරනවා” කියන මේ කුසල් ගති ටික මම මේ නිමිත්තටයි බැන්දේ. හිතීන් හිතුවා.

වචනයෙන් කතා කළා, “දරුවෝ, මේ කෝප්පය බොහොම හොඳයි. පූජා කළොත් හරි වට්ටි” කියලා වචනයෙන් සමාදන් කරවපු ගති ටිකත් මම මේ නිමිත්තටයි බැන්දේ. “මම මේ කෝප්පය

පූජා කරන්න යනවා” කියලා අතින් අල්ලගෙන ගිහින් කරන දේත් මේ නිමිත්තටයි බැන්දේ.

ඒ හිතපු, කියපු, කරපු සිද්ධිය නැති වුනාට, කර්මය නැති වුනා කියලා කියන්නෙ නෑ. මේ නිමිත්තට බැඳලා තියෙන හින්දා.

මරණාසන්න මොහොතෙ, මගේ අන්තිම මොහොතෙ මට මේ හැඩය පෙනෙන විටම, මේ හැඩය අරභයා යම්තාක් මම හිතපු, කියපු, කරපු ගති ටික සිතේ මතු වෙනවා.

දැන් මේ හිතපු, කියපු, කරපු ගති ටික මේකට බැන්දට පස්සෙ, කර්ම නිමිත්ත කියලා මරණාසන්න මොහොතෙ ඒ ක්‍රියාවන්ගෙන් සම්බන්ධ කරපු නිමිත්තයි මට සිහි වෙන්නෙ. මම රුවන්වැලිසෑය වදින්න යනවා, මම වන්දනා කළා, මල් පූජා කළා කියන ඔය ක්‍රියාකාරකම් ටික ඔක්කෝම කරලා මේ නිමිත්තක් හදගත්තෙ. මරණාසන්න මොහොතෙ මට මේ රූප සටහන ඇස් ඉදිරිපිටට එන විටම මේ ගති ටික එනවා.

අපි කෙනෙක් දෙස බලාගෙන ‘මේ මනුස්සයා හොඳ නෑ, තරභකාරයෙක්’ කියලා හිතුවොත්, ඔය හැඩ සටහන පත්තර කඩදසියක හරි දැක්කොත් අපට සිහි වෙන්නෙ ම අර අමනාප ගති ටිකත් එක්කම නේද කියලා බලන්න.

රාගයටත් එහෙමයි. යම් නිමිත්තක් බලාගෙන ‘අහවලා නම් හොඳයි. මුණ ලස්සනයි. ඇඟපත මෙහෙමයි’ කියලා අපි රූප නිමිත්තකට හිතුවා නම් ඒ සටහන හෝ ඡායාරූපයක් හෝ පසුව දුටු විට අපි අර හිතපු, කියපු, කරපු ගති ටික ක්ෂණිකව ම සිහි වෙනවා නේද? ඒ විතරක් නොවෙයි. මේ හිතපු, කියපු, කරපු දේවල් සිහි කරන විට මේ රූප නිමිත්ත සිහිවෙනවා. එතකොට දැන් බලන්න, මම හිතන, කියන, කරන දේටයි කර්ම කියලා කියන්නේ. මට කර්ම රැස්වෙන්නෙ කොහොමද? මේ රූපාරම්මණය, රූපය ආරම්මණය කරගෙන මම හිතීම, කීම, කිරීම ගබඩා කරගන්නවා.

ඊට පස්සේ ශබ්දයක් ඇහුනොත් ඒ ශබ්දය අරභයා, “මේ අහවල් කෙනා මට බණිනවා නේද” කියලා අපි නිමිත්තක් හද

ගන්නවා. නැත්නම් මට අහවලා බැන්නේ කියලා ඒ නිමිත්තයි අපි ඇසුරු කරන්නේ. “මම අහවලා බැණුපු නිසා යනවා” හෝ “බැණුපු තැනට යනවා” කියලා හෝ කයින් කරන දේත් නිමිත්තටයි බඳින්නේ. ඒ ශබ්දය ඇහෙන විටම මා තුළ මේ නිමිත්තයි පහළ වෙන්නේ. මරණාසන්න මොහොතේ දී මට ඔය ශබ්ද සංඥාව විතරයි ඇහෙන්න ඕන. ක්ෂණිකව ම මේ කියපු ගති ටික පහළ වෙනවා.

මේක ඇත්තටම පුද්ගලයෙක් කරන එකක් නොවෙයි. මේ පෙනෙන රූපය අරහයා රූපයේ ඇත්ත නො දන්නා කම නිසායි මම හිතනවා, කියනවා, කරනවා කියන ටික වෙන්නේ. එකකොට හැම වෙලාවෙ ම කුසල හෝ අකුසල කර්ම. මම හිතන, කියන, කරන දේවල් නැති නොවෙන්නේ මම රූප හෝ ශබ්ද හෝ ගන්ධ හෝ මේ කුමන හෝ නිමිත්තකට ගැට ගහන නිසායි. මරණාසන්න මොහොතේ මට කර්ම නිමිත්ත කියලා හම්බවෙන්නේ මං හිතපු, කියපු, කරපු දේවල් නොවෙයි. හිතපු, කියපු, කරපු දේවල් ගැට ගහපු රූප, ශබ්ද කියන අරමුණු ටිකයි සිහිවෙන්නේ. සිහිවෙනවිටම ඒ ගතිය මගේ මනසේ ක්ෂණිකව ම යෙදෙනවා. තමා තුළ ආශ්‍රව යෙදෙනවා.

ඒකයි ධම්මසඞ්ගණියේ පෙන්නන්නේ රූපාරම්මණං වා, සඤ්ජාරම්මණං වා, ගන්ධාරම්මණං වා, රසාරම්මණං වා, ඵොඨබ්බාරම්මණං වා කියලා මෙහෙමයි කර්ම වෙන්නේ.

කර්ම ක්ෂය වීම

බාහිර රූපයේ ඇත්ත නොදන්නාකම නිසා අපේ මනසෙයි මේ පුටුව කියන සංඥාව, ප්‍රපංච යෙදෙන්නේ කියලා අපි දක්කොත් අපි හිතන, කියන, කරන දේවල් බාහිර නිමිත්තකට ගැට ගහන්න ඉඩ නෑ.

අවිජ්ජානිරොධා සංඛාරනිරොධො - දැන් අපි වෙනදට පෙනෙන විට එකපාරටම කෝප්පය කියන අදහස සිතේ පහළ වුනාට, අපට අවිද්‍යාවෙන් ඒක පෙන්නන්නේ නැතිව බාහිරින් පෙන්නනවනේ. එහෙම පෙන්නන හින්දා, බාහිර තියෙනවා කියලා

රැවටෙන හින්දු තමයි තව තවත් හිතන්නේ. හරියට බල්ලෙක් මස් කටුවක් කන විට උගේ කට තුවාල වෙලා කටුවේ ලේ ගැවෙනවා. 'ලේ රස කටුවෙයි' කියලා හිතාගෙන තවත් හපනවා.

ඒ වගේ කෝප්පය කියන අදහස මගේ මනසේ යෙදෙන විට ඒ බව නොදන්න නිසා මට බාහිර කෝප්පය කියලා හිතුවා. එතකොට මොකද කරන්නනේ තවත් නැඹුරු වෙනවා. එතකොට තවත් හොඳට කෝප්පය කියන ගතිය හිතෙනවා. ආයෙත් මගේ මනසේ පහළ වෙන්නේ කියලා දන්නේ නෑ. තව ටිකක් වේගයෙන් බාහිරට පනිනවා. ඕකයි අපි මේ කරන්නේ. දැන් බාහිර අරමුණක් දකින විටම මගේ හිතේ රාග සිතක්, ද්වේශ ස්වභාවයක් පැන නගිනවා. ඒක දන්නේ නැති නම් 'මේ කෙනාටයි මගේ කැමැත්ත' වගේ තැනකින් ක්ලේශය පෙන්නන විට වෙන්නේ මොකක්ද? තව ටිකක් වැඩිපුර නැඹුරු වෙනවා. යමක් තදින් අල්ලන ගතිය වැඩි කරන්න වැඩි කරන්න අනුවෙන ගතිය වැඩියි නේද. ඒ වගේ තව ටිකක් වැඩියෙන් නැඹුරු වෙන විට තව ටිකක් රාග ගතිය වැඩියි.

බාහිර නිසා සිතෙයි හටගන්නේ කියන එක දන්නේ නැතිව ආයෙත් පනිනවා අර පළඟැටියා වගේ. අපි කැමති දේ බාහිර තමයි තියෙන්නේ කියලා - උපාදනය, සිතේ රාග ගතිය තවත් තද වෙනවා. ඉතින් මේක නොපෙනෙන එක තමයි අවිද්‍යාව.

අවිජ්‍යා පච්ඡාසංඛාරා - මේ මෝඩකම නිසායි හිතන, කියන, කරන දේවල් සංසිඳෙන්නේ නැත්තේ. හිතන, කියන, කරන පාසා මොකද වෙන්නේ? මේ ඇස, රූප, වක්‍ර විඥානය අතහැරෙන විට, කන, ශබ්දය, සෝත විඥානය අතහැරෙන විට අපි තදින් අල්ලගෙන ඒ දෑකපු අහපු විදියේ නිමිති ටිකක් තියෙනවා නිකම් නොවෙයි අපේ හිතීම, කීම, කිරීම සහිත ක්‍රියාකාරකම් ටිකක් එක්ක බැඳලා.

හිතීම, කීම, කිරීම කිව්වම මේ තුන ම වෙන්න ඕනේ නෑ. හිතලා විතරක් වුනත් කර්ම රැස් වෙනවා. කෙනෙකුට දනාදී කුසල ධර්මයක් හෝ අකුසලයක් මනෝමය මට්ටමේනුත් සිද්ධ කරගන්න පුළුවන්. කෙනෙකුට මනෝමයෙන් හිතලා, වචනයෙන් කතා කරලා

වචනයෙන් කුසලයක් හෝ අකුසලයක් සිද්ධ කරගන්න පුළුවන්. හැබැයි මේ අවස්ථා තුනේ ම සිත සම්බන්ධයි. සිතින් කරන විට වචනයයි, කයයි ඉපදිලා නැහැ සිත ම විතරයි. වචනයෙන් කරන විට කය ඉපදිලා නැහැ. වචනයයි, සිතයි විතරයි. කයින් කරන විට සිතත්, වචනයත් හරහායි කාය සංඛාරයට ඇවිල්ලා තියෙන්නේ.

“චේතනාව කර්මයයි” කියන්නේ හිතන්න, කියන්න, කරන්න කියන තුනටම මුල් වුනේ හිතේ පහළ වෙන චේතනාව ම නිසා.

ඒ කියන්නේ හිතන, කියන, කරන එකට සිත් උපද වන්න කුසල හෝ අකුසල චේතනාව මුල් වුන නිසා චේතනාවට තමයි කර්මය කියලා කියන්නේ. ඒ කර්මයේ බලය අඩු වැඩි වීම තමයි තුන්දෙර හරහා වෙලා තියෙන්නේ.

ප්‍රශ්නයක් : ස්වාමීන් වහන්ස, චේතනාවට තව නමක් තමයි නිමිත්ත කියන එක?

ඔව්, ආයුහනා සංඛාරා, නිමිත්ත සංඛාරා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවනේ. මේ කර්ම නිමිත්තට ම තමයි චේතනාව කියන්නේ. චේතනාව කියන්නේ මේ අදහසින් යුක්තව නිමිත්ත උපදවා ගන්න එක.

ඒ කියන්නේ ඇසට පෙනෙන්නේ රූපයක්. ‘කෝප්පය’ කියන චේතනාවෙන් මයි නිමිත්ත හැදුවේ. එතකොට රාග, ද්වේශ නැතත් ඒ මත මෝහය තියෙනවා. මෝහය අනිවාර්යයෙන් ම යෙදිලා. ‘කෝප්පය හොඳයි’ කිව්වොත් ලෝභය. ‘කෝප්පය නරකයි’ කිව්වොත් ද්වේශය.

පෙනෙන දේ අරභයා මගේ සිතීම, කීම, කිරීම පෙනෙන දේට අයිති නැහැ.

ප්‍රශ්නයක් : ස්වාමීන් වහන්ස, රහතන් වහන්සේ නමකට කෝප්පය පෙනෙන විට මොන වගේ අදහසක් ද යෙදෙන්නේ?

රහතන් වහන්සේ නමකට කෝප්පය පේන්නේ නැහැ. රහතන් වහන්සේ නමකට කෝප්ප, බඩු භාණ්ඩයන්ගෙන් ශුන්‍ය

ආයතන ටික ඇතිවන විට උන්වහන්සේ “තමා තුළ ම මේ නිමිත්ත සිහි වෙනවා. මම ම මගේ මනස තුළ මේ චේතනාව නිසා කෝප්පය කියන වචනය කතා කරනවා, කෝප්පය ගැන හිතනවා, කෝප්පය අරභයා යමක් කරනවා” කියන අදහසෙයි ඉන්නේ. මේ හිතේ පහළ වෙන නිමිත්ත රූපයට ගැට ගහන්නේ නෑ. ක්ෂණිකව ම ආයතන වෙන් කරලා දකිනවා.

ගෞතම ඵතෙර ඉවුරෙන් අපට රූපයක් පෙනෙනවා. මෙතෙර ඉවුරේ ඉන්න අපි රූපය ගැන මොනවා හරි හිතුවා හෝ කිව්වා හෝ කළා නම් ඒ හිතන, කියන, කරන දේ ඵතෙර තියෙන රූපයට අයිති ද, බලපානවා ද, වදිනවා ද? අයිති නෑ.

මෙතෙර ඉවුරේ (ආධ්‍යාත්මික) ඉඳගෙන හිතන, කරන දේ කුමකට ද මේ? නැවත ඵතෙර ඉවුර (බාහිර) හඳුන්න. මම ඵතෙර ඉවුර (බාහිර රූපය) ගැන රාග, ද්වේශ, මෝහ හඳුනන්නට පස්සෙ මොකද වෙන්නේ. නැවත මේ හිතාගත්ත නිමිත්ත සිහිකරලා සිතින් මේ නාම ධර්ම අරමුණු කිරීම් නිසා ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් බැසගෙන ආයතන ටික හඳුනෙන නැවත එවැනි ම රූපයක් උපද්දනවා. ඒ කියන්නේ බිං ගෙයක් හඳුනෙන යටින් ගිහිල්ලා (ප්‍රතිසන්ධිය) ආපහු ඵතෙර ඉවුර හඳුනවා වගෙයි.

මෙතෙර ඉවුර වගේ තමයි ආධ්‍යාත්මික ආයතන එක අන්තයක්. ඵතෙර ඉවුර වගේ බාහිර ආයතන තව අන්තයක්. මේක සම්පූර්ණයෙන්ම අන්ත දෙකක්. මේ ආයතන අන්තයේ ඉඳගෙන හිතන, කියන, කරන දේවල් අනිත් අන්තයට අයිති නැහැ. ඇත්තටම ඇස, කන, දිව, නාසය, ශරීරයටත් අයිති නැති තැනකයි යථාර්ථය තියෙන්නේ.

නමුත් අපි කිව්වොත් “පෙනෙනවා කියන සිද්ධිය අරභයා අද හිතීම කීම කිරීම කරලා පෙනෙන දේට මොකුත් කරන්න බැහැ. පෙනෙන දේ අනාත්මයි. මගේ ආත්මය හැකියාවෙන් යටත් කරන්න බැහැ” කියලා දන්නවා.

හැබැයි මේ පෙනෙන දේ අරභයා හිතන, කියන, කරන එකෙන් වෙන්වෙන්නේ මොකක්ද? නැවත මේ වගේ රූපයක් පෙනෙන ඇස හදන්නයි මෙයා කටයුතු කරලා තියෙන්නෙ.

කෙළින්ම මේ පෙනෙන දේ මම හිතන, කියන, කරන දේත් එක්ක ගනුදෙනු වෙන්වෙන්නේ නැහැ, ගනුදෙනු කරන්න බැහැ. තියෙන්නේ අනිත් පැත්තට. දැන් පෙනෙන දේ විපාකයක්. එය එතැනින් ඉවරයි.

අවිද්‍යාවෙන් මම හිතුවොත්, කිව්වොත්, කළොත් ඒක කර්ම නිමිත්ත වෙලා දැන්, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං > විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං > නාමරූප පච්චයා සළායතනං > සළායතන පච්චයා එසස කියලා නැවත පෙන්නන තැනට ඇවිල්ලා ආයෙත් පෙනෙනවා. පෙනෙන දේ අරභයා හිතුවොත් කිව්වොත්, කළොත් මම මේ පෙනෙන දේට මොකුත් කරලා නෑ. ආයෙත් මේ වගේ පෙනෙන බවක් හදන හේතු ටිකයි හදන්නෙ.

දැන් මම “මේ නිමල් මහත්තයා මෙයා හොඳයි” කියලා කිව්වොත්, මම මේ පෙනෙන අරමුණට ගනුදෙනු කරලා නැහැ. පෙනෙන අරමුණට මම මොකුත් කියලත් නෑ, කරලත් නෑ. මම කළේ මොකක්ද? මේ වගේ පෙනෙන අරමුණක් නැවත හදන්න තියෙන පසුබිමයි මේ හැදෑවේ. එහෙම හිතන, කියන, කරන විට මම කර්ම නිමිත්තක් සකස් කරගත්තා. මරණාසන්න මොහොතෙ මේ කර්ම නිමිත්ත සිහිවෙලා විඤ්ඤාණය රූපයකට බැසගෙන නාමරූප වෙලා, ආයතන හදලා ආයෙත් මේ වගේ රූපයක් හදන තැන නිර්මාණය කරලා තියෙයි.

එතකොට බලන්න බාහිර පැත්තට ගිහිල්ලා තියෙනවා ද කියලා. ඒ කියන්නේ ඇසෙන් බාහිරේට, යථාර්ථයකට ගිහිල්ලා තියේ ද බලන්න. බලන්න මම ඉස්සරහට කියලා අඩිය තියන වාරයක් ගානේ පස්සට නොවෙයි ද ගිහිල්ලා තියෙන්නෙ කියලා.

අවිද්‍යාව කියන්නෙ මේ ඇත්ත පෙන්නන්නෙ නෑ. පටිච්චසමුප්පාදය නොදන්නා කමයි අවිද්‍යාව.

දුකෙකි අඤ්ඤාණං, දුකඛසමුදයෙ අඤ්ඤාණං - මේ පෙනෙන රූපය දුක. මම ඒක අරභයා හිතනවා, කියනවා, කරනවා කියන්නේ මේ දුක්ඛ සමුදය නේද? මම හිතනවා, කියනවා, කරනවා කියලා රාග, ද්වේශ, මෝහ හදගත්තොත්, සංඛාර නිමිත්ත මුල් කරගෙන විඥනය රූපයකට බැසගෙන නාමරූප වෙලා, ආයතන හදලා නැවත මේ දුක් වූ ආයතන උපද්දනවා නේද කියන කාරණාව අපට, ලෝකයාට තේරෙන්නේ නෑ. ලෝකයා හැමදුම පළඟැටියා පනිනවා වගේ බාහිරේට මයි පනින්නේ.

ඒකයි අවිජ්ජානිරොධා සංකාරනිරොධො කියලා දැක්කොත්, දුකෙකි ඤාණං ආවොත්, මං මේ හිතන, කියන, කරන දේ නැවත දුක ඇති කරන්න තියෙන හේතුවක් නේද කියන එක දැක්කොත්, මෝඛකම අඩු වුනොත් මයි මේ හිතන, කියන, කරන එක නතර වෙන්නේ. නතර කරනවා නොවෙයි, නතර වෙනවා.

ඇයි මට මේ පෙනෙන අරමුණ අරභයා මොකුත් කරන්නත් බෑ. කරනවා කියන එකෙන් මම තව මේ වගේ කර්මයක් රැස් කරගන්න කටයුතු කරලා විතරයි තියෙන්නේ කියලා දකින විට ලෝකෙන් අයින් වෙන්නේ නැති වෙයි ද කියලා බලන්න. මේ මෝඛකම තියන තෙක් අපි කර්ම රැස් කරගන්න එක නතර වෙයි ද කියලා බලන්න.

රූපාරම්මණං වා, සද්දරම්මණං වා, ගන්ධාරම්මණං වා කියලා කර්ම නිමිත්ත ඇතිවෙන හැටි ධම්මසංඛිගණ්ණයෙ හොඳට පෙන්නවා. මම පෙනෙන දේට හිතන්න, කියන්න, කරන්න පුළුවන් කියලා රූපය අරමුණු කරගෙන කරනවා නම් බුදු හාමුදුරුවෝ පෙන්වනවා මේ කර්මය කියලා.

එතකොට අවිජ්ජාපච්චයා සංකාරා මිසක් රූප පච්චයා සංකාරා කියලා නැහැ නේද? පෙනෙන දේ අරභයා හිතන්න කියන්න කරන්න බැහැ. එහෙම හිතුවොත්, කිව්වොත්, කළොත් මේ වගේ දුක් වූ ආයතන නැවත උපදවා ගන්න හේතුවයි මේ හදන්නේ කියන එක නොදන්නා කමයි (අවිද්‍යාව) මේ රූපය ගැන හිතනවා කියන අදහසින් මේකෙ එල්බගෙන හිතන්න, කියන්න, කරන්න මුල්

වෙලා තියෙන්නෙ. මෙතන අතරමැදියෙක් ඉන්නවා, අවිද්‍යාව. ඒකද කෙනෙක් ඇති කර ගන්න, කෙනෙක්ගේ එකක් නොවෙයි.

මේ සංඛාරය (හිතන, කරන, කියන එක) නතර කරන්නත් බැහැ. නතර කරලා තේරුමක් නැහැ. නතර වෙන්න ඕනෙ. අවිද්‍යාව නිසා නම් සංඛාර වුනේ මට මේ රූපය අරහයා හිතීම, කීම. කිරීම කරන්න බැහැ අවිද්‍යාව නැති වුනොත්. මෝඩකම, අවිද්‍යාව තියාගෙන, 'මම මේකට නොහිතා ඉන්නවා' කියන තැනකින් හිටියා කියලා මේ ප්‍රශ්නය විසඳෙන්නෙ නැහැ. ඒකද අවිද්‍යාව ඇතුළෙ තවත් එක සංඛාරයක් විතරයි. ඒකයි මම කිව්වෙ ප්‍රතිචාරයක් දැක්වුවත්, නොදැක්වුවත් කියන කාරණා දෙකෙන් එකකින්වත් අපට මේකෙන් බේරෙන්න බැහැ. අවිද්‍යාව කියන එක නැතිවීමෙන්ම විතරයි මේ ප්‍රශ්නය ලිහන්න පුළුවන්.

ලෝකයත් දකිනවා, ලෝක සමුදයත් දකිනවා, ලෝක නිරෝධයත් දකිනවා. මේ පෙනෙන ආයතන ටික තමයි ලෝකය. ඒක අරහයා මම දැන් හිතීම, කීම, කරනවා කියන්නෙ ලෝකයට මොකුත් කරනවා නොවෙයි. මේ ලෝක සමුදය හදගන්නවා. ස්පර්ශ සමුදය අන්තයෙ ඉන්නවා.

මම හිතන, කියන, කරන හේතුවෙන් බාහිරේ වෙනස් වෙනවා කියලා හිතන්න එපා. මම මේ පෙනෙන අරමුණ වෙනස් කරනවා කියලා කළත් මට පෙනෙන අරමුණ වෙනස් කරන්න බෑ, පෙනෙන සිද්ධිය පෙනෙනවා මයි. පෙනෙන අරමුණ වෙනස් කරනවා කියලා තියෙන චේතනාව මුල් කාරණාව කරගෙන හිත කයට බහාලා - මම කරම කරනවා කියන්නෙ - මේ කය උපද්දලා මේ ධාතුව වෙනස් කරනවා.

ධාතුව වෙනස් කරලා මුලින් කය හදන තැනට හේතු වුන රූපාරම්මණයට මට මොකුත් කරන්න බෑ. ඒක නිරුද්ධ වෙලා ඉවරයි.

උද්‍යෝගයක්: දැන් පුටු ටිකක් වෙනස් කරපු එක නිසා 'පුටු ටික වෙන විදියකට තිබ්බා' කියන තැනකින් රූපයක් හැදිලා. මේ

කරපු එක නිසා ආයෙත් අලුත් සටහනක්. දැන් මේ රූපය හැඳුවේ ඉස්සෙල්ලා ම පුටු ටික ඔය විදියට තියෙන නිමිත්ත බලාගෙනයි.

ආයෙත් දැන් පුටු වෙනස් කළා කියන නිමිත්ත අරගෙන මම ඔක ආයෙත් වෙනස් කරනවා කියන තැනකින් මේ විදියට දැන් තියෙන එකෙන් තමයි ඊශාව ටික වෙනස් කරන තැනට එන්නේ.

ප්‍රශ්නයක්: ස්වාමීන් වහන්ස, ඔය වගේ ක්‍රියාවක් ද මරණාසන්න මොහොතෙ දීත් වෙන්නේ? නිමිත්තට තියෙන තණ්හාව නිසා ඒ වගේ එකක් ආයෙත් හද ගන්නවා?

ආයෙත් හදගන්නවා. සමහර විටක හම්බ වෙන විට මම හිතාගත්ත එක නොවෙයි හම්බ වෙන්නේ වෙන එකක් වෙන්නත් පුළුවන්.

ප්‍රශ්නයක් : එතකොට ස්වාමීන් වහන්ස, ප්‍රකෘති සිහියෙන් නොරව කෙනෙක් මියගියොත් කොහොමද ඔය නිමිත්ත අල්ලගන්නේ?

චුති, ප්‍රතිසන්ධි කියන මට්ටමට අපි අද දන්නා සිහිය බලපාන්නේ ම නැහැ. මේ අද මොළයේ මතකය කියන මට්ටමේ ගනුදෙනුවක් එක්කයි මේ කය වැඩ කරන්නේ. ඒ කියන්නේ අපි ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් යන විට මේ සිහිය පවත්වන මොළය තියා ඔළුවවත් ඉතුරු වෙන්නේ නැහැ. චුති සිත පහළ වෙන මට්ටමේ දී ඔළුව නැති තැනට ම ගිහිල්ලා. අද මට්ටමේ ඉන්න අම්මා, තාත්තා, දුව, පුතා කියන සංඥා හඳුනා ගන්න පුළුවන් මොළය එක්ක තියෙන ගනුදෙනුව කලින් ම අත හැරිලා.

හීනයක් දකින විට අපි ඇති කර ගත්ත නිමිත්ත රාග නම් රාගමයි, ද්වේශ නම් ද්වේශ මයි. ඒක පහළ වෙලා මිසක් ඒක ආයෙත් හදන්න බැහැ අපට අද මේ මට්ටමෙන්.

ඒ වගේ මරණාසන්න මොහොතෙ පංච ඉන්ද්‍රිය මුල් කරගෙන හදගත්ත නිමිත්තම සිහි කරන්න පුළුවන් මිසක්, සිහි කරපු දේටම කටයුතු කරන්න පුළුවන් මිසක් ඒවා හදනවා, වෙනස් කරනවා කියන එකක් නෑ ඒ මනසෙ.

හැබැයි ලෝකෝත්තර මාගියේ දී හීන කියන මට්ටමත් පසු කරලා යනකම් නුවණ යනවා. අසිහිය කියන එක යෙදෙන්නෙ ම නැති තැනට යනවා.

ප්‍රශ්නයක් : ඒ කියන්නේ ස්වාමීන් වහන්ස, රහතන් වහන්සේලාට හීන පෙනෙන්නෙ නැද්ද?

හීන පේන්නෙ නෑ. හීන කියලා එකක් නෑ. දැනටත් අපි හිතන හැම දේකටම විත්තජ රූපයක් ඇඳෙනවා. හිතට පෙනෙන දේට විත්තජ රූපයක් ඇඳුණේ නැත්නම් ඒ භාෂාව අපි දන්නෙ නෑ. අපට වචන කතා කරන්න බෑ.

හොඳයි අපි මෙහෙම බලමු. අපි භාෂාවක් ඉගෙන ගන්නවා කියලා කළේ මොකක්ද? දැන් අපට පුළුවන් සිංහල තව කෙනෙකුට පුළුවන් සිංහලයි, ඉංග්‍රීසියි දෙකම. හැබැයි ජර්මන් භාෂාව බැහැ. හින්දි භාෂාව බැහැ. තවත් කෙනෙකුට හින්දි භාෂාව පුළුවන්.

දැන් මේ භාෂාව පුළුවන් කියන්න මොකක්ද කළේ? අපි මේ කතා කරන ශබ්දයට රූප හදගන්නවා.

අපි උද්‍යානායකයක් හැටියට ගත්තොත් 'පාන්' කියලා මම කිව්වොත් රූපයක් එනවා නේද? මොකක්ද ආපු රූපය?

ලා කහ පාට ගෙඩියක්.

ඉන්ද්‍රියාවේ කෙනෙකුට පාන් කියන වචනය ඇහුනොත් සිහි කරගන්නෙ මොකක්ද කියලා දන්නවා ද? බුලත්. අපි කන බුලත් වලට ඉන්ද්‍රියාවේ කියන්නේ 'පාන්' කියලා. අපට 'පාන්' කියලා ඇහෙන විට ක්ෂණිකව ම ගෙඩියක් සිහි කර ගන්නවා.

මේ ශබ්දයට මේ මට්ටමේ ගෙඩියක් සිහි කරගන්න ඔක්කෝගෙම දැනුම් පරාසය එකයි. ඒ කියන්නෙ එක ශබ්දයකට එක රූප නිමිත්තක් ඔක්කෝගෙම හිතේ ඇඳුණ විට මං කියන දේ අනිත් අයට තේරුණා වෙනවා. ඒ කණ්ඩායමේ ඔක්කොම එකයි. ඒ භාෂාව වෙනම ම එකක්. ඒ සිංහල.

‘පාන්’ කියන ශබ්දය ඇහෙන විටම වෙනත් චිත්තජ රූපයක් හැමෝගෙම හිතේ මැවෙනවා නම් ඒ අයගේ භාෂාව හින්දි. ඒ කණ්ඩායම වෙන එකක්. දෑන් මේ ශබ්දය ඇහුණ විට ඒකෙන් හිත්වල මැවුන චිත්තජ රූප දෙකක් නිසා තේරුණ භාෂාව දෙකක් වෙලා.

මට හින්දිත් පුළුවන්, සිංහලත් පුළුවන් කියලා කියන්නේ, පාන් කියන ශබ්දය ඇහෙන විට මට බුලත් කොළය සිහිකර ගන්නත් පුළුවන්. පාන් ගෙඩිය සිහිකරගන්නත් පුළුවන්. එතකොට මට භාෂා දෙකක් පුළුවන්.

ඒකයි දෑන් දෙමළ කෙනෙක් මොනවා හරි වචනයක් කතා කළොත් මට ඒක තේරුණේ නෑ කියන්නේ මට ඒකට චිත්තජ රූපයක් ඇඳුණේ නෑ. මම රූපයක් දන්නේ නෑ. එයාගෙ භාෂාවෙන් කිව්වොත් අහවල් එක ගේන්න කියලා මම දන්නේ නෑ.

නමුත්, ‘පොල්’ ගෙඩියක් අරගෙන එන්න’ කියලා කිව්වොත් ක්ෂණිකව හිතේ චිත්‍රයක් ඇඳිලා (අපි ඒ බව දන්නෙත් නෑ) ඒකයි ගිහිල්ලා හැමතැනම හොයලා හොයලා මේ හිතේ තියෙන හැඳිට ගැළපෙන රූපයක් නො ලැබුනොත් ‘පොල් නැහැ’ කියනවා. ඉතින් මේ හිතේ තියෙන චිත්‍රයෙ හැඳිට ගැළපුණා නම් ඉක්මනින් උස්සගෙන යනවා, ‘ආ, මෙන්න ගෙනාවා’ කියලා. එතකොට ඔක්කොම එකග වෙනවා. ඇයි කියපු කෙනත් මේ වගේ හැඩයක් හිතේ තියාගෙනත් කිව්වෙ. අපේ මනසින් මනසට ගනුදෙනුවක් මේ තියෙන්නේ. භාෂාව දන්නවා කියලා කියන්නේ ඕකට.

ඉතින් මං කිව්වෙ අපට භාෂාවක් තේරෙනවා කියලා කියන්නේ වචනයකට චිත්තජ රූප ගැට ගහගන්න එක. ඕකටම තමයි අපි කර්ම රැස්වෙනවා කියලා කියන්නෙත්. ඒ කියන්නේ භාෂා කීපයක් දන්නවා කියන්නේ අපි හොඳට කර්මයේ දක්ෂයි. යථාර්ථය අනුව ගත්ත විට නිමිති ගොඩක් තියෙනවා. හැබැයි ඉතින් ඒකෙ ප්‍රශ්නයක් නැහැ. නුවණක් තියනවා නම් ඒවා අයින් කරගන්න පුළුවන්.

කර්ම ක්ෂය වෙන්නේ අවිද්‍යාව නැති වීමෙන්. “පෙනෙන දේ අරහයා හිතන්න කියන්න කරන්න බැහැ. ඒවා මගේ හිතීම, කීම, කිරීම වලින් මුක්තයි, නැත්නම් මිදිලා තියෙන්නේ” කියලා මේ ඇස, රූප, වක්‍ර විඥානය කියන තැන ප්‍රකට වුනොත්, එහෙම ප්‍රකට වෙන්න, වෙන්න තමා තුළ ම කෙලෙස් පිරිනිවීම වෙනවා. ඒ කියන්නේ බාහිරයට හිතන්න තියෙන මෝඩකම අතහැරෙනවා.

එහෙම අතහැරෙන්න, අතහැරෙන්න හරියට පර්වතයක් හුළඟින් හෙලවෙන්නේ නෑ වගේ ඇස් ඉදිරිපිටට එන රූපයෙන් එයාව කවදවත් හොලවන්න බැරි වෙනවා. එයා බාහිර රූපයට බැඳිලා නැහැ.

දැන් අද ඇස් ඉදිරිපිටට රූප එන්න විතරයි ඕන, ඒ රූප ටිකෙන් අපිව හොලවන්න පුළුවන්. මොකද අපේ මෝඩකම තියෙනවා. ඒ කියන්නේ කවුරුවත් අපට ගහලා නෑ, අපිම ගහගන්න වේවැල ගෙන්නලා තියාගෙන ඉන්නවා. ඉතින් අපි ගහගෙන දුක් විදිනවා වගේ, ඇස් ඉදිරිපිටට රූපය එන විට අපේ ම මෝඩකම නිසා රූපයෙන් අපි හෙලවෙනවා.

ඇස් ඉදිරිපිටට රූපයක් එන විට “අනේ අම්මා මැරුණා නේද? තාත්තා මැරුණා නේද? පුතා මැරුණා නේද? පුතේ...” කියලා කෑ ගහලා අඩන්නේ නැති වෙයි ද? අඩයි. “අනේ පුතේ, දෑකපු කල් කොහේද හිටියේ පුතේ” කියලා සතුටු වෙන්නේ නැති වෙයි ද?

රූපය ඇස් ඉදිරිපිටට එන විට අපි හෙලවිලා ඉවරයි. නමුත් රහතත් වහන්සේ කියන්නේ මේ රූපයෙන් හොලවන්න බැහැ.

“චුඨස්ස ලොකධමෙමහි, විතං යස්ස න කම්පති, අසොකං විරජං බෙමං, එතං මඛලමුත්තමං” කියලා කියන්නේ අටලෝ දහමෙන් කම්පා වෙන්නේ නෑ. ලාභ අලාභ, යස අයස, නින්දා ප්‍රශංසා, සැප දුක් කියන ධර්මතා අටෙන් එකක්වත් තමා තුළ උපදවන්න මේ රූපායතනය සමත් නැහැ.

ඇයි ඒ?

“මම මෙහෙම බලාගෙන හිතද්දීත්, කියද්දීත්, කරද්දීත්, පෙනෙන රූපායතනයෙන් මිදිලයි තියෙන්නේ; හිතන, කියන, කරන දේ නැවත මේ වගේ රූපායතනයක් හදගෙන ප්‍රතිසන්ධියට යන්න තියෙන හේතුව නේද” කියන ටික පැහැදිලි වුනොත්. එහෙම පැහැදිලි වෙන්න, වෙන්න මොකද වෙන්නේ, බාහිරේට හිතන්න, කියන්න, කරන්න තියෙන මෝඩකම අතහැරෙනවා. හිතන්න, කියන්න, කරන්න හදන එක ගින්දරක් වගේ දකිනවා. මේ අපායට, සසරට යන මග නේද හදන්නේ කියන කාරණාව දකින්න දකින්න දුකෙකි ඤාණං එළඹ සිටිනවා. දුකකිසමුදයෙ ඤාණං එළඹ සිටිනවා.

කර්ම නිමිති නැහැ. තමන් තුළ නිමිත්තක් සිහි කරගෙන හිතන්නේ, කියන්නේ, කරන්නේ කියලත් දන්නවා. ඒ නිමිත්ත අතහැරෙන විට හිතන කියන කරන දේත් ඉවරයි. කර්ම රැස් වෙන්නේ නැහැ.

රහතන් වහන්සේ නමක් මොන තරම් හිතුවා, කිව්වා, කළත් කර්ම රැස්වෙන්නේ නෑ කියලා කියන්නේ මේ ස්පර්ශ ආයතන හයට බදින්නේ නැතිකම නිසා.

මගේ පෞද්ගලික අදහසක් නොවෙයි. ධම්මසංඛගණියේ වාක්‍යය ම අරගෙන මම කිව්වේ කර්ම රැස්වෙනවා කියන්නේ රූපාරම්මණං වා.

කොච්චර මේ දහම සහේතුක ද කියලා ඇදහීමකින්, විශ්වාසයකින් තොරව ප්‍රත්‍යක්ෂ ඥානයක් උපදවා ගන්න පුළුවන්, මං පළමුවැනි දේශනාවේ පැහැදිලි කළ න්‍යාය අනුගමනය කරන්න බලන්න.

එහෙමත් ඕන නෑ. මේ හිතන, කියන වාරයක් පාසා - සති සම්පජ්ඣාදීඤා කියන්නේ තව පැත්තකින් මේක - මේ සම්මා දිට්ඨියට සිහිය හැම වෙලාවෙ ම තියාගන්න. “අපි පළඟැටියේ වගේ, පෙනෙන රූපය අරභයා හිතන්න, කියන්න, කරන්න පුළුවන් තාක් දුක හිඳෙන්නේ නෑ” කියන එක මතක තියාගන්න. ඇයි ඒ? එහේ හිතනතාක් මේ පැත්තයි සවිඥානක වෙන්නේ. ආයතන හැදිලා ආයෙත් රූපය පෙනෙනවා.

එක්ෂණිකව ඔහොම වෙවී තිබිලා - ඒ කියන්නේ පෙනෙන රූපය පෙනීමෙන් පස්සේ ඉවරයි. ඒකට හිතන්න, කියන්න, කරන්න හදනවිටම ආයෙත් මේ කය සවිඥානක වෙලා මේ ඇසේ ප්‍රසාදය හැඳෙනවා. ආයෙත් ප්‍රසාදයට රූප පෙනෙනවා. පෙනෙන දේ අරභයා ආයෙත් හිතනවා, කියනවා, කරනවා - මෙහෙම එක තැන චක්‍රය කැරකි කැරකී, තිබිලා ඔය හිතන, කියන, කරන දේට මේ කයට බැහැගෙන ආයතන ටික හදන්න බැරිවෙන විට වෙන කයකට බැහැගෙන ආයතන ටික හදනවා.

ඉතින් ඔක නතර කරන්න ම බැහැ.

ඒකයි මේ ස්පර්ශ ආයතන හය කියලා කියන්නේ හරියට ගින්නේරක් වගෙයි. මේ ස්පර්ශ ආයතන හය විතර සතුරෙක්, වධකයෙක් තව නෑ කියලා සතුරු අර්ථයෙන්, වධක අර්ථයෙන් දකින්න. මේ ස්පර්ශ ආයතන හය මත පතිත වුනා කියන්නෙම දුක ඉපදිලා. මේ ස්පර්ශ ආයතන හයට කියන්නේ ලෝකය කියලා.

මෙයා ලෝකෝත්තරයි, ලෝකෙන් එතෙර වූ කෙනෙක්. මේ ආයතන පරිහරණය කරද්දීම එයා ඉන්නේ සන්තාභයක් තුළ. ඇයි? "මේ පෙනෙන දේට හිතන්න, කියන්න, කරන්න බෑ. මම මේ මා තුළ ම නිමිත්තක් හදගෙනයි හිතන්නේ, කියන්නේ, කරන්නේ" කියන මෙන් මේ ආවරණය තුළ ඉඳගෙනයි එහා ලෝකය බලන්නේ.

ප්‍රශ්නයක් : ස්වාමීන් වහන්ස, එහෙම බලන විට 'තමන්' මෙන න ඉන්නවා' කියන අදහසක් නැති වෙලා යනවා නේද?

ඔව්, ඒ මොකකට වත් ඉඩ නැහැ. තමන් යැයි සලකන රූපය දෙස බැලුවත් මේ රූපය අරභයා හිතන්න, කියන්න, කරන්න බෑ. 'මම' කියලා හිතනවා නම්, කියනවා නම්, කරනවා නම් ඒකත් මේ රූපය අරභයා මයි කියන තැනකට පැමිණි විට, මෙන්න මේ දර්ශනය අකෝප්‍ය මට්ටමට එළඹ සිටියොත් තමයි අපි ශුන්‍යත, අනිමිත්ත, අප්පණ්ණික කියලා කියන්නේ.

මේ ස්පර්ශ ආයතන හයෙන් කිසිම ප්‍රතිචාරයක් නැහැ. ස්පර්ශ ආයතන හයේ හැසිරෙන්නේ ම නැහැ, ජීවත් වෙන්නේ ම නැහැ. මේ සළායතන නිරෝධයට කියනවා නිවන කියලා. මේක ලොකු විද්‍යාවක්. දර්ශනයක්.

ඇත්තටම මුළු ලෝකෙ හැමෝම ඇසට පෙනෙන රූපය ඉක්මවා ගන්න බැරිව ඉන්නේ. ඒ ඇසට පෙනෙන රූපය විපාකයක්. ඒක ඉක්මවා ගන්න බැරිව ඒකට හිතනවා, කියනවා, කරනවා කියලා කර්ම රැස්කරගෙන ආයෙන් ඇස, රූප හදගන්න තියෙන හේතුව තුළයි ඉන්නේ. දුක ද විඳිමින් දුක්බ සමුදය ද තුළ ඉන්නේ.

මනුෂ්‍යයෝත් එහෙමයි. දෙවියෝත් එහෙමයි. බ්‍රහ්මයෝත් එහෙමයි. අරුපී බ්‍රහ්මයෝත් එහෙමයි. ඔක්කොම ටික එහෙමයි. අසංඥ සත්වයන්ට එහෙම ප්‍රතික්‍රියා දක්වන්න බැහැ. නමුත් ප්‍රතික්‍රියා දක්වගන්න පුළුවන් මෝඩකම තුරුලු කරගෙනයි ඉන්නේ.

තුන් හවයෙන් ම එතෙරයි කියලා කියන්නේ මනුෂ්‍යයන්ගේ මට්ටමේ මෝඩකමත්. දෙවියන්ගේ මට්ටමේ මෝඩකමත්, බ්‍රහ්මයන්ගේ මට්ටමේ මෝඩකමත් මෙයාගෙ මනසෙ නැහැ. එහෙම එකම නිමිත්තක්වත් නැහැ.

ඒ කියන්නේ මම හිතන්නේ, කියන්නේ, කරන්නේ මේ පෙනෙන නාමරූප දෙකට. මේ රූපයත්, ස්පර්ශයෙන් පහළ වූ වේදනා සංඥත් කියන මේ නාමරූප දෙකෙන් එකකටවත් ප්‍රතිචාර දක්වන්නත් බැහැ, නොදක්වන්නත් බැහැ. ප්‍රතිචාර දැක්වීමෙන් හෝ නොදැක්වීමෙන් මිදිලා තියෙන්නේ කියන මෙන්න මේ ශුන්‍යත දර්ශනය මා තුළ එළඹ නොසිටීම මයි අවිද්‍යාව. ඒ ඇත්ත නොදන්නාකම නිසායි මම මේ හිතන, කියන, කරන තැනකින් මාව හොලවන්න පුළුවන් වෙලා තියෙන්නේ. අවිද්‍යාව නිසා එහෙම වෙලා තියෙනවා මිසක් රූපය හෝ නාමය නිසා නොවෙයි.

නාමරූප නිසා අනිච්ඡායෙන් කර්ම රැස් වෙනවා නම් අපට නිවන් දකින්න බැහැ. ඇයි පුරාණ කර්මය නිසා හටගත්ත නාමරූප දෙක අතහැරෙන්නේ කෙළින්ම කර්ම රැස්කරලා ම නම්

ආයෙත් කර්මය නිසා නාමරූප දෙකක් හැදෙයි. ආයෙත් නාමරූප දෙක නිසාම කර්ම වෙනවා නම්, අධර්මය වෙනම වෙනවා මිසක් නිවන් දකින්න බැහැ. දුකෙන් මිදෙන්න බැහැ.

නමුත් නාම රූප දෙක පුරාණ කර්මයෙන් හටගත්තේ. ඒ අරභයා හිතීම, කීම, කිරීම කරන්න බැහැ. හිතීම, කීම, කිරීම වලින් ප්‍රතිචාර දක්වීමෙන් හා නොදක්වීමෙන් මිදිලා මේ ධර්මතා ටික තියෙන්නේ. “තමන්ම මේ නිමිත්තක් හදගෙනයි හිතන්නේ, කියන්නේ, කරන්නේ” කියන එක නොදන්නාකම නිසා හදගන්න නිමිත්තක් තිබුණා නම් අපි මේ ටික දන්නා කමින් (විද්‍යාවෙන්) මේ නිමිත්ත හදගන්නේ නැතිව නැවත නොයා ඉන්න පුළුවන්.

මේ සම්බන්ධය විපාකයෙන් අවසන් කරන්න පුළුවන්.

ප්‍රශ්නයක් : ඒක අවසාන මොහොතේ කරන්න පුළුවන් වුනොත් ඒත් ඇති නේද ස්වාමීන් වහන්ස?

ඒත් ඇති. හැබැයි අවසාන මොහොතේ දී සිහිවෙන්නේ භාවිත මනසක් තිබුනොත් විතරයි හොඳට හුරු පුරුදු කරපු මනසක්.

ඒකයි නිවන් දකින්න අන්තිම වුනි සිත තියෙන මොහොතේ දී එළඹෙන චිත්තජ රූපය ස්පර්ශයෙන් හටගත්ත එකක් කියන නුවණ යෙදුනොත්, සිහි කරන විටම මේ නිමිත්ත හටගත්තේ නාම රූප දෙක නිරුද්ධ වෙලා කියලා නිරෝධයට හිත බැසගත්තොත් ජීවිතය අවසන් වීමයි, නිවන් දැකීමයි දෙක එකට වෙන්නේ.

ඒකට කියනවා ජීවිත-සමසි රහතත්වහන්සේ කියලා. රහත් වෙලා මොහොතක්වත් ජීවත් වන්නේ නැ. රහත් වීම ම පිරිනිවන් පෑම.

එහෙම වෙන්නේ ජීවිතය තුළ ඉගෙන ගත්තොත් විතරයි. නමුත් අවිද්‍යාව ඇතුළේ ඉන්න ලෝකයාට කවදා නම් සංඛාර සන්සිද්දේ ද කියලා බලන්න. කවදා නම් මේ පෙනෙන රූපායතනයට අරභයා කර්ම රැස්කරගන්න කම නතර වෙයි ද?

මේක වැරදියි. මෙහෙමයි කර්ම රැස් වෙන්නේ කියලා ඉගෙන ගත්තේ නැත්නම්, දැන ගත්තේ නැත්නම්, ඉගැන්නුවේ නැත්නම් මේක වැරද්දක් කියලාවත් තේරෙයි ද? තේරෙන්නෙ නෑ.

බුදුරජාණන් වහන්සේලා ලෝකෙ පහළ වෙන්නෙ ම මේ දුක් වූ ආයතන ටික උපදවා ගෙන දුක් විඳින අපට නැවත මෙබඳු දුක් වූ ආයතන හටනොගන්න.

මේ පෙනෙන රූපාරම්මණයේ එල්බගෙන මම අද රාග ද්වේශ මෝහ සහගත අකුසල් නිමිති හැදුවොත්, හිතුවොත් ඊට පස්සෙ විඳුන, නාමරූප, සළායතන වෙන්නෙ මම මේ හිතන රූපයේ මට්ටමට ම නොවෙයි. මෝඩකම නිසා මේ හිතීම්, කීම්, කිරීම් කෙරෙන විට ඒකෙ තියෙන කෙලෙස්වල ඝනකමේ අඩු වැඩි කම මතයි තීරණය වෙන්නේ. මේ කෙලෙස් ටිකේ ඝනකම වැඩියි නම් විඳුනය හීන ධාතුච්ඡාදය, පිහිටන්නෙ, ඒ කියන්නේ අපායෙ. රාග, ද්වේශ, මෝහ වල ඝනකම අඩුයි නම් මේ විඳුනය ප්‍රණීත ධාතුවෙ බැස ගන්නවා. එතකොට මනුෂ්‍යයෙක් වෙලා, දෙවියෙක් වෙලා, බ්‍රහ්මයෙක් වෙලා කියනවා.

එතකොට හොඳට පෙනෙනවා මම දෙවියෙක් වෙනවා ද? මනුෂ්‍යයෙක් වෙනවා ද? බ්‍රහ්මයෙක් වෙනවා ද? කියන ටික තියෙන්නේ මේ හිතන, කියන, කරන එක මත. එහෙනම් මේ හිතන, කියන, කරන එකෙන් මට මේ පෙනෙන සිද්ධියට කිසිම බලපෑමක් කරන්නත් බැහැ. අනාත්මයි කියන්නෙ ඒකයි. පෙර හිතපු, කියපු, කරපු එකක ප්‍රතිඵලයක් මේක කියලා එයා දන්නවා.

ඔන්න ඔය ටික තේරුම් ගැනීමයි ඇත්තටම අවශ්‍ය. ඔය ටික තේරුනොත් තුන් භූමියෙ ම තියෙන හැමදේකටම වඩා අපේ ජීවිතය වටිනි.

පථබ්‍යා එකරණය, සග්‍යසා ගමනෙහි වා, සබ්බලොකාධිපථවෙන, සොතාපත්තිඵලං වරං - මුළු පොළොවට ම අධිපති වක්‍රවර්ති රජ කෙනෙක් වෙනවාටත් වඩා, දිව්‍ය ලෝකෙ ශක්‍රයෙක් වෙලා උපදිනවාටත් වඩා, සියලු ලෝකයට අධිපති බ්‍රහ්මයෙක් වෙනවාටත් වඩා, මේ සෝවාන් ඵලය ම ඉතා උතුම්.

ඒ කියන්නේ මේ දර්ශනය තේරීම මයි. තේරෙන විට කලාණ මිත්‍ර ඇසුර, සද්ධර්ම ශ්‍රවණය කියන ටික ලැබෙනවා. ඊට පස්සේ ටික ටික මේ දර්ශනය හිතෙන් හුරු කරනවා. ඒකට තමයි යෝනිසෝමනසිකාරය කියන්නේ. ඒකට තව උදව් කරගන්නවා ශීල, සමාධි දෙකත්.

යෝනිසෝමනසිකාරය, ධර්මානුධර්මප්‍රතිපත්තිය කියන මේ ධර්මතා දෙකෙන් නොබෝ දිනකින් තමන් තුළ දක්මක් එනවා ඇත්තටම මේ දුක. මේ හිතනවා, කියනවා, කරනවා කියන්නේ කර්ම. මේ දුක්ඛ සමුදය මේ වගේම සිද්ධියක් නැවත උපදවාගන්න තියෙන හේතු ටික කියලා පටිච්චසමුප්පාදය තේරෙනවා.

යො ධම්මං පසුසති සො පටිච්චසමුප්පාදං පසුසති, යො පටිච්චසමුප්පාදං පසුසති සො ධම්මං පසුසති

මම අර ඉස්සර incoming (ඇතුළට ඒම) සහ outgoing (පිටට යෑම) කියලා කිව්වෙන් ඕකට මයි. පෙනෙන දේ පෙර කර්මයට විපාක. අපි භොයාගෙන යනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දවසක් කඩි ගුලක් පෙන්නලා කියනවා 'මහණෙනි, මේ කඩි ගුලේ චක්‍රවර්ති රජ නොවුන එකම කඩියෙක්වත් නෑ' කියලා. එතකොට අපි ගැන කවර කතා ද? අද එක ගෙයක්, එක ඉඩම් කැල්ලක් උරුම වෙලා ඒකත් අල්ලගෙන බොහොම අමාරුවෙන් දඟලන අපිත් මුළු පොළොවට ම අධිපතිකම් කරපු අය. එහෙම අධිපතිකම් කරපු අපි අද මේ වූටි කැල්ලක් අල්ලගෙන සැපවත් වෙන්න හදන්නේ. අජරාමර වෙන්න හදන්නේ. ගහගන්න, මැරෙන්න හදන්නේ. ඉතින් මේ කෙලෙස් ගැන කලකිරෙන්න මයි වටින්නේ.

අනන්ත සංසාරයේ ගෙවල් හදලා ඇති. දරුවෝ හදලා ඇති. ඉඩකඩම්, මිල මුදල්, යාන වාහන හිමිව ඉන්න ඇති. එකම එක ජීවිතයක් සැබෑවටම තුනුරුවන්ට පූජා කරන්න. ඒ හේතුවෙන් මුළු හවයම සුවපත් වෙයි.

ඒ නිසා බොහෝම ශ්‍රද්ධාවෙන් මේ දර්ශනය මම කියන්නේ. අපේම වරදින් දුක උපදවාගෙන දුක් විදින, ඇස් නොපෙනෙන අනාථ වූ ලෝකයකටයි මේ ටික කියන්නේ.

එක වෙලාවක දී බුදු හිමියන් මෙහෙමත් දේශනා කරනවා - “මහණෙනි, ශ්‍රාවකයන්ට හිතෙහි වූ ශ්‍රාවකයන්ට අනුකම්පා කරන ශාස්තෘවරයකු විසින් කටයුතු යමක් තියෙනවා නම් ඒ සියල්ල මම නුඹලාට කරලා තියෙනවා. මෙව්වර දේවල් කරලා තියෙද්දීත් ලෝකයා මේක අහන්නේ නැත්නම්, බලන්නේ නැත්නම් මම මොකද කරන්නේ මහණෙනි” කියලා.

මෙව්වර දුක් විදින ලෝකයකට දුකෙන් මිදෙන මාවත මෙව්වර පෙන්නලා තියෙද්දීත් ලෝකයා අහන්නේ නැත්නම් ඒක අනුගමනය කරන්නේ නැත්නම් මම මොකද කරන්නේ කියලා අහනවා. බලන්න ඒ හැඟීම තුළ ඒ ශාස්තෘන් වහන්සේගේ හිතේ මොන තරම් සංවේගයක් අනුකම්පාවක් ලෝකයා කෙරෙහි ඇත්ද කියලා.

මහා සෑඨපහරකට අනුවෙලා කෑ ගසමින් විලාප දෙමින් යන මිනිහෙක් ළඟට ඔරුවක් ළං කළ විට,

ගඟ වතුරේහි යන විහිසෙකු	දුකිනේ	
ළඟ කළ බරුවට නොතරගෙන	ලෙසිනේ	
යඟ මොක් දෙන බණ්ණා පෑදුනා	නොගෙනේ	
දුගතිය වැද නොප කිම දුක්	විඳිනේ	(ලෝවැඩ සඟරාව)

ඔරුවක් ළං කළ විට නගින්නේ නැත්නම් ඔරුවේ හෝ ඔරුව ළං කළ කෙනාගෙ දෝෂය ද? නො නගින ඒ මනුෂ්‍යයගෙ දෝෂය නොවෙයි ද?

ඉතින් මේ තරම් ධර්මයක් දේශනා කරපු ශාස්තෘන් වහන්සේ ලෝකෙ පහළ වූ යුගයක, සසර ගිනි නිවන සද්ධර්මයත් ලෝකෙ තියෙන යුගයක, ඒක අපේ සන්නානයේ උපදවා ගන්න අපි උත්සාහවත් නොවේ නම්, අදත් අපට වටිනාකම දැනිලා තියෙන්නේ ජරා මරණයට පමුණුවන ලෝකයා වටිනවා කියන

බාහිර දේ නම්, ඒ අපේ ම අවාසනාව මිසක්, අපේ ම කාලකණ්ණික මට අපි ඔරුවට නො නඟිනවා මිසක්, ඒ ධර්මය, ඒ ශාස්තෘන් වහන්සේ මොනවා කරන්න ද?

ඉතින් ඔය පින්වතුන්ට ඇත්තටම පින් ඇති මේ ටික අහන්න හරි. මේ සඳහා උත්සාහවත් වෙන්න. මේ දහම අතහරින්න එපා. ගොඩක් දෙනෙක් මෙතෙර ම ඉපදිලා, මෙතෙර ම දුවලා, මෙතෙර ම මැරෙන අය. ඒ අය අතරින් පරතෙරක් හොයන්නේ බොහෝම ටික දෙනයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා දක්ෂ ලෙස, වාක්ත ලෙස වියන ලද වටු වැද්දෙකුගේ දූලෙන් බේරිලා යන්න කලාතුරකින් වටුවෙක්. මේ වටු වැද්ද එව්වර දක්ෂව මේ දූල වියලා තියනවා. ඒ වගේ මාරයා විසින් මේ පංච කාමය නමැති දූල මොන තරම් දක්ෂව වියලා තියෙනවා ද කිව්වොත් ඒකෙන් කෙනෙක් මිදිලා බේරිලා යන්නේ බොහෝම කලාතුරකින්.

මේ ‘මම’ ම වෙලා, ‘මගෙ ගෙදර’ ම, ‘මගෙ දුව පුතා දරුවා’ කියන මේක කා වද්දන විදියට ම පෙන්නලා තියෙන්නේ. බුදු හිමියන් දේශනා කරනවා. “මහණෙනි, කාමයන්ගෙන් බය කාම වස්තු නොවෙයි, කාමනීය බව” කියලා. මේකෙ සිත් අලවන ගතියයි බය කියලා. ‘මේ අම්මා, මේ දරුවා’ කියන තැනකින් ඔප්ව හැදුණු විට මනස මේකෙන් ගලවා ගන්නවා කියන එක ලේසි නම් නැහැ. එව්වරට දූල ශක්තිමත්.

ඉතින් අපට පුළුවන් නම් දුවන්නන් වාලේ දුවන සමාජ රටාවට එකතු වෙලා දුවන්නෙ නැතිව ටික ටික හරි හිතන්න, ටික ටික හරි නුවණින් බලන්න මේ සසර නොබෝ කලකින් අපට ගෙවා ගන්න පුළුවන්.

ඔය පින්වතුන් බුද්ධිමත් වුනොත් ආපනු බොහෝ කල් බොහෝ ජීවිත නොවෙයි මේ ලබපු මේ ජීවිතේම ආශ්‍රවක්ෂය කරගන්න පුළුවන්. ඒ සඳහා පෞද්ගලික ඇදහීමක් මොකුත් ඕන නෑ. මේ කියපු දහම් කරුණු ටික මෙනෙහි කරන්න. ‘මම මෝඩයි නේද මෙව්වර’ කියන එක තමන්ට තේරෙයි.

මම ඔය ඊයේ කියලා දුන්න පරියායට ඇදහීමක් ඕනෙම නැහැ. බුදු හිමියන් හෝ වෙනත් හිමිවරු අදහන්න එපා. ශ්‍රද්ධාව වෙනමම තියාගන්න. ඒක වෙනම දෙයක්. නමුත් මේ දර්ශනය අදහන්න එපා. මේක භායානන ඇත්ත ද බොරු ද කියලා. තමන්ට ප්‍රත්‍යක්ෂ නැත්නම් තමන්ගේ මෝඩකම තමන්ට පේන්නෙ නැත්නම් අතහැරලා දන්න. ඒ කියන්නෙ අවබෝධ කරගන්න නුවණ නැහැ කියන එක. නමුත් නුවණින් බැලුවොත් මේක පෙනෙනවා.

ප්‍රශ්නයක් : ස්වාමීන් වහන්ස, සෝවාන් ඵලය සඳහා භාවනා කරන්න අවශ්‍ය ද?

සෝවාන් ඵලය කිව්වෙ වෙන මොකුත් නොවෙයි. මේ පෙනෙන ආයතනය දුක කියලා දුකෙකි ඇතිවෙනවා නම් මේ අරහයා හිතීම, කීම, කිරීම කළොත් මේක තමයි දුක්ඛ සමුදය. මේ වගේම ආයතන ටිකක් නැවත උපදවා ගන්න තියෙන හේතු ටික නේද කියලා දැක්කොත්, ඊට පස්සෙ මේ පෙනෙන ආයතනය අරහයා මට හිතීම, කීම, කිරීමවලට යටත් නෑ කියන එක අවබෝධ වෙන්න, වෙන්න සංඛාර සන්සිඳෙනවා. හිතීම කීම කිරීම මේ කර්ම නැති කිරීමයි දුක නූපදින්න හේතුව, දුකෙන් මිඳෙන්න තියෙන හේතුව කියලා දැනගත්තොත්; එයා නැවත නැවත මේ දර්ශනය හිතන එකයි, දර්ශනයට අනුව කටයුතු කරන එකයි මාර්ගය කියලා දැනගත්තොත්; ඔන්න ඔව්වරයි චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ වෙන්න තියෙන්නෙ.

දැන් ඕක තවම පෙනෙන්නෙ නැහැ. ඕකට කියනවා ශ්‍රැතමය ඥානය කියලා. කල්‍යාණ මිත්‍ර ඇසුරෙන්, සද්ධර්ම ශ්‍රවණයෙන් සම්මා දිට්ඨිය අහලා දැනගන්නා.

මේ අනුව ඇස් ඉදිරියට රූප හම්බ වෙන විට, හිතන විටම මේ ඇත්තයි හිතන්නෙ: "මම හිතනවා, කියනවා. කරනවා කියලා මට මේ පෙනෙන රූපායතනයට බලපෑම් කරන්න බැහැ. ඒක වෙනම ම අත්තයක්, එතෙරක්. මම හිතන, කියන කරන එකෙන් වෙන්වෙන්නේ මොකක්ද? කය සවිඥාන වෙලා ආයෙත් මේ ඇස හදයි නේද? ඇස හදන හින්දයි ආයෙත් මේ රූප පේන්නෙ."

ඇත්තටම එයා දකින්නේ ලෝකය සහ ලෝකය ඇතිවෙන හේතුව. ඔය විදියට නැවත නැවත හිතන්න. නොබෝ දවසකින් ආශ්වාසයට හිත නැමෙනවා. ඒ කියන්නේ මේ මනසෙ කර්ම රැස්වෙන ගතිය සම්පූර්ණයෙන් ම නැති වෙනවා. අවිද්‍යාව නැති වෙනවා.

ප්‍රශ්නයක් : ස්වාමීන් වහන්ස, ඔහොම හිතන එක නේද භාවනාව කියන්නේ?

අනිවාර්යයෙන් ම. ඕක තමයි භාවනාව. මේ සිද්ධිය තේරෙන කල් තමයි වෙන වෙන දේවල් කළේ. බුදු දහමේ මේ දර්ශනයයි නිවන් මග කියන්නේ.

ඉඳගෙන, හිටගෙන, නිදගෙන, ඇවිදිමින්, වැඩක් කරමින්, වැඩක් නොකරමින්, ඕනම වෙලාවක දුන් අද අපි හිතන්නේ මේ තියෙන රූප ටික බලාගෙන ඉන්න එකම ඇසක් තියෙනවා කියල නේද. නමුත් මේ දුන් ඇස උපන්නා කියලා කියන්නේ රූපයක් පෙනෙනවා (වක්කු සම්ප්ප්පය).

මම හිතනවා, කියනවා, කරනවා කියන විට මේ වක්කු සම්ප්ප්පය දුන් මට අතහැරිලා. එයා දන්නවා දුන් පෙනෙනවා කියන සිද්ධිය වෙනයි. හිතීම. කීම, කිරීම පෙනෙන දෙයින් බැහැරයි. මම හිතීම, කිරීම කරන විට ම ආධ්‍යාත්මික පැත්ත සවිඥානක වෙලා, නාමරූප වෙලා, ආයෙත් මේ ඇසේ ප්‍රසාද ටික හැඳෙනවා. දුන් මේ හිතන, කියන, කරන එකටයි ආධ්‍යාත්මික පැත්ත සවිඥානක වෙන්නේ. ආයෙත් ප්‍රසාද හැඳෙන විට ආයෙත් රූප පෙනෙනවා. පෙනෙන රූපයට ආයෙත් හිතෙනවා, කියනවා, කරනවා. කරන විට ආයෙත් ප්‍රසාද ටික හැඳෙනවා. ප්‍රසාද ටික හැදුණ පසු ආයෙත් රූප පෙනෙනවා.

වේගයෙන් අඬණ්ඩව මෙහෙම වෙන විට ස්ථිරව තියෙන රූපයක් සහ ඒ රූපයට හිතනවා වගේ කියලා අපට තේරෙනවා.

මේ විදුලියේ තියෙනවා හර්ට්ස් පනහයි, හැටයි කියලා සංඛ්‍යාතයක්. ඒ සංඛ්‍යාතය අනුව විදුලි බල්බ් වේගයෙන් නිවෙනවා

පත්තු වෙනවා. තත්පරයකට පනස් වතාවක් සිදුවන වේගය වැඩි නිසාම පත්තුවෙලා ම පෙනෙනවා. ඒ සිද්ධිය වගේ එකක් මේ වෙලා තියෙන්නේ. මේ හිතනකමට කය සවිඤ්ඤාන වෙලා ආයතන හැඳිලා ආයෙත් පෙනෙනවා. ආයෙත් හිතනකමට කය සවිඤ්ඤාන වෙලා ආයෙත් පෙනෙන වක්‍රයක් මේ තියෙන්නේ.

ඇස අනිත්‍යයි කියන එක පෙන්න්න, එකම ඇසකින් රූප බලනවා නොවෙයි කියන එක පෙන්න්න මම පොඩි උපමාවක් කියන්නම්.

කැමරාවලට ඊල් දලා නෙගටිව් එකක් හරහා ආලෝකය ගත්ත කාලය මතකයි නේද. කැමරාවේ ලෙන්ස් එක ඉස්සරහ තියනවා නෙගටිව් එක. අපි ආලෝකය ගන්න ඕන වෙනවා කියන්නේ යම් පින්තූරයක් ළඟට ගිහිල්ලා ඒකෙ ලෙන්ස් එක අරින එක.

එතකොට බාහිර වස්තුවෙන් පරාවර්තිත ආලෝකය ඒ හැඩෙන් ම මේ නෙගටිව් එක පුව්චනවා. එක පාරයි නෙගටිව් එක පුව්චන්න පුළුවන්. ඇරල ම තිබුනොත් කළු වෙලා යනවා. ඔන්න එක රූපයකට එක පාරක් නෙගටිව් එක පිච්චුණ පසු, අපි තව ආලෝකය එකක් ගන්නවා කියලා මොකද කරන්නෙ පිච්චුණේ නැති නෙගටිව් පටියෙ ඉතුරු කැල්ලක් ලෙන්ස් එක ඉදිරියට ගන්නවා.

මේ නෙගටිව් එක අර ආලෝකයට පිච්චෙන්න පුළුවන් එක වතාවයි වගේ එක රූපයයි දකින්න පුළුවන් ඇසේ ප්‍රසාදය පිච්චෙනවා. ඉවරයි. ආපහු ආලෝකය එකක් ගන්න නම් ආයෙත් අලුත් නෙගටිව් එකක් එතෙත් දන්න ඕන වගේ ආයෙත් හිතන විට කය සවිඤ්ඤාන කරලා චේතනාවෙන් ප්‍රසාද නැවත පිළියෙල කරනවා, ඊළඟ රූපය වදින්න. ආයෙත් එකයි පුළුවන්. එක ඇසකට පුළුවන් එක රූපයයි.

වක්‍රාං අනිවං - අපි යමක් සිහි කරන විටත් මේ ඇස නිරුද්ධ වෙලා, රූපය නිරුද්ධ වෙලා කියන එක හිතන්න ඔන්න ඕක උපමාවක් හැටියට ගන්න. ඒ සිද්ධිය වෙනස්ක් නෑ පොඩ්ඩක්වත්.

එක ඇසකට පුළුවන් එක රූපයයි. එක රූපයකට පුළුවන් එක ඇසයි. මේ පින්තූරයට රූප දහයක් බලන්න පුළුවන් නම් ඇස් දහයකින්. දැන් අපට හිතෙන්නේ මේ එකම කෙනෙක් ඉන්න කියලා නේද. ඇත්තටම ලෝකෙ තියෙන්නේ චිත්‍ර ගොඩක්. ඇස් ඉදිරිපිටට එන්නේ චිත්‍ර විතරයි.

චිත්‍රපටියක තිරය දෙස අපි බලාගෙන ඉන්නවා එක මනුෂ්‍යයෙක් විනාඩියක් විතර හිටගෙන ඉන්නවා. කෙනෙක් හිටගෙන ඉන්නවා කියන මේ රූපය හැදෑවේ එකම විදියේ ආලෝකයෙන් විස්සකින් විතර.

ඊළඟට කෙනෙක් අත උස්සනවා කියලා අපට පෙනෙනවා නම් එකම විදියේ ආලෝකයෙන් පෙනෙයි. හැබැයි අපට නොපෙනුනාට පොඩි පොඩි වෙනස්කම් තියෙනවා. අත එසවීමේ එක් එක් පියවර සඳහා එක් ආලෝකයක් එක බැගින් තියෙනවා. තිරයට මේ ආලෝකයට අනුපිළිවෙලින් වෙනස්වන එන විට පෙනෙන්නේ කෙනෙක් අත උස්සනවා කියලා.

බලන්න අද කෙනෙක් අත උස්සනවා, කෙනෙක් යනවා, එක තැනක ඉන්නවා කියන හැමතැන දීම ඇස ඉදිරියට වෙනස්වන එන රූපයක් එකම සිත් වෙනස්වන උපදින විට කෙනෙක් යනවා වගේ, කෙනෙක් හිටගෙන ඉන්නවා වගේ අපට පෙනෙයි. එක හිතකට එක රූපයයි.

ලෝකෙ චිත්‍ර ටිකක් විතරක් තිබුණොත් අපි හිතන විදියේ දූවන, පනින මිනිස්සු ලෝකෙ ඉන්නවා ද? චිත්‍රපටිය තුළ, අපි දූවනවා. පනිනවා කියලා හිතන මිනිස්සු ඉන්නවා ද? තිරය මතින් දිස්වන චිත්‍ර ටිකක් වගේ හිත පැත්තෙන් යන චිත්‍ර ටිකක් තමයි අපට දූවන, පනින මිනිස්සු හම්බවෙන තැනක තියෙන්නේ. ඇස ඉදිරිපිටට රූපයක්, වර්ණ සටහනක් මිසක් ඊට වඩා යමක් එන්න බැහැ. එන්නේ නැහැ.

මේක නුවණට පෙනෙනවා. මේ සිද්ධිය වෙනවා. සිද්ධිය වීම නොවෙයි මෙතන තියෙන ප්‍රශ්නය. මෙහෙම පෙනෙන තැනක මෙහෙම ඇත්තක් තියෙන්නේ, මෙහෙම සිද්ධියක් වෙන්නේ කියන

එක නොදන්නා කමයි තියෙන ප්‍රශ්නය. විත්‍රපටියක් පෙනෙනවා කියන සිද්ධිය නොවෙයි ප්‍රශ්නය. තිරය ඇතුළෙ කෙනෙක් යනවා කියන එක වුනේ කොහොමද?

බාහිර බැලුවම හොඳට පෙනෙනවා වලනයක් නේද? අනාත්මයි නම් කෙනෙක් යන්නෙ කොහොමද? ඇස් ඉදිරිපිට ට වර්ණ සටහනක්, රූපයක් විතරයි නම් එන්නේ කෙනෙක් යන්නෙ කොහොමද? කියන එක විමසීමකට ලක් කළොත් ආධ්‍යාත්මික පැත්තෙන් “වඤ්ච විඥන රාශියක් ඉපදිලා, ඇස් රාශියක් ඉපදිලා, රූප ටිකක් වේගයෙන් ගිහිල්ලා” කියන සිද්ධියක් හම්බවෙයි.

නුවණ තියල බලන්න මෙතන ඉඳන් එතෙක්ට දුවන මිනිහෙක් හම්බවෙයි ද කියලා. කවුද දුවන්නෙ කියලා බලන්න. කොයි ආරාමයේ එක ද දුවන ආරාමයේ එක. නමුත් ඒ දුවනවා කියලා පෙනෙන එකේ නොවෙයි ප්‍රශ්නය, දෝෂය තියෙන්නේ. රහත් වුනත් දුවන එක බැලුව හැකියි. දුවනවා කියලා පෙනෙන්නේ මෙහෙම නේද කියන එක නොදන්නා කමෙයි දෝෂය තියෙන්නෙ.

මේ නිසායි බුදු හිමියන්, “මහණෙනි, ඇස නිත්‍ය ද අනිත්‍ය ද? රූපය නිත්‍ය ද අනිත්‍ය ද, වඤ්ච විඥනය නිත්‍ය ද අනිත්‍ය ද?”

“අනිත්‍යයි ස්වාමීන් වහන්ස.”

“අනිත්‍යයි නම් ඒක දුක ද සැප ද?”

“දුකයි ස්වාමීනි”

“එහෙනම් මම හෝ මගේ හෝ මගේ ආත්මය කියලා ගන්න සුදුසු ද?”

කියලා අහන්නෙ. අද ‘මම’ කියලා සිහි කරනවා නම් සිහි කරපු නිමිත්ත ඇති කරපු ඇස හෝ රූපය හෝ වඤ්ච විඥනය දැන් තියෙන්න පුළුවන් ද? බෑ. එහෙනම් මම ‘මම’ කියලා සිහිකරද්දී මගේ රූපයක් කොතැනක හරි තියෙනවා ද? නැහැ, එහෙම ගන්න සුදුසු නැහැ. එහෙනම් මම මේ මගෙ මනසෙ අවිද්‍යා ටිකක් නොවෙයි ද පවත්වන්නෙ කියලා බලන්න.

මේ මෝඩකම තුළ මම ඉන්නාකාක් දුක් විඳීම සහේතුක නැද්ද කියලා බලන්න. නිරුද්ධ වූ දේ ඇති බවට උපදවා ගෙන දුක් විඳින්න තරම්, දුක් උපදවා ගෙන දුක් විඳින්න තරම් මම මෝඩ නැද්ද කියලා බලන්න.

එක ඇසකින් පුළුවන් එක ගොටෝ එකයි. එක හිතකට පුළුවන් එක ගොටෝ එකයි. එතකොට ඉඳගෙන, හිටගෙන, නිදගෙන, ඇවිදින හතර ඉරියව්වෙ ම ස්ථිරව පවතින ඇසක් තියෙනවා ද මට ගොටෝ බලන්න. ඒකයි බුදු හිමියන් දේශනා කරන්නේ. “වක්කු අනුත්වා සම්මානං, නුත්වා න හවිස්සති - ඇස පෙර නොතිබීම - හටගෙන ඉතුරු නැතිව ම නැති වෙනවා. රූපා අනුත්වා සම්මානං, නුත්වා න හවිස්සති” කියලා.

ඇස උපන්නා නම් රූපය උපන්නා. රූපය උපන්නා නම් ඇස උපන්නා. දෙන්නම පෙර නොතිබීම මයි හටගත්තේ, ඉතුරු නැතිව ම නැති වෙනවා.

ඊළඟට පෙනෙන රූපය සත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක් කියලා අපි හිතනවා නම් බලන්න මහා භූත ටික මත පතිත වූ ආලෝක පරාවර්තනයකින් නොවෙයි ද අද අපි ගනුදෙනු කරන රූප හැඳිලා තියෙන්නේ කියලා. එහෙනම් කුමන ආලෝක පරාවර්තනයකින් පෙන්වන මට්ටමේ රූපයක් තුළ ද මගේ රූපය හෝ මගේ අම්මා, තාත්තා, දුව, පුතා වූ රූපය තියෙන්නේ කියලා බලන්න.

දැන් අපි මහා භූත ටික අල්ලගෙන මේ දැලෙන්ම මගේ පුතා කියලා. හොඳට හිතන්න බාහිර වස්තුවක් මත පරාවර්තනය වූ ආලෝකය වැටිලා ඒ හැඩතලයෙන් ම ප්‍රසාදය පිවිචුණා නම් ඒ පිවිච්ච එක නම් මම මේ ගන්නේ, මට ඇස වත් හම්බ වෙන්නේ නැත්නම් හදගත්ත ප්‍රසාදය මත පතිත වූ මේ ඡායාවේ නැදැයෝ ඉන්න පුළුවන් ද කියලා. මොකද මහා භූත ටිකත් ප්‍රසාදයත් අතර මේ වර්ණ සටහන හදන්න, පෙන්න්න උදව් වෙලා තියෙන්නේ ආලෝක කිරණ ටිකක් නේද.

එතකොට බලන්න මම ආත්ම සංඥාවෙන් ඇසුරු කරන රූපයේ සැබෑව කොච්චර අනාත්ම සිද්ධියක් ද කියලා. ලෝකය තුළ

කෙනෙක් ඉන්නවා කියලා ගන්න සුදුසු ද? ‘ඉන්නවා’ කියන ජීවිකම තියෙන්නේ මගේ මනසෙ ම නොවෙයි ද කියලා බලන්න. එහෙනම් කෙනෙකුට අඩන්න පුළුවන් ද බලන්න “අම්මා මළා. තාත්තා මළා, පුතා මළා, දුව මළා” කියලා. මම අඩන්නෙ භෞතික ලෝකෙ කොතැන තියන දේකට ද කියලා බලන්න. මම අඩන්නෙ මා තුළ අවිද්‍යාවෙන් හටගත්ත ක්ලේශයකට නොවෙයි ද කියලා බලන්න.

ඔය කෙලෙස් ටික නිර්මාණය වුනේ පෙනෙන දේ අරභයා ප්‍රතික්‍රියා දක්වන්න බැහැ කියලා නොදන්නා කම, “පෙනෙනවා කියන සිද්ධිය ඇතිවෙන්නෙ මෙහෙමයි නේද” කියන කාරණාව නොදන්නා කම නිසා නොවෙයි ද කියලා බලන්න. ඔය ටික තේරුම් ගත්තොත් මේ සසර දුක බොහෝ කාලයක් පවතින්නේ නැහැ. ඒකයි බුදු දහම කියන එක විවෘත වුනොත් බැබළෙනවා කියන්නෙ. බුදු දහමෙන් පෙන්නන්නෙ බුදු හිමියන්ගේවත් අදහසක් නොවෙයි. හැමදුම ලෝකයෙ තිබුණ ඇත්ත.

නමුත් මේක සත්‍යයක් කියලා කියන්නේ තථාගතයන් වහන්සේ ඇති කල්හිත් නැති කල්හිත් ලෝකයේ හැමදුම පැවතෙන නමුත් ලෝකයා නොදකින ලෝකයේ ඇත්තයි මේ. ඉතින් ඒක දකින්න කෙනෙකුට පුළුවන් නම්, වාසනාවත්ත නම් ඊට එහා දෙයක් නැහැ. බුදු දහම ලෝකයේ සැබෑව. මම මේ කියන ටික මතු වුනොත් මේක ඉර හඳටත් එහා බබළයි. මම මේ කතා කරන්නේ තවත් මගේ දෘෂ්ටියක් හෝ මගේ පෞද්ගලික බණක් හෝ කියන්නන් වාලේ ලෝකයේ තව එක දෙයක් නොවෙයි. ඇත්තටම, සැබෑවට ම බුදු හිමියන් දේශනා කළ සත්‍යය. අපේ ම ජීවිතයේ ඇත්ත මේ කියන්නේ.

‘එහිපස්සිකෝ’ කියන්නෙ, මෙහෙ එන්න ඇවිල්ලා බලන්න කියලා ලෝක ඕනෑම කෙනෙකුට පෙන්නන්න පුළුවන් දහමක්. මේකෙ හැඟවිච්ච තැන් නැහැ. අදහන්න දෙයක් නැහැ. විශ්වාස කරන්න දෙයක් නැහැ.

චතුරාර්ය සත්‍යයේ දී අවිද්‍යාව කිව්වේ, “දුකෙකි අඤ්ඤාණං, දුකසමුදයෙ අඤ්ඤාණං, දුකනිරෝධෙ අඤ්ඤාණං ... - මේ සමුදය

දුරු කිරීම නිරෝධය, එහෙත්ම දුක පිරිසිදු දකලා, සමුදය දුරු කරලා, නිරෝධය සාක්ෂාත් කරනවා” කියන ටික නොදන්නා කමයි අවිද්‍යාව.

විද්‍යාව කිව්වේ කුමක් ද?

- දුකෙහි ඥාණය - මේ ස්පර්ශ ආයතන හයයි දුක
- දුකකසමුදයෙහි ඥාණය - අද ඒ ස්පර්ශ ආයතනයේ එල්ලගෙන හිතන, කියන, කරන යමක් තියේ නම් ඒ මේ දුක් වූ ආයතන ටික නැවත උපද්දන්න තියෙන හේතුව.
- දුකකනිරෝධෙහි ඥාණය - බාහිර දේට හිතන්න කියන්න කරන්න බෑ කියලා, දුක පිරිසිදු දකලා, සමුදය දුරු කරයි නම් හිතන කියන කරන දේ නූපදින ස්වභාවයට පත් වුනොත් නැවත දුක් වූ ආයතන උපදින්නෙ නෑ.
- දුකකනිරෝධගාමිනියා පටිපදය ඥාණය - එහෙත්ම මේ ටික නේද මම කරන්න ඕන කියන උත්තරය.

ඔව්වරයි අවශ්‍ය සංසාර දුක අවසන් කරන්න. මේක අදහන්න, මල් පුජා කරන්න, සුවඳ දුම් අල්ලන්න මොකක් ඕන නැහැ. නුවණක් තියෙන කෙනෙකුට, ඇස් තියෙන කෙනෙකුට පෙනෙන දෙයක්, මේක බලන්න තියෙන්නේ.

ඔය ටික තමයි මට කියන්න තියෙන්නේ.

ප්‍රශ්නයක් : ස්වාමීන් වහන්ස, ත්‍රිභේදය ප්‍රතිසංස්කරණය කියන්නේ කුමක් ද?

රූපය බලාගෙන මම හිතන විට අලෝභ, අද්වේශ, අමෝහ කියන කුසල ගතිය ම බලවත් වෙලා නම්. අපි කියමු “මේ කෙනා බොහෝම හොඳ කෙනෙක්, මෙයා ගුණ යහපත් කෙනෙක්, මෙයාට යමක් දුන්නොත් මට පින් සිද්ධ වෙනවා කියලා” කර්ම ඵල අදහන නුවණක් තියෙනවා, ද්වේශයකුත් නෑ, ලෝභයකුත් නෑ, ඒ හින්දා “මම මෙයාට මේ ටික දෙනවා” කියලා හිතුවා කියන්නකෝ. දැන් අලෝභ, අද්වේශ, අමෝහ කියන හිතේ තියෙන ගති ටිකක් එක්කයි මේ නිමිත්ත තියෙන්නේ. මරණාසන්න මොහොතේ දී ආශ්‍රවක්ෂය

කරගන්න බැරිවුණොත් ඔන්න ඔය නිමිත්ත සිහිවෙන විටම, යම් ආකාරයක අලෝභ, අද්වේශ, අමෝහ ස්වභාවයකින් මේ නිමිත්ත ගැන හිතුවා නම් ඒ ගති ටික එහෙමම අවසන් සිතේ තියෙයි.

ඊට පස්සේ මෙතන සිත් හිඳෙන විටම, මේ නිමිත්ත අල්ලගෙනම එහා පැත්තෙ උපදින විට ඒ උපන්න සිතෙන් මේ ගති ටිකම යෙදෙනවා. එතකොට ඒ අලෝභ අද්වේශ අමෝහ කියලා කෙලෙස් අඩු කමින් යුක්ත වෛතසිකයකිනුයි ප්‍රසාද ටික හදන්නේ. ඒ හදන ප්‍රසාද ප්‍රණීත ම ප්‍රසාද. ජීවිත ඉන්ද්‍රිය ඉතාමත් පැහැපත්. ඉතාමත් ප්‍රසන්නයි. මොකද මේ ගති ටික ප්‍රසන්න නිසා. ඒකටයි මේ භොද තැනක උපදිනවා කියලා කියන්නේ.

ප්‍රශ්නයක්: ස්වාමීන් වහන්ස, ත්‍රිභේතුක මට්ටමක් නැතිව නිවන් දකින්න බැරි ද?

ත්‍රිභේතුක මට්ටමක් නැතිව නිවන් දකින්න බැහැ කියලා කියන්නේ උප්පත්ති පැත්තෙන් නොවෙයි. නිවන් දකින මට්ටම එන විට ම අලෝභ, අද්වේශ, අමෝහ කියන ත්‍රිභේතුක මට්ටමකට පත් නොවී නිවන් දකින්න බැහැ. දෑන් අලෝභ, අද්වේශ, අමෝහ කියන මට්ටම උපදවා ගෙන මයි නිවන් දකින්න වෙන්නෙ. ඒ වගේ තැනකින් ගන්නකෝ.

හැම දෙනාට ම තෙරුවන් සරණයි.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!

දෙවැනි දේශනය නිමා විය.

තුන්වැනි දේශනය

නමොහංස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධාසං

ඉස්සෙල්ලා මම පොඩි කරුණු ටිකක් මතක් කරන්නම,

භාවනා කරනවා කියලා අද කරන මේ සමථ කමටහන් ක්‍රමවල ඇත්තට ම වැරද්දක් නැහැ. හැම එකෙක්ම ලැබෙන අර්ථය විත්ත ඒකග්ගතාවයත් සමාධියත්. නමුත් අපි විදර්ශනා භාවනා කරනවා කිව්වහම මොනවා හරි දෙයක් කරලා හරියන්නේ නැහැ. මොකද, සම්මා දිට්ඨිය කියන්නේ, විදර්ශනාව කියලා කියන්නේ ඇත්ත ඇති හැටියේ බලන එකයි. එතකොට ඒක ද ලෝකයේ තියෙන දෙයක් නොවෙයි, අවිද්‍යාව දුරුවෙන, නැත්නම් මාර්ගය උපදින විදියට යි විදර්ශනාව කරන්න ඕන. විදර්ශනා කියන වචනය ලෞකික ලෝකෝත්තර කියන දෙකට ම අයිති යි. නමුත් මුලින් ම තියනවා පූර්ව භාග ප්‍රතිපදාව කියලා. ඒ කියන්නේ, කෙළින් ම කෙනෙකුට නිවනට හිත තබලා මේ කෙලෙස් අයිත් කරන්න බැහැ (ඒ කියන්නේ ඒ ලෝකෝත්තර මාර්ගය කියන එකේ දී තියෙන්නේ කෙලෙස් අනුසය විතරයි). මුල් රළු මට්ටමේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ කෙලෙස් නැති වෙන්න ලෝකය තුළ ඇත්තත් බලන්න වෙනවා. මේකේ දී අවස්ථා තුනක් තියෙනවා;

- ලෝකයේ බොරුව - සත්ත්ව පුද්ගල වශයෙන් දකින එක
- ලෝකයේ ඇත්ත - අපි සත්ත්ව, පුද්ගල, ආත්ම වශයෙන් දකින ලෝකය තුළ තිබෙන සැබෑව, ඒකට තමයි අපි සංඛත පරමාර්ථ කියලා කිව්වේ.
- ඊට පස්සේ නිවන යි.

මේක අනුපුබ්බකිරියා, අනුපුබ්බසික්ඛා, අනුපුබ්බප්‍රතිපදා කියලා තියෙනවා. එතකොට මෙන්න මේ අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාව - ක්‍රම ක්‍රමයෙන් තමයි නිවනට නැඹුරු වෙලා තියෙන්නේ.

ලෝකයේ ඇත්ත

ඉස්සෙල්ලා ම ලෝකයේ ඇත්ත දකින්න ඕන. ලෝකයේ ඇත්ත දකින විටයි රාග, ද්වේෂ, මෝහ දුරු වෙන්නේ. එවිට තමයි ස්කන්ධ නිරෝධය අපට පෙනෙන්නේ, සාක්ෂාත් වෙන්නේ. ඇත්ත දකින්නේ නැත්නම් අපේ ම හිතේ තියෙන විතර්ක වලට අපි රැවටිලා ඉන්නේ. ඒ නිසා ඒකේ දී ද තථාගතයන් වහන්සේ ලෝකයේ පහළ වුනත්, නැතත් හැමදම ලෝකය තුළ තිබුණු ඇත්තයි අපට හමු වෙන්න ඕන.

විදර්ශනාවට ඉස්සෙල්ලා අපි දැන ගන්න ඕන අපට මේ ආයතනවල රූප, ශබ්ද, ගන්ධ මේ අරමුණු පෙනෙන හැටි. ඔය අවිද්‍යාව අඩු වෙන්න ඒක ම තමයි හේතු වෙන්නේ - මේ ආයතනයන්ගේ ඇත්ත දැකීම. ඕකට තව ඔබතුමන්ලා බලන්න, මහා සළායතනික සූත්‍රය - චක්ඛුං භික්ඛුවෙ අජානං අපසංසං යථාභූතං: “මහණෙනි, ඇසේ ඇත්ත ඇති හැටියට නො දන්නේ, නො දක්නේ” කියලා. ඒකම නැවත රූපය, චක්ඛු විඤ්ඤාණ ආදියටත් කියලා තියෙනවා.

“අපට රූපයක් පෙනෙනවා” කියන සිද්ධිය උපදින හැටි තමයි ස්කන්ධයන්ගේ උදය-වැයෙන් පෙන්නන්නේ. දැන් අර කලින් කතා කළ ටික ම ගනිමු - බාහිර ඇස් ඉදිරිපිටට රූපයක් එන විට අපි මේ රූපයේ සැබෑ ස්වභාවය, ඇත්ත දන්නේ නෑ. (මම ඒක දෙවනුව කියලා දෙන්නම්.) එතකොට ඒ රූපය දෙස බලා ගෙන අපි රූපය අරබයා රාග සහගතව හෝ, ද්වේෂ සහගතව හෝ, නැතිනම් රූපය කියලා නැමුණු පමණින් ම, ආධ්‍යාත්මික පැත්ත සසංඛාරික වෙලා. ඒ කියන්නේ සිතිවිලි ඉපදිලා.

උපදින විට ඒ සිතේ තියෙන සිතිවිලිවලට මේ කය යි සවිඤ්ඤාන වෙන්නේ. සවිඤ්ඤාන වෙන විට ඒ හිතේ තියෙන නාම ධර්මවලට අනුව ප්‍රසාද ටික වේගයෙන් හැඳෙනවා. හැඳෙන විට, ආයෙත් රූප ගැටෙනවා. ආයෙත් ඇස් ඉදිරිපිටට එන රූපයක ඇත්ත නො දන්නාකම නිසා ආයෙත් අපි හිතන්න ගන්නවා.

අපට ඕක ම විදර්ශනාවක්: දැන් අපි රූපයක් බලන්නේ මෙහෙම නේද කියලා - අපි කියමුකො, අපි දැන් බාහිර රූපයට

හිතනවා කියලා, හිත හිතා ඉන්න විට අපේ කය සවිඥානක වෙනවා. ඒ සිතේ ම තියෙන සිතිවිලිවලට ප්‍රසාද හයම පිහිටනවා. දැන් කනට ශබ්දයක් ඇහෙනවා වෙනත් පුළුවන්. දැන් ගැටෙන දේට හිත හිතා ඉන්න විට කය සවිඥානක වෙනවා. සවිඥානක වෙන විට ඒ හිතේ තියෙන නාම ධර්ම ටිකට ආයෙත් ප්‍රසාද ටික පිහිටනවා.

ආයෙත් ප්‍රසාද ටික ආයතන හයත් එක්ක ම ඉපදුණා ම ඔන්න ඒ නාසය ඉදිරිපිටට ආපු ගන්ධයක් ගැටෙනවා. ඔන්න ගන්ධය ගැන හිත හිතා ඉන්නවා. හිත හිතා ඉන්න කමට කය සවිඥානක වෙනවා. ඒ සිතේ තියෙන නාම ධර්ම වලට ප්‍රසාද පිහිටනවා. ප්‍රසාද ටිකට ඔන්න, ඒ සවිඥානක ප්‍රසාදයට කයට යමක් ගැටෙනවා. දැන් ගැටෙන දේ හිත හිතා ඉන්නවා.

මෙහෙම තමයි අපි ජීවත් වෙනවා කියන හැම වෙලාවෙ ම, බාහිරෙන් අපට දැන් මොකුත් වෙලා නෑ. අඛණ්ඩව ම චක්‍රයක් කැරකෙනවා. මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ මේ ජීවිතයේ හෝ මරණින් පස්සේ කියලා වෙනසක් නැහැ, එක ම විදියයි. ඒක යි දැන්, ඉදිරියට ආපු රූපයේ ඇත්ත නො දන්නා කම තමයි හිතන්න හේතුව, අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා. සංඛාරපච්චයා විඤ්ඤාණං කියලා කිව්වේ, ඒ සංඛාරය ම හටගත්ත, හවාංග මට්ටමේ හිත. හිතේ තියෙන නාම ධර්මවලට අනුව තමයි ප්‍රසාද ටික පිහිටන්නේ. හිතේ තියෙන නාම ධර්ම ටික රූපයට නැඹුරු වෙනවා - නාමරූප. එතකොට ප්‍රසාද ටික ආපනු සවිඥානක යි. ආයෙත් සමායතනපච්චයා එසෙය්. ඔන්න ආපනු හැදුණු ආයතන නිසා දැන් කනට ශබ්දයක් ගැටෙන්නේ. දැන් ගැටෙන ශබ්දයට හිතනවා. ඔක ඔය විදියට දිගට ම තියෙනවා සංයුත්ත නිකායේ.

ප්‍රශ්නයක්: ස්වාමීන් වහන්ස, මේ ක්‍රියාවලිය අපට තමාගේ අත්දැකීම තුළින් ම දැකිය හැකි ද?

මෙහෙම යි, ඒක අපට දැක්ක හැකියි, දැන් අපි නිකමට හිතන්න ඔබ මේ පෙනෙන රූපය අරබයා රාග සිතක් හිතන්න. බලන්න ආධ්‍යාත්මික පැත්ත සම්පූර්ණ සක්‍රිය වෙන හැටි. අපි බාහිර බලාගෙනයි රාග සහගත සිතිවිලි පහළ කළේ. නමුත් අපේ

ආධ්‍යාත්මික පැත්තේ කය වෙනස් වෙන්නේ නැද්ද කියලා බලන්න. අපි බාහිර කෙනෙක් අරඹයා යි කියලා හිතාගෙන ද්වේෂ සහගත සිතිවිලි පහළ කරන්නේ. නමුත් මේ පැත්තෙන් නොවෙයි ද බලන්න සම්පූර්ණ දරදඬු වෙලා, කය නොවෙයි ද හැඳෙන්නේ කියලා බලන්න.

එතකොට හැම වෙලාවෙ ම චේතනාවෙන් පිළිවෙළ වෙන්නේ. මේ එක ම හිතක් තියෙනවා, එක ම ප්‍රසාදයක් තියෙනවා නොවෙයි. මේ ඇස අනිත්‍යයි කියලා කියන්නේ, මේ හිත නිසා යි ප්‍රසාද ටික හැඳුණේ, ඒ ප්‍රසාද ටික දැන් පෙනුණා හෝ ඇහුණා කියන දේකට වැය වූ විට ඒක ඉවරයි. ආයතන ටික ආයෙත් නැවත නැවත හැඳෙන්නෙ නැත්නම් අපට රූප ශබ්ද අරමුණු ගන්න බෑ. ආයතන හැඳෙන්න නම් නැවත නැවත නාමරූප වෙන්න වෙනවා. නාම රූප වෙන්න නම් නැවත නැවත විඥනය පිහිටන්න වෙනවා. විඥනය පිහිටන්න නම් නැවත නැවත සංඛාරය වෙන්න වෙනවා. නැවත නැවත අවිද්‍යාව වෙන්න වෙනවා.

මේ ආයතන ටිකෙන් ම අපි ජීවත් වෙනවා කියන්නේ අඛණ්ඩව ඔහොම චක්‍රයක් තියෙන්නේ.

හැබැයි මම රූපයට හිත හිතා ඉන්න විට සවිඥානක වෙලා ප්‍රසාද හය ම පිහිටනවා. සවිඥානක යි. හවාංග මට්ටමේ හිත තියෙන විට මුළු කයේ ම සවිඥානක බව තියනවා. අපි කරන්ටි එක දලා තිබුණොත් චතුරකට, චතුරේ ඕනෑම තැනකට අත දෑම්මොත් කරන්ටි එක වදිනවා. ඒ වගේ.

මේ ක්‍රියාවලියට උදහරණයක් වශයෙන්: දැන් මම මේ පෙනෙන රූපයට "ඉතිපි සො භගවා" කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේට වන්දනා කරනවා කියලා හිතන්න. දැන් කුසල්. දැන් කුසල මනසිකාරය නිසා විඥනය හවාංග මට්ටමෙන් සිත උපදිනවා. සිත නිසා උපදින නාම ධර්ම ටිකට ප්‍රසාද ටික පිහිටනවා. ප්‍රසාද ටිකට ගැටෙන ශබ්දයක් එන විට අපට ප්‍රසාද ටික පිහිටන විට ඒ ප්‍රසාදයට ගැටිලා කෙනෙක් බැණ ගෙන යන සද්දයක් තමයි ඇහෙන්නේ. ඉතින් මට එන්නේ අකුසල සිතක්, අකුසලයක්. දැන් මුලින් කළ කුසලය පසුව අකුසලයකට හේතු වෙලා. ඇයි මේ

කුසල සිත නිසා මේ පැත්ත සවිඥානක කරගත්තට ප්‍රසාද ටිකෙන්, පසුව අනුක්‍රමයෙන් ඇවිල්ලා මට දැන් අකුසල සිතක් ඇවිල්ලා. 'මට බණිනවා නේද?' කියලයි හිතන්න යන්නේ. මේ සවිඥානක ප්‍රසාද ටික පිහිටන විට ම භාමුදුරුනමක් වඩිනවා පෙනෙනවා. ඔන්න එතකොට අකුසලය කුසලයට හේතු වෙනවා. ඔහොම තමයි මේ චක්‍රය යන්නේ.

කුසලය නිසා ඇති වන ප්‍රසාදවල හා අකුසලය නිසා ඇති වන ප්‍රසාදවල වෙනසක් තියෙනවා. මේ ප්‍රසාද ප්‍රණීත යි, සියුම්, ප්‍රසන්න යි. අර ද්වේෂ සහගත සිතිවිලිවලට ඇතිවෙන ප්‍රසාද ගුණික යි, වියළි යි. රළු යි. අද සිතිවිල්ලක් සිතිවිල්ලක් පාසා ප්‍රසාදයන්ගේ වෙනස්කම් වෙන එක දකින්න තරම් අපේ සිත සියුම් නෑ. අපි රළු මට්ටමක යි ඉන්නේ. ආදේශනා ප්‍රාතිහාර්යය කියලා එකක් තියනවා, සිත දියුණු කරපු කෙනෙකුට ප්‍රසාද ටිකේ වෙනස් කම් මත සිතේ පවතින ගතිය කියන්න පුළුවන් මට්ටමක් එනවා. ඇත්තට ම වෙන ක්‍රමයක් ඇත්තේ ම නැහැ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, "මහණෙනි, ඇස නුඹලාගේ නොවෙයි. නාසං, හික්කවෙ, කායො තුම්භාකං - මහණෙනි මේ කය නුඹලාගේ නොවෙයි. නපි අක්කෙක්කං - තව කෙනෙකුගෙන් නොවෙයි. පුරාණමිදං හික්කවෙ කමමං - මහණෙනි මේ පුරාණ කර්ම ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්තේ, අභිසංඝෙවනයිනං - මෙතැනින් චේතනාවෙන් පිළියෙළ වෙනවා. වේදනියං දට්ඨංකං - වේදනාවට වස්තුවක් කියලා දකින්න". මෙහෙම දකිනවා මේ කය මගෙන් නොවෙයි, මේ කය අනුන්ගෙන් නොවෙයි, පුරාණ කර්මයෙන් හැදුණු මේ කය චේතනාවෙන් තමයි පිළියෙළ වෙන්නේ. මම දැන් හිතන වාරයක් පාසා තමයි මේ ප්‍රසාද ටික පිළියෙළ වෙන්නේ. එහෙම වෙලා වේදනාවක් විඳින්න වස්තුවක් හැඳිලා කියලා දකින්න. එතකොට කය කියලා කියනවා.

එතකොට කෙනෙක් 'අපට රූප පෙනෙනවා' කියන්නේ, කෙනෙක් ජීවත් වෙනවා කියන්නේ මෙන්න මේ වගේ චක්‍රයක් තුළ කැරකෙන බව නේද කියලා බැලුවොත්, එයා දකින ජීවිතය කියලා කියන්නේ හැම මොහොතක් පාසා ම සිදු වන උපතක් කියලා. ඒ කියන්නේ මෙහෙම හිතන වාරයක් පාසා ම සවිඥානක වෙලා මේ

කය හද ගත්තා කියන්නේ මේ උපන්නා. හැම වෙලාවෙ ම ප්‍රසාද ටිකට ආයෙත් පෙනෙන විට, ඊට ඉස්සෙල්ලා හිතපු සිතිවිල්ල තමයි අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා - පුරාණ කර්මය වෙලා තියෙන්නේ. ඔය විදියට මව් කුසෙන් ඉපදිලා, පෙට්ටියෙන් අවසන් වෙන ඉපදීම, මරණය කියලා කතා කරන ඒ අතරේ ජීවත් ව ඉන්න කෙනෙක් කතා කරන විට ඔහොම ඔහොම තමයි වෙන්නේ.

හැම වෙලාවෙ ම අපට පුද්ගලයෙක් හම්බ වෙන හින්ද නේද තරහ යන්නේ. අපි පුද්ගලයා කියලා දකින තැනක වෙන්නේ මෙන්න මෙහෙම සිද්ධියක් නේද කියලා දකින්න. දැන් 'මට රූප පෙනෙනවා' කියලා අපි ගෙඩි පිටින් පුද්ගලයෙක් ව දකින්නේ මේ සිද්ධිය දකින්නේ නැති හින්ද යි. එතකොට මේ පෙනෙන රූපයට හිත හිතා ඉන්න විට මම දැන ගන්න ඕන, කුමක් ද මේ වෙන ක්‍රියාවලිය කියලා. මේ හිතන එකෙන් කාරනා දෙකක් වෙනවා. මේ කර්ම නිමිත්තට මේ දැන් මේ කය සවිඥානක වෙලා එතන ප්‍රවෘත්ති විපාක සහ ප්‍රතිසන්ධි විපාක කියලා දෙකක් ලැබෙනවා.

තණ්හාව දෙ ආකාරයකින් ඇතිවෙනවා, සමුද්චාර තණ්හාව සහ වට්ටමූලික තණ්හාව කියලා. ඒ කියන්නේ දැන් මේ සිතන කම නිසා මට රූපයට කැමැත්තක් ඇතිවෙනවා. තණ්හාවක් ඇතිවෙනවා. ඒක මේ ආයතන තුළ ඇතිවෙන තණ්හාව යි. මරණාසන්න මොහොතේ ඒ යෙදෙන නිමිත්තට ඇතිවෙන තණ්හාව නිසා භවයටත් යනවා. ඒකට කියනවා කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා කියලා. පුනර්භවය පිණිස පවතින තණ්හාව යි.

එතකොට ඒ වගේ ම ජාතිය දෙ ආකාර යි : එක්ෂණික සහ සන්තති. මේ එක්ෂණිකව (නැවත නැවත) ඉපදීම තුළයි සන්තතිය කියලා එකක් හම්බ වෙන්නේ අපට. එක්ෂණිකව මෙහෙම වෙන කම තියෙන තාක් සන්තතිය කියන එකක් නතර කරන්න බෑ. දැන් මට මෙහෙම හිත හිතා ඉන්න විට කය සවිඥානක වෙලා, ආයතන ටික හැදිලා, ආයෙත් රූප පෙනෙනවා කියන සිද්ධියක් වෙමින් තියෙනවා එක්ෂණිකව. මේ හිතනකමට මරණාසන්න මොහොතේ එන කර්ම නිමිත්තට හිතන විට, විඥානය මෙහාට බිහින්න බැරි වෙන විට, බැසගන්න පුළුවන් තැනකට බැස ගන්නවා. ඊට පස්සේ

එතැන ඉඳලා ඒ ටිකේ තියෙන නාම ධර්ම වලට ප්‍රසාද හැදිලා ආයතන ටික හැදිලා ආයෙත් වක්‍රය එතැනින් පටන් ගන්නවා. මෙතැනින් චුත වෙලා වෙන තැනක ප්‍රතිසංස්කරණය වුනා කියනවා. ඔහොම යි වෙන්නේ.

ඔන්න ඔය වගේ, අපි ජීවත් වෙනවා කියන තැන අපේ ලෝකයේ සිද්ධිය දකින්න මෙන්න මෙහෙම සිද්ධියක් කියන එක.

රූපයක ඇත්ත

ඊට පස්සේ රූපයක් පෙනෙනවා කියන එකේ ඇත්ත මම කියන්නම් දැන් : අපට ඇසට රූපයක් පෙනෙන විට කවදවත් ම හිතට වර්ණ සටහනක් වත් පෙනෙන්නේ නැහැ. හැම රූපයක් ම විභවිඥානාං විභවිසංසංයං - ඒ කියන්නේ හිතේ යෙදෙන්නේ නෑ, හිතේ ගැටෙන්නේ නෑ. කොහොමද වෙන්නේ? අපි කියමුකෝ අපි මොනවා හරි හිත හිතා ඉන්න කමට ඒ හිතේ තියෙන නාම ධර්ම වලට කය සවිඥානක වුනා කියලා. එවිට ප්‍රසාද ටික සවිඥානක වෙනවා. සවිඥානක ප්‍රසාදයට රූපයක් ගැටෙන විට හිත හිතා හිතපු එක අතහැරලා, සිත ඊට අනුගත වෙනවා. එතකොට ඔන්න වක්‍රයෙහි පටිච්ච රූපෙ ව උපපජ්ඣති වක්‍රවිඤ්ඤාණං. තිණණං සංඝාතී එසෙසා කියලා ස්පර්ශය. ස්පර්ශ වූ විට සංඥාවක් පහළ වෙනවා. මේ අපට රූපයක් පෙනෙනවා කියලා, අපි රූපයක් කියලා හිතාගෙන හිටියාට මේක හිතේ යෙදෙන සංඥාවක්.

මේ ලෝකයේ සත්ත්වයෝ කුමන හෝ සංඥාවකින් ම යි හැම වෙලාවෙ ම ජීවත් වෙන්නේ. සංඥාවක් නැති වුනොත්, එක්කෝ විසංඥ (සිහි මූර්ඡා) වෙලා, එහෙම නැත්නම් එයා අසංඥ තලයේ ඉපදිලා, එහෙම නැත්නම් මැරිලා, නැතිනම් නිරෝධ සමාපත්තියෙන් ඔහොම යි. ඊට මෙහා හැම කෙනෙක් ම සංඥාවකින් ම යි ඉන්නේ. අපට මේ රූපය අරඹයා ඇත්තට ම සංඥාවක් තියෙන්නේ. හැබැයි රූපයක් නැතිව නොවෙයි. ඇසත් රූපයක් ගැටුණ විට, හිත උපන්න විට, රූපයේ විදියට ම, රූපයේ ගතියට ම, රූපයේ හැඩයට ම හිතේ සංඥාවක් පහළ වෙනවා. මේ පෙනෙනවා කියන විට ශ්‍රීග්‍රහේ තුනක් තියලා, ඒක උඩ මුට්ටියක් තිබ්බා වගේ ඇස යි, රූපය යි, වක්‍ර විඥානය යි කියන තුන් දෙනා

හින්දු මේ රූප නිමිත්තක්, නැත්නම් මේ සංඥාවක් පහළ වෙලා තියනවා.

ඊට පස්සේ මේ හේතු ටික අතහැරෙන විට ම මේ නිමිත්ත ම ඊළඟ සිතින් අල්ලා ගන්නවා. මේ පෙනෙන අවස්ථාවේ තිබුණ රූප සංඥාව ම ඊළඟ සිතෙන් වේගයෙන් අල්ලා ගන්නවා. ඕකට කියනවා සම්පට්ඨන සිත කියලා. ඒ හිත නිරුද්ධ වෙන විට ම ඒ හිතේ තිබුණු සංඥාවට නැත්නම් නිමිත්තට යමක් හිතමින් ඊළඟ හිත උපදිනවා. ඒක නිරුද්ධ වෙන විට ම ඊළඟ ඒ හිතේ තිබුණු නාම ධර්ම ටික අල්ලා ගෙන ඊළඟ හිතක් උපදිනවා.

අපි යමක් දැන ගන්න මට්ටමට එන විට පෙනුණු රූපය නිරුද්ධ වෙලා බොහෝ කල්. පිරිසිදුව ම පෙනෙනවා කියන චරිතමානයට තියෙන්නේ මේ වක්කු විඥානය විතරයි. අපි අර උපමාවක් කියන්නේ : සමහර ග්‍රහ වස්තූන්ගේ ආලෝකය අපට පෙනෙන විට, ආලෝක වර්ෂ මිලියන ගණනකටත් එහා ඉඳන් එන ආලෝකයක් නම්, සමහර විට ඒ ග්‍රහ වස්තුව දැන් එතැන නෑ. නමුත් එදා පටන් ගත්ත ආලෝකය එනවා. ඒ වගේ මම දැන ගන්න මට්ටමට එන විට දැන ගන්න උදව් වූ වටපිටාව එතැන නෑ. මේ අතරක් නැතිව වේගයෙන් සිද්ධ වෙන හින්දු යි මේක තියෙනවා වගේ පෙනෙන්නේ.

සංඥාවේ ස්වභාවය

එතකොට හැම වෙලාවෙ ම වෙන සිද්ධිය තමයි අපි රූපයකට කියලා හිතුවාට වක්කු සම්ප්ප්පයෙන් උපන්න සංඥාව අරඹයා යි මේ හිතන්නේ. අපට බාහිර රූපයකට හිතුවා නම් රූපය වැටෙන විට අපි හිතපු ගතියත් වැටෙන්න ඕන. රූපය නිසා ස්පර්ශයෙන් හටගත්ත සංඥාවට හිතන හින්දු යි ඒ හිතපු ගති ටිකත් එක්ක ම කෙනෙක් ව ම අපට නැවත වුනත් සිහි කරන්න පුළුවන්.

ඒක යි මධුපිණ්ඩික සූත්‍රයේ පෙන්වන්නේ, වක්කුඤ්ඤා ව පටිච්ච රූපෙ ව උප්පජ්ජති වක්කුවිඤ්ඤාණං, තිණණං සංඛාරානි ඵසො, ඵසංඛාරානි වෙදනා, යං වෙදෙති තං සංඝර්ෂණානි - යමක් විඳි නම්, එය හඳුනනවා. යං සංඝර්ෂණානි තං විතකෙතති - යමක් හඳුනයි

නම්, ඒක කල්පනා කරනවා. යං විතකෙකති, තං පපඤ්ඤාති - යමක් කල්පනා කරයි නම්, ඒක ප්‍රපංචයක්. එද ඉඳලා ඇසින් බලලා දක යුතු, ඇස් ඉදිරිපිටට රූපය එන විට ම ප්‍රපංච සංඥාවයි සිහිකර ගන්නේ. නැතිනම් බුදුරජාණන් වහන්සේට තිබුණා නේද ඇසට රූපයක් එන විට, 'රූපයටයි හිතන්නේ' කියලා කියන්න. දැන් අර නිබ්බේධික පරියාය සූත්‍රයේ දී එවං සඤ්ඤාං පජානාති, එවං සඤ්ඤානං නිදනසම්භවං පජානාති, එවං සඤ්ඤානං වෙමනතං පජානාති, එවං සඤ්ඤානං විපාකං පජානාති, එවං සඤ්ඤානිරොධං පජානාති - යම් කිසි කෙනෙක් සංඥාව දන්නවා නම්, සංඥාවගේ ඇතිවීම දන්නවා නම්, සංඥාවගේ නැති වීම දන්නවා නම්, සංඥාවගේ වෙනස්කම දන්නවා නම්, සංඥාවගේ විපාකය දන්නවා නම්, සංඥාවගේ නිරෝධය දන්නවා නම්, මෙපමණකින් ම එයා කලකිරීම පිණිස පවතින බ්‍රහ්මවරියාව දන්නවා කියලා කියනවා. එතකොට සංඥාව කියලා කියන්නේ කුමක් ද, මේ රූපය හඳුනන්න පුළුවන් කම.

දැන් හැබැයි සංඥාව හඳුනා ගන්න ඕනෑ ව්‍යවහාරයෙන් (සංඛාරයෙන්) බැහැර කරලා යි. දැන් අපට මේ බෝතලයේ හැඩේ පෙනෙන කමට යි සංඥාව කියන්නේ. බෝතලය නොවෙයි, හැඩේ පෙනෙන කමට යි. මම ඕකට කියන්නේ මාස පහ හයක පුංචි දරුවෙකු අඬන විට අර ළමයි අඬන්නේ නැති වෙන්න, නැළවෙන්න පාට පාට ඒවා එල්ලනවා නේද. එයාට පෙනෙනවා පාට පාට. නමුත් එයා මේක නිල්, මේක කහ, මේක රතු කියලා දන්නේ නැහැ. ව්‍යවහාරයේ නැහැ. පෙනෙන මට්ටම තමයි සංඥාව. දැන් අද අපට සංඥාව හඳුනා ගන්න පුළුවන් ව්‍යවහාරයකුත් උදව් කර ගෙන. 'බෝතලය' කියලා කියන්නේ අපි මේ සංඥාව හඳුනා ගන්න ගත්ත ව්‍යවහාරයක්. නමුත් මේ සංඥාවගේ විපාකය තමයි ව්‍යවහාර කරන්න පුළුවන්කම. ව්‍යවහාරයන්ගෙන්, නැත්නම් මේ කතාවෙන් බැහැර පෙනෙන කම දක යුතුයි සංඥාව කියලා. හැඩය හඳුනනකම, යමක් හඳුනන්න පුළුවන්කම දකින්න සංඥාව කියලා. යමක් වෙන් කරලා දකින්න පුළුවන් කම, යම් හැඩයකට වඩා තව හැඩයක වෙනස්කම පෙනෙන කම යි සංඥාව.

එතකොට මේ රූප සංඥා, ශබ්ද සංඥා, මේ රූපවල හැඩතල වගේ ම, සද්දවලත් හැඩතල තියෙනවා. ශබ්දයකින් ශබ්දයක්

වෙනස්. එතකොට අපි මේ රූප සංඥාවන් නම් කරනවා වගේ ශබ්ද සංඥාවනුත් නම් කරනවා. දැන් මේ සංඥාවට අපි බෝතලේ කියනවා, මේකට මේසය කියනවා, මේකට පත්තරය කියලා අපි නම් කරනවා වගේ, ශබ්ද සංඥාවටත් මේ අමරදේව මහත්මයාගේ කටහඬ, නන්ද මාලිනීගේ කටහඬ, නැත්නම් මේ අහවල් අයගේ කටහඬ, මේ අපේ අම්මාගේ කටහඬ, මේ අප්පච්චිගේ කටහඬ කියලා, ශබ්දත් අපට හඳුනන්න පුළුවන් වෙන් කරලා. ව්‍යවහාර තියෙනවා. ගන්ධ වලටත්, රස වලටත් එසේම තියෙනවා.

එතකොට ඔන්න මෙන්න මේ හඳුනන මට්ටම් ටික මේ සඤ්ඤාං පජානාති කියන විට ව්‍යවහාරයෙන් අයින් කරලා මේ පෙනෙන මට්ටම දන්නවා එයා සංඥාව කියලා. එතකොට සංඥාව හොඳට හඳුනනවා නම් අපි මේකට රූපය කියලා පනින්තේ නැහැ.

සංඥාවගේ උප්පත්තිය කුමක් ද? සංඥාවගේ ඇතිවීම කුමක් ද? ස්පර්ශය නිසායි සංඥාව ඇතිවෙන්නේ. ඇසත්, රූපයත්, චක්ඛු විඤ්ඤායත් කියන තිදෙනා එකතු වූ නිසායි වේදනා සංඥා පහළ වෙන්නේ. කන යි, ශබ්දය යි, සෝත විඤ්ඤායයි කියන තිදෙනා නිසායි ශබ්ද සංඥාව. ස්පර්ශ සමුදයෙන් ශබ්ද සමුදය වේ.

ඊට පස්සේ සංඥාවේ නානාත්වය (වෙනස්කම) මොකක්ද? රූප සංඥාවට වඩා ශබ්ද සංඥාව වෙනස්. ශබ්ද සංඥාවට වඩා, ගන්ධ සංඥාව වෙනස්. ගන්ධ සංඥාවට වඩා රස සංඥාව වෙනස්. රූප සංඥාව ඇතුළෙන් වෙනස්කම් තියෙනවා.

ඊට පස්සේ සංඥාවගේ විපාකය කුමක් ද? යථා යථා නං සඤ්ජානාති , තථා තථා නං වොහරති - යම් යම් ආකාරයට හඳුනයි ද, ඒ ඒ ආකාරයට ව්‍යවහාර කරනවා. ඒක තමයි සංඥාවේ විපාකය. මේ හැඩයට 'බෝතලේ' කියලා හිතනවා. මේ හැඩට 'රෙකෝඩරය' කියනවා. මේ හැඩට 'පත්තරය' කියනවා. එතකොට හඳුනන හඳුනන ආකාරයට අපි ව්‍යවහාර කරනවා. ව්‍යවහාර කරනවා කියන්නේ ප්‍රඥප්තියක්, නැත්නම් හිතන කමක්, නැත්නම් සංඛාර කිරීමක්.

එතකොට මේ හිතීම ම ප්‍රපංච වෙනවා. 'ප්‍රපංච' කියලා කියන්නේ ප්‍රමාද කරවනවා, ප්‍රමාදයි කියන එක. තව පැත්තකින්

කුමකින් ද ප්‍රමාද කරවන්නේ? තණ්හා, මාන, දිට්ඨි කියන තුනෙන්. තණ්හා, මාන, දිට්ඨි කියන තුන සිංහලෙන් ගත්තොත් 'මම, මගේ, මගේ ආත්මය' කියන ගති ටික තමයි ඒකේ තියෙන්නේ.

එතකොට මේ හඳුනන දේ අරභයා හිතන කම තමයි, සංඥාවගේ විපාකය. ස්පර්ශය නිරෝධයෙන් සංඥාව නිරුද්ධ වෙනවා කියලා සංඥාවගේ නිරෝධය පෙන්වනවා.

එතකොට සංඥා නිරෝධගාමීනී පටිපදාව කුමක් ද, මේ ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි කියලා පෙන්වනවා.

එතකොට අපට රූපයක් පෙනෙනවා කියන එකට අපි උපමාවක් කළොත් : ඔබ ඔතන ඉන්න විට මම කන්නාඩියක් තියලා ඔබේ ඡායාව කන්නාඩියට ගන්නවා. මේ කන්නාඩිය පොඩ්ඩක් ඇල කරලා, මේ කන්නාඩියේ ඡායාව ඒක ඉදිරියෙන් තියෙන වෙනත් කන්නාඩියට ගන්නවා. ඒ කන්නාඩිය ඡායාව තවත් කන්නාඩියට ගන්නවා. ඔහොම ඔහොම අන්තිමට කෙළවරේ තියෙන ඡායාව, එතැන ඉන්න කෙනා දකිනවා. ඒ දකින විට මෙහේ අහු වෙන්නේවත් නෑ. සමහර විට මෙහේ නැති වෙන්නත් පුළුවන්.

ඒ වගේ, දැන් ඔබ කන්නාඩිය ඉස්සරහට ආවා. මෙව්වරයි සැබෑ ම රූපය. එතැන දී ස්කන්ධය සැබෑවට ම තියෙනවා. කන්නාඩිය ඉදිරිපිට ට ආපු එකක්. වක්‍ර සම්පස්සයෙන් උපන්න සංඥාව තමයි හරියට මේ මුල් ම කන්නාඩියේ වැටුණු ඡායාව වගේ.

ඊට පස්සේ මේ කන්නාඩියෙන් මේ කන්නාඩියට යන්නේ මේ හැඩේ මයි. ගති, ලක්ෂණ, ක්‍රියාකාරකම්, මොකුත් ම වෙනසක් නෑ. මේ හැඩේ ම, මේ කන්නාඩියෙන් මේ කන්නාඩියට යනවා. ඒ කන්නාඩියෙන් මේ කන්නාඩියට ඇවිල්ලා අන්තිමට හැඩේ දැන් දැන ගන්නවා කියමු 'නිමල්' මහත්තයා කියලා. දැන් සැබෑ වූ ස්කන්ධය පොඩ්ඩක් වත් එයාට හම්බ වෙන්නේ නෑ. ඊට පස්සේ ඒ කන්නාඩියෙන් දෑකපු එක සිහි කරමින් "නිමල් මහත්තයා මට හමු වුනා නේද, නිමල් මහත්තයා බලන්න යනවා" කියමින් කරනවා. 'නිමල්' මහත්තයා බලන්න කියලා ගිය විටත් වෙන්නේ ආයෙන් කන්නාඩිය ඉස්සරහට ඡායාව එනවා වගේ ආපහු සැබෑවට ම තිබුණු රූපය කන්නාඩියට වැටෙනවා. ඊට පස්සේ වේගයෙන් ම

මෙහෙම මෙහෙම ඡායාවන් ටිකක් ඇති වෙලා ආයෙන් 'නිමල්' මහත්තයා කියලා අතනින් තමා දූන ගන්නේ.

ඒකයි අපි ජවන් මට්ටමෙන් මේ පෙනෙන දේ දූන ගන්නවා කියලා කියන්නේ. ප්‍රකෘතියෙන් කෙනා කන්නාඩිය ඉස්සරහට ආවා වගේ තමයි සතර මහා ධාතු රූපය උදව්කරගෙන වක්කු විඥන මට්ටම ඇතිවීම. ඒ රූප නිමිත්ත ම අල්ලා ගෙන ඊළඟ හිත උපදිනවා. ඒ හිතේ උපන්න නිමිත්ත ම අල්ලාගෙන ඊළඟ හිත උපදිනවා. ජවන් සිතට ළඟින් තියෙන්නේ, වොක්ච්ඡන කියලා එකක්, ඒ හිතේ තියෙන නිමිත්ත අල්ලා ගෙන අපි ජවන් මට්ටමේ දී ආ මේ 'නිමල්' මහත්තයා, මෙහෙමයි මෙහෙමයි කියලා විස්තර ටිකක් ගොඩනගා ගත් විට දූන් ඕන තරම් හිතන්න පුළුවන්. එහෙම හිතද්දීත්, ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්ත මේ රූපයේ, මෙහෙම ගති ටිකක් ගැවිලා වත් නෑ. ඒක නිරුද්ධ වෙලා බොහෝ කල්.

එතකොට සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ, අතීත හේතුවක් නිසා ඵලයක් හටගන්න විට හේතුව නිරුද්ධ වෙලා බොහෝ කල් කියලා.

ඉතින් මම මේ කිව්වේ සැබැවට ම ත්‍රිපිටක දහම නො ඉක්මවා ගත්තොත් කිසිම වෙලාවක රූපය හිතේ ගැටෙන්නේ වත්, සිත රූපයක ගැටෙන්නේ වත් නෑ. රූපය ගැටෙන්නේ ඇසේ, ඇස ගැටෙන්නේ රූපයේ. ධම්මසංඝ්‍යායේ හොඳට පෙන්නනවා: යමිති රූපමිති සනිදස්සනමිති සප්පටිසමිති වක්කුං. අනිදස්සනං සප්පටිසං පටිහඤ්ඤි වා පටිහඤ්ඤති වා පටිහඤ්ඤස්සති වා පටිහඤ්ඤාද වා - දකින්න බැරි ඇස දකින්න පුළුවන් රූපයේ ගැටුණා නම්, ගැටෙයි නම්, ගැටෙන්නේ නම්, කියලා ඔය තුන් කාලය ම පෙන්නනවා. එතකොට ඇස රූපයට ගැටෙනවා. රූපය ඇසේ ගැටෙනවා. ගැටිලා සිත් උපදිනවා. ඒ සිත් වල නාම ධර්ම ටිකක් තියෙනවා වේදනා සංඥා කියලා. ඔන්න කෙනාට පෙනෙනවා. පෙනුණාට දන්නේ නෑ. මේ හිතේ පහළ වූ සංඥාව ම අල්ලා ගෙන තමයි ඊළඟ සිත උපදින්නේ. ඒ හින්දයි වේදනා, සංඥා විත්ත සංඛාර කියන්නේ. සිත කියන එක නැවත නැවත පවත්වන්න උදව් වෙලා තියෙන්නේ වේදනා සංඥා දෙකයි. මේ හිතේ තියෙන වේදනා සංඥා අල්ලා ගෙන තමයි ඊළඟ සිත උපදින්නේ. නැත්නම් ඊළඟ සිතකට ඉඩ නෑ. ආහාර නෑ. ඒ හිතේ තියෙන වේදනා සංඥා අල්ලා ගෙන තමයි

තව හිතක් උපදින්නේ. කවදාවත් රූප අල්ලා ගෙන හිත් උපදින්නේ නෑ. අපි රූප අරමුණු කරනවා කියලා ක්ලේශයකින් ඇසුරු කළාට, 'වේදනා සංඥා දෙක විත්ත සංඛාරයි' කියලා කියන්නේ හිතේ පැවැත්ම පිණිස පවතින්නේ වේදනා සංඥා දෙක යි.

වේදනා සංඥා යම් තැනක නැතිනම්, වේදනා සංඥා නිරුද්ධ නම්, විඥනය නිරුද්ධ යි. දැන් නිරෝධ සමාපත්තියට සමවදින කොට වේදනා සංඥා නිරෝධ යි. ඒ හින්දා විඥනයක් නෑ. අසංඥයි කියලා කියන්නේ, සංඥා නෑ. ඒ හින්දා විඥනයක් නෑ. මොක ද, හිතේ පැවැත්ම තියෙන්නේ වේදනා සංඥා මත නිසා.

එතකොට පෙනෙන දේ අරභයා (රූපය බලා ගෙන) සිත උපදිනවා නම්, රූපය විත්ත සංඛාරයක් කියලා කියන්න පුළුවන්. ඇයි දැන් රූපය බලා ගෙන හිත ඉපදිලා නම් හිතට පවතින්න පුළුවන් තේද රූපය බලාගෙන. නමුත්, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ, රූපය පවතින්නේ කුමක් නිසා ද, වේදනා සංඥා කියන විත්ත සංඛාරය නිසා. එහෙනම්, රූපය බලා ගෙන ඊළඟ සිත උපදින්න බැහැ. රූපය ගැටුණු නිසා උපන්න සිතෙන් ඊළඟ සිත උපදින්න නම් මේ සිතේ තිබෙන වේදනා සංඥාවන් අරමුණු කරගෙනයි උපදින්න වෙන්නේ. බලන්න මේක සහේතුක නැද්ද කියලා. ත්‍රිපිටක දහමට එකඟ ද, නැද්ද කියලා.

දැන් අද උගන්වන්නේ "මේ රූපය අරමුණු කරලා හිත උපදිනවා. ඒ හිත නිරුද්ධ වෙන විට ම අර රූපය ම අරමුණු කරලා ආයෙත් ඊළඟ සිත උපදිනවා" කියලා. ඕක මයි අපේ යන ක්ලේශයත්. එතකොට රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ වලට විත්ත සංඛාර කියන්න වෙනවා. ඇයි, ඒවා නිසා නේ සිත ඉපදිලා තියෙන්නේ.

නමුත් රූප, විත්ත සංඛාර වෙන්නේ නැහැ. වේදනා සංඥයි, විත්ත සංඛාර වෙන්නේ.

හේතු එල දහමක් තියෙන්නේ හැම වෙලාවෙ ම. මේ ස්පර්ශය නිසා හට ගන්නා වේදනා සංඥාවන් තව ස්පර්ශයකට හේතු වෙනවා. ඒ කියන්නේ ඒ සිත උපදින කොට තව ස්පර්ශයක්. ඔය විදියට ඔය විදියට යන්නේ. තේරෙනවා තේද.

මම ඔය කිව්වේ දැනට අපට අද දවසේ දී නො පෙනුණාට, නො තේරුණාට, කෙනෙක් ජීවත් වෙනවා කියලා කියන්නේ මේ වගේ පටිච්චසමුප්පසමුප්පාද සිද්ධියකට යි.

රූපාදී අරමුණක් පෙනෙනවා කියලා කියන්නේ අපේ හිතේ තියෙන සංඥාවක් ව්‍යවහාර කරලා පරිහරණය කරන එක මයි. ඔක ත්‍රිපිටක දහම. ඒ කියන්නේ මේ තුළ කාටවත් නෑ බෑ කියන්න බෑ, මොක ද, ත්‍රිපිටක දහමේ තියෙන අර්ථ යි මේ පෙන්නුවේ. යං සංඝස්‍යානාති තං විතකෙකති - යමක් හඳුනනවා නම්, එය කල්පනා කරනවා. යං විතකෙකති, තං පපඤ්චති.

සංඝඤ්ඤා වෙපකං හික්ඛු - හික්ඛුනි, සංඥාවගේ විපාකය කුමක් ද? ව්‍යවහාරයයි. ඔය හැම තැන්වලින් ම පෙන්නුවේ කුමක් ද, කෙනෙක් රූපයකට හිතනවා, රූපයක් ගැන කටයුතු කරනවා, කියලා අද හිතා ගෙන ඉන්න එක ක්ලේශයක්. කාම ධාතුව කියලා කියන්නේ ඒ මට්ටමට. කෙනෙකුට මේ හිතේ තියෙන ගති ටික විතරක් පෙනෙන මට්ටමක් හම්බ වුනොත්, රූප හව මට්ටම වෙනවා. කාම හව මට්ටමෙන් අත හැරෙනවා. එයා සංඥාවක් එක්කයි හැම වෙලේ ම ගනු දෙනු කරන්නේ. රූපවල අම්මලා තාත්තලා දෙමව්පියෝ සහෝදරයෝ දකින්නේ නැහැ. ඇයි? ස්පර්ශයක් නිසා ආපු සංඥාවක් එක්ක නම් මම ගනුදෙනු කරන්නේ. එතකොට මගේ ලෝකය ම මනස තුළයි කියන උත්තරය එනවා, මේක හරියට බැලුව විට.

ඒ කියන්නේ මේ ගෙවල් දෙරවල් ඉඩකඩම්, මිල මුදල්, යාන වාහන කියන ඔක්කොම, ස්පර්ශයෙන් හට ගත්ත සංඥාවන් අරභයා නම් මම ව්‍යවහාර කරලා තියෙන්නේ, මට දැන් හිත හිතා ඉන්න පුළුවන් මේවා ඔක්කෝම මනස තුළ තියෙන ලෝකයක් නිසායි. ලෝකය ම කියන එක තමන්ගේ මනසේයි කියන කාරණාවක ට එනවා. හැබැයි බාහිර මොකුත් නෑ කියන එක නොවෙයි. බාහිර උදව්ව තුළ, ලෝකය කියන එක හදගනිමිනුයි ඉන්නේ. මේ නෑකම්, ද්‍රව්‍ය කාරණා ටික තියෙන්නේ අපි ගාව. බාහිර තියෙන්නේ සුඤ්ඤතාවයක්. සත්ත්ව පුද්ගල නො වූ, අනාත්ම වූ, ස්කන්ධ ටිකක් විතරයි තියෙන්නේ. නිවනට මෙපිට. ඒ ස්කන්ධ ටිකට යි

ලෝකය කියලා අපිට හම්බ වෙන තැන සුඤ්ඤතාවයක් තියෙන්නේ කියලා කියන්නේ.

එතකොට දැන් ඔන්න ඔය ඇත්ත දකින්න අපි භාවනා කරන්න හදන හැටි මම ටිකක් කියන්නම්.

සති නිමිත්ත

එක තැනක ඉඳගෙන ඉන්න විට සති නිමිත්තේ හිත තියා ගන්න. ඕනවට වඩා තද කරලා අල්ලා ගන්නත් එපා. ඕනවට වඩා බුරුල් කරලා අල්ලා ගන්නත් එපා. තෙමිච්ච සබන් කැල්ලක් මිරිකලා ඇල්ලුවොත් ඒත් වැටෙනවා. හිමිං ඇල්ලුවොත් ඒත් වැටෙනවා. ඒක සාමාන්‍යයෙන් අල්ලා ගන්න ඕන. ඒ වගේ සති නිමිත්ත තද කරලා අල්ලා ගන්නෙත් නෑ. හිමිං අල්ලන්නෙත් නෑ. සාමාන්‍යයෙන් මධ්‍යස්ථ ස්වභාවයට තියනවා. තියාගෙන, හිතෙන් දරදඬු කරන්නේ නෑ. අපට හිතෙන් මේ කය රළු කරන්න, ලිහිල් කරන්න පුළුවන්. සති නිමිත්ත කිසිම වෙලාවක අර කුඩාල්ලෙක් එල්ලුණා වගේ තදට තියාගන්නේ නෑ. එහෙම වුනොත් මේ ශරීරයේ අනික් තැන්වල තියෙන වෙනස්කම් වේගයෙන් දූනෙනවා අපට. ඔළුවේ කැක්කුම් එනවා, අපහසුකම් දූනෙනවා. මොකද, ඒකට යෙදිලා තියෙන ප්‍රයෝගය බොහෝම වැඩි නිසා. බොහෝම මටසිලුව, මම කියන්නේ සමනලයෙක් වගේ සතෙක් අතට ගත්තොත් ඒ සතාගේ තටු දිය නො වේවා කියන අදහසින් අපි හිමින්, මෘදුව, මටසිලුව අල්ලන්නේ. ඒ වගේ සති නිමිත්තට හිත තියන්න, හිමින්, ලඝු සංඥාව හිතට පහළ කරගෙන. ඒ කියන්නේ සැහැල්ලු බව හිතෙන් ආරෝපණය කරගෙන හිමිට තමයි සති නිමිත්තට හිත තියන්නේ.

සති නිමිත්තට හිත තියාගෙන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයට හොඳට දැනුම් සහිතව ඉන්න. හොඳට උච්ඡ්වාසයෙන් ඉන්නවා නම් හිත අහකට යන්නේ නෑ. හොඳට ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය දැනුම් සහිතව ඉන්න. හැබැයි සති නිමිත්තත් දන්නවා, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයත් දන්නවා. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයේ විතරක් දැනුම තිබුණාට හරියන්නේ නෑ, සති නිමිත්ත නැතිව. සති නිමිත්තේ විතරක් දැනුම තිබුණාට

හරියන්නේ නෑ, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය නැතිව. මේ දෙක ම හොඳට තේරෙන්න ඕන.

ප්‍රශ්නයක්: ස්වාමීන් වහන්ස, භාවනාව පටන් ගත් දවසේ සිට සති නිමිත්තටත් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයටත් දෙකට ම සිහිය තිය ගන්න ඕනෙ ද? නැතිනම් මුලින් එකක් පුරුදු කරලා පසුව දෙක ම ගන්නවා ද?

නුවණක් තියෙන කෙනාට පටන්ගත්ත දවසේ ඉඳලාම පුළුවන්. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙහෙම වචනයක් දේශනා කරනවා, “නාහං භික්ඛවෙ මුඨසතිස්ස, අසමපජානස්ස ආනාපානසතිභාවතං වදුමි - මහණෙනි, සිහි මුළා වූ, නුවණ නැති කෙනාට මම ආනාපානසතිය කියන්නේ නෑ” කියලා. හොඳට සිහිය පවත්වන්න පුළුවන්, හැකියාව තියෙන කෙනාට යි, නුවණ තියෙන කෙනාට යි, ආනාපානසතිය කරන්න පුළුවන්. සති නිමිත්තේ මේ විදියට හිත තියාගන්න බැරි නෑ.

ප්‍රශ්නයක්: ස්වාමීන් වහන්ස, සති නිමිත්ත නිවැරදිව හසු වුනා කියලා තමන් දැන ගන්නේ කොහොමද? තව ආනාපානසති භාවනාව තමන්ට නිවැරදිව වැඩෙනවා කියලා තමන් දැන ගන්නේ කොහොමද?

සති නිමිත්ත තුළ හරියට ම හිත තියා ගන්නවා කියලා තේරෙන්නේ, තමන්ට හිතට එක එක විත්තජ රූප ඇඳිලා නැහැ, හිත සම්පූර්ණ යොමු වෙලා තියෙනවා තොල් දෙක හෝ නාසය කියන තැන දක්වා. හිතට වෙන වෙන විත්‍ර සිහිවෙන ගතිය, වටපිටාව දූනෙන තේරෙන කම නෑ. අපි කියමු ඇස් දෙක වසාගත් විට සිතුවිලි පහළ වෙන එකට අමතරව ‘මේ වටපිටාව, බිත්ති, ගෙවල් දොරවල් තියෙනවා’ කියන කම තමන්ට යන්නම් දූනෙන කමක් තියනවා නේද. ඒ තමයි උඩින් තව රළු විතර්ක බොහෝ පහළ වෙද්දීත් ‘මේ වටපිටාව තියෙනවා’ කියලා දූනෙන කම. සති නිමිත්තේ හරියට හිටියොත්, උඩින් රළු විතර්ක පහළ වුනාට ‘වටපිටාව තියෙනවා’ කියන කම තමන්ගෙන් අත හැරිලා, මේ තොල් දෙක නිමිත්ත කියන තැන විතරක් ම හිතට දැනිලා ඇති.

ඕක තමා සති නිමිත්ත හොඳට ම අහු වුනා කියන එකට තියෙන සාක්ෂිය.

ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය ගැන හිතන්න එපා. හිතලා ගන්නේ නෑ. සති නිමිත්තේ ඉඳගෙන ස්වාභාවිකව ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස වෙන සිද්ධිය අත්විඳින්න. එහෙම කරන විට ඒ සිද්ධිය තුළ ම ඉන්න පුළුවන් බාහිරයට හිත නො දුවන කම ටික ටික වර්ධනය වෙනවා කියලා තේරෙනවා නම්, ආනාපානසති භාවනාව වැඩෙනවා. සිතට එක එක දේවල් සිහිවෙන කම ටිකෙන් ටික, ටිකෙන් ටික අඩු වෙනවා.

දැන් මම මනසේ ගති දෙකක් කිව්වා. අපට එක එක දේවල් සිහි වෙද්දී වටපිටාව ඇති බවත් තේරෙනවා. 'වටපිටාව තියෙන බව තේරෙනවා' කියලා හිතට දූනෙන ගතිය නැති කළා සති නිමිත්තෙන්. එක එක දේවල් සිහිවෙන කම අඩු වෙන බව කෙරෙන්න ඕන ආනාපානසතියෙන්. සති නිමිත්තේ හිත තියාගෙන ආනාපානසතිය වැඩුව විට ඔය ගති දෙක අපේ මනසෙන් අත හැරෙනවා.

විදර්ශනාව

ආනාපානසතිය වෙනුවට අනිත් ඕන කමටහනක් ගන්නත් පුළුවන්. මම මේ ආනාපානසතිය ගන්නේ හිතේ හිතේ විතර්ක සංසිඳවන්න ආනාපානසතියෙන් බොහෝම ඉක්මනට පුළුවන්. සති නිමිත්තේ හිත තියාගෙන, ආනාපානසතිය වඩන විට, ඒත් අභාවිත මනස නිසා, ආශ්‍රවයත් බලවත් නිසා, අපට බාහිර අයෙක් සිහි කිරීම් වශයෙන් සිත් උපදිනවා. බාහිර අය එක්ක කියපු දේවල්, කරපු දේවල්, ඒකයි විරකතමයි, විරහාසිතමයි සරිතා අනුසාරිතා කියලා කියන්නේ, සති සම්පජ්ඣය කියන්නේ කුමක් ද කියලා තවත් පැත්තකින් ඇහුවහම, සිහිය කියන්නේ කුමක් ද කියලා ඇහුවහම, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ කුමක් ද, විරකතමයි විරහාසිතමයි සරිතා අනුසාරිතා හොති - බොහෝ කල් සිට කිව්වා වූ දේවල්වලට හොඳට සිහිය තියන්න, හිත තියන්න. දැන් මෙහෙම ආනාපානසතිය වඩන විට සිත කතා කර කර

උපදිනවා. බාහිර එක එක්කෙනා අහවලා කියලා මතක් කරනවා, අහවල් දේ කියලා මතක් කරනවා, බාහිර ඉන්න, තියෙන, අය පෙන්නනවා. ඒ පෙන්නන විට වෙනද වගේ බාහිර කෙනෙක් ඉන්නවා, දෙයක් තියෙනවා, කියන මට්ටමට මෝඩකම ඉතුරු කරන්න එපා.

එයා අරමුණ විදර්ශනා කරනවා කියලා කියන්නේ දැන් කෙනෙක් කියලා සිහිවෙන විටම: උදහරණයක් ගමු: ඔබට ‘අක්කා’ කියලා සිහි වුනොත්, ඒ රූප නිමිත්ත ම (වචනය විතරක් නොවෙයි) මේ නිමිත්ත ම අල්ලා ගන්න ඕන. “අක්කා කියලා සිහිවෙන විටත් මේ සිහි කරන්න පුළුවන් නිමිත්ත හදපු ඇස, රූපය, චක්ඛු විඥනය නිරුද්ධ වෙලා බොහෝ කල් නේද” කියලත් බලනවා. නැත්නම් “ඒ ස්පර්ශයෙන් හටගත්ත සංඥාව නිරුද්ධ වෙලා බොහෝ කල් නේද” කියලත් බලනවා.

“දැන් මම අක්කා බලන්න කියලා ගිය විටත් කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණ තැනක, කුණප කොටස් ටිකක් තියෙන තැනක පිහිටි වර්ණ සටහනක් ඇස් ඉදිරිපිටට එයි, එන විට, මේ නිමිත්ත ම සිහිකර ගන්නවා නේද, එදවත් ඒ රූපය ඇස් ඉදිරිපිටට එන විට ම මේ නිමිත්ත ම සිහිකර ගන්නවා නේද” කියලා බලන්න ඕන. එහෙනම් අතීතයේ දීත්, මේ වගේ කුණප කොටස් ටිකක් තියෙන තැනක පිහිටි වර්ණ සටහන ඇස් ඉදිරිපිටට එන විට ‘කෙනෙක් දෙයක්’ කියන මේ ගතිය, මම ම නේද හදගෙන තියෙන්නේ කියලත් බලනවා.

ඊට පස්සේ අපි කියමු අවිඥානක වස්තුවක් කියලා, ‘බයිසිකල් ගාවට යන්න ඕන’ කියලා හිතූණා කියන්නකෝ. බයිසිකලය කියලා හිතන විට “මේ බයිසිකලය කියලා හිතන නිමිත්ත හදපු ඇස, රූපය, චක්ඛු විඥනය නිරුද්ධ වෙලා දැන් බොහෝම කල් නේද” කියලත් දකිනවා. “මම බලන්න කියා ගිය විටත් සතර මහා ධාතුව තියෙන තැනක වර්ණ සටහනක් හැදිලා ඇස් ඉදිරිපිටට එයි. එන විට මේ වස්තුව, ද්‍රව්‍ය කාරණා කියන, බඩුමුට්ටුවක් කියන කම යෙදුණු හැඟීම මේ විදියට ම සිහිකර ගන්නවා නේද” කියලා බලනවා.

ඔහොම අරමුණු දෙකක් තුනක් මෙනෙහි කරලා හිතාමතා ම ආපනු ආනාපානසතිය වඩනවා. මෙහෙම කරද්දී එයාට ටික කාලයක් යන විට තේරෙනවා ලෝකය කියන එකම සුඤ්ඤතාවයක් කියන එක. ඒ කියන්නේ මේ බාහිර බඩුමුටු කොහොම ද සිහි කරන්නේ, ගිය විටත් මේ ගතිය මගේ මනසේ ම යෙදෙනවා කියලා දන්නවා නම්? මම කොහොම ද බාහිර කෙනෙක්ව බලන්න යන්නේ, අක්කා බලන්න කියලා ගිය විටත් එතැන තියෙන රූපය හම්බවෙන විට මේ 'අක්කා' කියන ගතිය මම ම නම් ඇති කර ගන්නේ. "චක්ඛුං අනත්තා, රූපා අනත්තා - ඇස යි, රූපය යි අනාත්ම යි" කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ මේ නිසා නේද, එහෙනම් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ වචනය බොරු වෙන්න බෑ. ඒක අනාත්ම ම තමයි, ආත්ම සංඥාව ඉපදෙන්නේ මනසේ නේද. එහෙනම් මේ මම, මගේ මනස ම පරිහරණය කරනවා, ප්‍රථම ටික ම පරිහරණය කරනවා නේද කියල පෙනෙනවා. ඔය වචන ම නැති වුනාට කමක් නෑ. ඔය අර්ථය පතිත වූ විදියට හිතේ පහළ වෙන නිමිත්ත ගැන හිතනවා. මේක වැඩි වාර ගණනක් හිතන විට ඒ සමග ඉඤ්ජය - සද්ධා, සති, විරිය, සමාධි, ප්‍රඥා කියන මේ ඉඤ්ජය - ධර්ම වැඩෙන්න ගන්නවා. ඒකයි පාඨග්ජනයාට ඉඤ්ජය ධර්ම නෑ කියලා කියන්නේ. මෙන්න මේ දර්ශනයත් එක්කයි ඉඤ්ජය ධර්ම වැඩෙන්න ගන්නේ.

එලයේ ලක්ෂණ

එතකොට යම් කාලයක් තියෙනවා, 'අක්කා' කියලා සිහි කරන්න හදන විට ම මෙයා පිළිගන්නේ නෑ. "මම මේ සිහි කරන්නේ මගේ මනස ම නේද. මම මෙහෙම සිහිකරන විටත් බාහිර එහෙම ධර්මතාවයක් නැහැ නේද. අතීතය නිරුද්ධ වෙලා. අනාගතය බලන්න කියලා ගිය විටත් සුඤ්ඤතාවයක් තියෙන තැනක මගේ මනස උපදිනවා. හැමදම අපි බිත්තර කටුවක් ඇතුළේ ඉඳලා වගේ. අපි අප තුළින් හදගත්ත අවිද්‍යාව නමැති කෝෂය තුළ නේද ඉඳලා තියෙන්නේ. මම හදගත්ත ලෝකයෙන් බැහැරට ගිහිල්ලා ම නැහැ නේද. අතීතයේ දීත් නිමිත්තක් එන විට මම කෙනෙක් කියන අදහසින් යුක්ත නිමිත්තක් හදගෙන හිතේ. දැන්

අක්කා ඉන්නවා, කෙනෙක් ඉන්නවා කියලා ඒ නිමිත්ත ම සිහි කරනවා. බලන්න කියලා ගිය විටත් අනාත්ම ආයතන ටික ඇස් ඉදිරිපිට ට එනවා නම්, මේ නිමිත්ත ම සිහිකර ගන්නවා නම්, මම මගේ මනසින් ඔබ්බට ගිහිල්ලා නෑ නේද” කියන නුවණක් එයාට එනවා. දැන් මේ සිතුවිලි හැම වෙලාවෙම සිතෙන්න ගත්තේ භවය නිසායි. ඒ කියන්නේ බාහිර ‘ඉන්නවා, තියෙනවා’ කියන කම හින්දා. එහෙම අය ‘ඉන්නවා තියෙනවා’ කියන එක අඩුවෙන්, අඩුවෙන්, හිතෙනවා කියන එක ඉබේ ම යි නතර වෙන්නේ. දැන් හිතන්නේ නැහැ; හිතෙනවා කියන එක නතර වෙනවා. දැන් අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් නම් සංඛාර වුනේ, අවිජ්ජා නිරොධො සංඛාර නිරොධා - අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වීමෙන් හිතෙන, කියන, කරන දේවල් නිරුද්ධ වෙන්න ගන්නවා.

එහෙම මේ සිතුවිලි අඩු වෙමින් යන විට, එයාට ‘තමන්’ කියලා සිහි වෙන විටත්, ‘තමන්ගේ අත’ කියලා සිතට සිහි වෙන විටත්, “මේ නිමිත්ත ඇති කරන්න ඇස යම් රූපයක් දකලා, චක්‍ඛු සම්පස්සය නිසා යම් සංඥාවක් දකින විට නම් මම මේ අත කියන නිමිත්ත හදගත්තේ, මේ හිතට පෙනෙන මේ නිමිත්ත සිහි කරන විටත්, ඒ ඇස, රූපය, චක්‍ඛු විඤ්ඤා නිරුද්ධ වෙලා නේද” කියලා පෙනෙනවා. ආයෙන් බලන්න කියලා ඔලුව හරවපු විටත් වෙන්වේ කුමක් ද, සතර මහා ධාතුව තියෙන තැනක පිහිටි වර්ණ සටහනක් ඇස් ඉදිරිපිටට එන විට, ‘මේ අත’ කියන මේ ගතිය ම සිහිකර ගන්නවා නේද කියලා දකින විට බාහිර ‘තමන්ගේ අත’ කියලාවත් අතක් දකින්න හම්බ වෙන්නේ නෑ. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ, “මහණෙනි, අත තියෙන හින්දයි ගැනීම, තැබීම පෙනෙන්නේ. කකුල් තියෙන හින්දයි යෑම ඒම පෙනෙන්නේ. හන්දි පුරුක් තියෙන හින්දයි නවන්න, දිග හරින්න වෙන්නේ. බඩ තියෙන හින්දයි සාපිපාසා දූනෙන්නේ” කියලා. ඒ මෙන්න මේ දර්ශනයටයි.

මේ දර්ශනයෙන් එයා ඉඳගෙන, හිටගෙන, නිදගෙන ඇවිදින, අත පය හතර ම, ඕවා සියල්ල ම නැති කෙනෙක් බවට පත්වෙනවා. විශේෂ ම දේ තමයි, ඒවා මේ පින්වතුන්ට ම අත්විත්ද හැකි යි. පූර්ව භාග ප්‍රතිපදාව කියලා කිව්වේ, මේ නිමිත්ත අයින්

කරන්න තවම ධාතුවට තිය තියා බලන්න. ඒ කියන්නේ "මේ නිමිත්ත, අතීතයේ දීත් කුණප කොටස් ටිකක් තියෙන තැනක පිහිටි වර්ණ සටහනක් ඇස් ඉදිරිපිටට එන විට 'අක්කා' කියලා සිහිකර ගන්නා නේද. මම ම හදගෙන නේද ඉන්නේ. දැනුත් ඒ හිතේ තියෙන නිමිත්ත ම යි මේ සිහිකරන්නේ. සම්පූර්ණ පුද්ගල ගතිය ම හිතේයි තියෙන්නේ. බලන්න කියලා ගිය විටත් කුණප කොටස් ටිකක් තියෙන තැනක පිහිටා තියෙන චිත්‍රය, වර්ණ සටහන ඇස් ඉදිරිපිට ට එයි. එතකොට මේ ගතිය සිහිකර ගන්නවා නේද" කියලා, සංඛත පරමාර්ථ ධාතුවට හිත තියලා තමයි මේක බලන්නේ. තාම ලෝකය තුළ යි ඉන්නේ. ඒකයි විදර්ශනා ඥාන කියලා කියන්නේ.

යම් දවසක් තියෙනවා, "මම අක්කා කියලා සිහි කරන විටත් මේ විදියට සිහි කරන්න පුළුවන් මේ නිමිත්ත හදගන්න උදව් වූ ඇස, රූපය, චක්‍ර විඥාන යන රුද්ධ වෙලා බොහෝ කල් නේද" කියලා නිරෝධය ට ම හිත බැස ගන්නවා. දැන් අර වගේ සතර මහා ධාතුව කියලා එකක්වත් මේ සංඥාවට අනුවෙන්නේ නැහැ. වර්ණ සටහනක්වත් අනුවෙන්නේ නැහැ. කෙළින්ම මේ නිවනට ප්‍රතිපක්ෂයක් නෑ. මේ ධර්මය හටගන්න විට හටගත්ත ස්කන්ධයන් නිරුද්ධ යි කියන තැනකට ආවහම ආයෙත් එහෙනම් අනාගතයේ කතාවක් එන්නේ නෑ එයාට.

ඔහොම කරගෙන යන්නකෝ. එයාට නිවනට සාපේක්ෂතාවයක් නැති වෙනවා. ඒ කියන්නේ මේ ආයතන ටික නිරුද්ධයි නම් මම කුමක් සිහි කරලා ද ඉදිරියට යන්නේ කියන කාරණාවක් එනවා. යන්න බෑ එයාට. දැන් ඉස්සෙල්ලා ම මේ නිමිත්ත අතහැරියේ, රළු කම අතහැරියේ, බාහිර පුද්ගලයෙක්, කෙනෙක් ඉන්නවා කියලා, හිතන වේගවත්කම අඩුකර ගත්තේ, අවිද්‍යාව දුරුකර ගත්තේ සංඛත ධාතුවේ ඇත්ත බලලා යි, පූර්ව භාග ප්‍රතිපදාවෙන්.

ලෝකෝත්තර මාර්ගීය කියලා කියන්නේ මේ සිතේ පහළ වෙන නිමිත්ත, 'අක්කා' කියලා සිහිවෙන විටත් එයා දකින්නේ කුමක් ද? මේ නිමිත්ත ඇති කරන්න උදව් වූ ඇස, රූපය, චක්‍ර

විශ්‍යනය නිරුද්ධ වෙලා බොහෝ කල්. මේ ශබ්දය සිහිකරන විටත් ඒ ශබ්දය අහන්න උදව් වූ කන, ශබ්දය, සෝත විශ්‍යනය නිරුද්ධ වෙලා බොහෝ කල් කියලා දකිනවා. එහෙනම් “අපි අහසේ වගේ ලෝකයේ කොහේවත් දැන් නැති දෙයක් හිත හිතා ඉන්න තරම් පිස්සු යි නේද” කියලා හිතෙයි. ඒ කියන්නේ මෙහෙම දෙයක් ගැන දැන් අනාගතයක් තව ඉපදිලා නෑ නේද. දැන් සිහි කරන්න පුළුවන් වර්ණ සටහන නිරුද්ධ වෙලා නම්, මම දැන් සිහි කරන එක කුමක් ද? තාම අනාගතයකට කතාවක් ඉපදිලා නෑ නේද කියන තැනකට එනවා.

නමුත් මුලදී ඔතෙන්ට ම තියලා නිමිත්ත අතහරින්න බැහැ. ඒ හින්දා තමයි මම ගියොත් හම්බ වෙන්නේ මෙහෙමයි කියලා තව ටිකක් බලන්න ඕනෑ. නූපන් ක්ලේශය තව ටිකක් උපද්දලයි බලන්නේ අපි. නූපන් අනාගතය නුවණින් උපද්දලා බලන්නේ. එහෙම දෙපැත්තට බලද්දී තාම සංඛත ධාතුව තුළ මයි ඉන්නේ, නමුත් සංඛතයේ ඇත්ත තුළ.

නමුත් මේ හිතේ පහළ වෙන නිමිත්ත, නිරෝධ ධාතුවට ම තියලා බලන්න පුළුවන් නම්, සළායතන නිරෝධයට ම තියලා බලන්න පුළුවන් නම්, මෙහෙම හිතෙන විටත් මේ නිමිත්ත ආපු ඇස, රූපය, වක්කු විශ්‍යනය නිරුද්ධ යි කියලා නිවනට ම හිත බැස ගන්නවා. සළායතන නිරෝධයට ම. ආයතන නිරෝධයි කියන කාරණාව ම ප්‍රකටයි තමන්ට. එතකොට මත්තක් නැහැ. මතු වේ සිද්ධියක් නැහැ. එදා ඉඳන් එයාට උපදින උපදින නිමිත්තකට අර වගේ තුන් කාලයෙන් බලන්න හෝ, ස්කන්ධ ධාතු ආයතන සම්මර්ශනය කර කර ඉන්න ඕන නෑ. මේ එනවිටත් මේ ධර්මය ඇති කරපු හේතු ටික නෑ කියලා සම්පූර්ණ නිවුණු බව හසු වෙනවා.

ප්‍රශ්නයක් : ස්වාමීන් වහන්ස, පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය-වැය බලනවා කියන්නෙන් ඔය වගේ සිද්ධියකට ද?

පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය-වැය දී බලන්නේ සංඛත ධාතුවේ ඇත්ත යි. ඒ පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය බලපු එක තමයි

ඔය අපි කිව්වේ අක්කා කියන එක බලන්න ගිය විටත් කුණප කොටස් ටිකක් තියෙන තැනක වර්ණ සටහනක් ඇස් ඉදිරිපිට ට එයි කියලා. ඒ කියන්නේ මම දෑන් අක්කා කියලා හිත හිතා ඉන්න විට මේ පැත්තේ කය සවිඥානක වෙනවා, සවිඥානක වෙන විට මේ තමයි ස්කන්ධයන්ගේ උදය බලන එක.

අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන්, කර්ම ප්‍රත්‍යයෙන්, තණ්හා ප්‍රත්‍යයෙන්, ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්, කියලා බලන්නේ. ඇත්ත නො දන්නාකම නිසා මම මේ දෑන් අක්කා කිය කියා හිත හිතා ඉන්න විට අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා. හිතලා අක්කා බලන්න කියලා යන විට දෑන් 'යනවා' කියන තැන තණ්හාව යි. එතකොට වෙන්වේ කුමක් ද? මේ සිත මේ කයට බැස ගෙන, කය සවිඥානක වෙලා, ආයෙන් මේ ආයතන ටික හැදෙයි. ආයතන හැදෙන විට, ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් හැදුණ, කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණු තැනක තියෙන කුණප කොටස් ටිකක් ඇසුරු කර ගෙන තියන චිත්‍රයක් ඇස් ඉදිරිපිට ට එයි නේද කියලා ස්කන්ධ ටිකේ උදය දන්නවා.

එතකොට කෙනෙක් ව දක්කා නොවෙයි. මේ ටික නිසා මෙහෙම සිද්ධියක් වුනා. එතකොට "මේ ඇත්ත දැක්කේ නැත්නම් මම ආපනු පුද්ගලයෙක්, කෙනෙක් කියන ප්‍රථම ටික හදගන්නවා" කියලා මේ බැලුවෙන් සංඛත ධාතුවේ ඇත්ත ම යි. ස්කන්ධයන්ගේ ඇතිවීම බැලුවේ සංඛත ධාතුවේ ඇත්ත තුළින්.

එතකොට වැය දකිනවා, කෙසේ ද, ඒ ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත රූප නිමිත්ත නිරුද්ධ වෙලා බොහෝම කල්. ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත නිමිත්ත අරභයා ප්‍රථම වශයෙන් මම ඇසුරු නො කළොත් ඒ ධර්මතා ටික බලන්න යන්න මට ආයතන ටික ආපනු හැදෙන්නේ නැහැ. හදගන්න වෙන්වේ නැහැ. ඇයි? අක්කා සිහි කරලා, කය සවිඥානක කරලා, සංස්කාර මුල් කරගෙන එන විඥන, නාමරූප, ආයතන ටික මට නෑ. ඒ වගේ ලෝකයේ තියෙන දේවල් සිහි කරලා උපදින සවිඥානක බව මට නෑ.

ඔය සංඛත ධාතුවේ ඇත්ත යි. ඕකට යි සංඛත පරමාර්ථ, අසංඛත පරමාර්ථ කියලා දෙකක් ඕනෑ වුනේ අපට. මුලදී හිතේ

පහළ වෙන නිමිත්ත අයින් කරගන්න බෑ අසංඛතට හිත තියලා. අක්කා කියලා හිතන විට ම “එහෙම කෙනෙක් දැන් කොහේවත් නෑ නේද” කියලා කිව්වාට හිත පිළිගන්නේ නෑ. “ඇයි, අක්කා ගෙදර ඉන්නේ. අක්කගේ දරුවාත් ඉන්නේ. ඒ මහත්තයාත් ඉන්නවා නේද. දැන් වැඩටත් ගිහිල්ලා ඇති. සමහර විට ගෙදර ඇවිල්ලත් ඇති” කියලා තව කේලාම් ගොන්නක් කියයි.

ඒ හින්දා තමයි, සංඛත ධාතුවේ ඇත්ත පෙන්නනවා. මම අක්කා කියලා සිහි කර ගන්න විටත්, එතැන තිබුණේ, හිතට පිළිගන්න පුළුවන් මට්ටමේ, “කෙස් ද අක්කා, ලොම් ද, නිය ද, සම ද, මස් ද, නහර ද, ඇට ද, ඇට මිදුලු ද, මොනවා ද? කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණ ඒ කොටස් ටික තියෙනවා. එහෙනම් ඇස් ඉදිරිපිට ට ආපු වර්ණ සටහන ඔය මහා භූත ටික උපාදය කරගෙන නේද තියෙන්නේ. එහෙනම් එහෙම එකක් නොවේ ද මට ආවේ. එහෙනම් මේ කෙනා කියන ජීවිකම තියෙන්නේ මනසේ නේද” කියලා, දැනට මේ නිමිත්ත වට්ටගන්න සාක්ෂියක් මට තියෙනවා ඔහොම බලලා. නැත්නම් “එහෙම කෙනෙක් නෑ, දකින කොටත් නිරෝධයි” කියලා කිව්වාට හිත පිළිගන්නේ නෑ. නිවනට බැස ගන්නේ නෑ. මෙහෙම ඔප්පු කරලා ටොක්කක් ඇනලා පෙන්නන කොට ඔන්න ටිකක් ඇත්ත තමයි කියලා හිතෙනවා. තාම පිළිගන්නේ නෑ. නමුත් ඒ වෙලාවට ඇත්ත කියලා හිතෙනවා. ඔහොම නැවත නැවතත් බලන විට තමයි ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩෙනවා කියලා කියන්නේ. තේරෙනවා නේද?

දැන් මේ හිත ඇතුළේ සිහි කරන නිමිත්ත ඇතුළේ මෙතැන තියෙන්නේ නාමරූප දෙකක් නේද, කෙනෙක් නෑ නේද කියලා බලන්න එපා. බැලුවා කියලා එක තැන ම කැරකෙනවා. වැඩෙන්නේ නෑ. තේරෙනවා ද මම කියන වෙනස? භවයයි හිඳෙන්න ඕන. බාහිර තියෙනවා ඉන්නවා කියන ක්‍රමය අත හැරෙන්න ඕන. සිතේ හිතෙනවා කියලා කියන්නේ ‘බාහිර තියෙනවා තියෙනවා’ කියන කම (භවය) හින්දයි හිතන්නේ.

මම ඕකට කියන්නේ : අපට දකපු රූප ආපහු ඉබේ හිතෙනවා නේද? මේ පින්වතුන් කන්නාඩිය ඉස්සරහට ගිහිල්ලා

කොවිඩ් රූප බලලා ඇති ද. බැරිවෙලාවක් මේ කන්නාඩියට පෙනුණ ඡායාව තාම එතැන තියනවා කියලා මේ පින්වතුන්ට ඉබේ හිතියා තියෙනවා ද? නෑ. ඇයි ඒ? දැන් කන්නාඩියේ එහෙම එකක් නෑ කියලා එහෙම නැති බව දන්න හින්දා (නුවණ යෙදුණු හින්දා) දැන් හිතෙන්නේ නෑ. ඒ වගේ සිහිකරන විට අපට දැකපු දේ ඉවරයි කියන එක එළඹ සිටියොත් හිතෙන්නේ නැහැ, අපට හිතෙනවා කියන එක නතර වෙනවා. ඒ වගේ සිහිවෙන එක එහේ නෑ කියලා දැක්කොත්, අපි හිතන කෙනා, හිතන දේ එහේ නෑ කියලා දැක්කොත් හිතෙනකම නෑ. ඒකයි දැන් අක්කා ඉන්නවා කියලා හිතෙන තාක් හිතන්නත් පුළුවන්. හිතෙන විට ඒක හරස් කරන්න, ඒක වැරදියි කියලා පෙන්න්න, තියන ඇත්ත පෙන්න්න නුවණක් ඉදිරිපත් වුනේ නැතිනම් ඒක දිගේ ම සිතිවිලි වැල් යනවා. හැබැයි අපි හොඳට භාවනා කරන අයත් වෙලා. නමුත් වැඩක් තිබේ ද කියලා බලන්න.

දැන් අපි භාවනා කරනවා කියලා කියන්නේ, මේ වැරද්ද මයි ඔය හැදෙන්න ඕනෑ. අපට ජරා මරණ සංඛ්‍යාත ලෝකයට යන්න බැරි වෙන්න ඕන. දුක උපදවා ගන්න බැරි වෙන්න ඕන. ඒ විදියට කළොත්, වැඩි ඇතක්, වැඩි දවසක් යන්නේ නෑ, තමා තුළ ම කෙලෙස් පිරිනිවෙන හැටි දකිනවා.

අපි මොන තරම් මෝඩ ද කියන එක තේරෙයි, මේ වෙලාවේ දීත් අනාත්ම වූ ස්කන්ධ ටිකක් - එහෙමවත් නෑ නිවනට සාපේක්ෂ ව - ඒක බැරි නම් සංඛ්‍යාත ධාතුවේ දී අනාත්ම වූ ස්කන්ධ ටිකක් තියෙන තැනක, "අක්කා, මේ අක්කා මෙහෙම යි කිය කියා හිත හිතා අක්කා මට එද මෙහෙම කියලා බැන්නා නේද. මම හිතුවේ නෑ අක්කා මට බණ්ඩයි" කියලා දුක් වෙනවා නම්; "අක්කා මට එද මෙහෙම තැග්ගක් දුන්නා" කියලා සතුටු වෙනවා නම්, බලන්න, මොන තරම් ප්‍රලාපයක් ද, විකාරයක් ද කියලා මනසේ මේ වෙලාවේ දී. එතකොට 'තමන්, මම' කියලා සිහිකර ගන්න විටත් ඔය සිද්ධිය ම නොවේ ද කියලා බලන්න. එයා දකිනවා, "කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම්, මස් ආදී කුණප කොටස් ටිකක් තියෙන තැනක, උපාදය කරගෙන පිහිටලා තියෙන වර්ණ සටහන

දකින විට ම, මම කියන මේ නිමිත්ත සිහිකර ගන්නවා නේද” කියලා.

එතකොට සක්කාය දිට්ඨිය නැති වෙන්නේ ඉබේ ම යි. රූපය ‘මම’ වෙයි ද? රූපය ඇසුරු කර ගෙන ‘මම’ පෙනෙයි ද? ‘මම’ නිසා රූපය පෙනෙයි ද? වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඥාන කියන ස්කන්ධ ටික උපදින විට ම මම කියන හැඟීම ඇති කර ගන්නවා කියලා දැක්කොත්, වේදනාව හෝ මම, වේදනාව ඇසුරු කරගෙන හෝ මම, වේදනාව නිසා මම හෝ දකී ද? “රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඥාන කියන ස්කන්ධ පංචකය ම මුල් වෙලා නම් පෙනෙන්නේ, ඒ පෙනෙන විට ම මම ප්‍රපංචයක් උපදවා ගන්නවා, ආපනු ඒ ප්‍රපංචය ම හේතු වෙනවා මේ ස්කන්ධ ටික උපදවන්නත්. ආයෙත් උපදින විට ම ප්‍රපංචය සිහි කරගන්නවා” කියලා දන්නවා නම්, එයා මේ ප්‍රපංචයන්ගෙන් ස්කන්ධ ටික දකී ද? වෙන්නේ නෑ. සක්කාය දිට්ඨියට ඉඩ තියෙයි ද කියලා බලන්න.

ඔය ටික දන්නේ නැතිව, අපි කොච්චර “රූපය මම නොවෙයි, මගෙ නොවෙයි, මගේ ආත්මය නොවෙයි” කියලා බැලුවත් එහෙම බලන්නේ ‘මම’ යි. කෙනා දැන් මේ වැඩේ කරන්නේ. ‘මම’ කියන සංකල්පය දැන් වෙන පැත්තකින් ඇවිල්ලා තියෙන්නේ, දැන් සුදු රෙද්දක් පොරවා ගෙනයි ඇවිල්ලා තියෙන්නේ. එතකොට මේ ‘බලන්නා’ ම තහවුරු වෙනවා, එයා වැඩක් කරනවා.

දැන් ‘මම’ හැදුණේ මෙහෙමයි කියන එකයි මෙයා දකින්න ඕන. ලෝකය හැදෙන හැටියි දකින්න ඕන. ලෝකය නිරුද්ධ වෙන හැටියි දකින්න ඕන - පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය-වැය. අපි තව ‘මම’ කියලා කෙනෙක් හෝ දෙයක් තහවුරු කරලා හරි යන්නේ නැහැ.

ඔන්න ඔය විදියට විදර්ශනා කරන්න.

දැනට සංඛත ධාතුවේ දෙපැත්තට බලලා මේ නිමිත්තට පෙරත් අනාත්ම බව, බලන්න ගිය විටත් අනාත්ම බව, අනාත්ම ධර්මතාවයක් හම්බ වෙන තැනක, දුක් වූ ස්කන්ධ ටිකක් හම්බ

වෙන තැනක, ප්‍රථම ටික තමන්ගේ මනසේ සමුදය යෙදිලා තියෙන හැටි, නැත්නම්, ආශ්‍රව යෙදුණු හැටි බලන්න. කවදවත් මේ ආශ්‍රව ටික පවත්වන්න බැරි වෙන්න ඕන. ඒකයි දැන් යෝනිසෝමනසිකාරය කියන්නේ ම උපන් ආශ්‍රවය දුරුවෙන, නූපන් ආශ්‍රවය නූපදින විදියට මෙනෙහි කිරීම යි. ඔබ යම් විදියක දී අක්කා කියලා, ගෙදර කියලා, බයිසිකලය කියලා, යම් ආශ්‍රව ධර්මයක් මනසේ උපන්නා නම්, අයෝනිසෝමනසිකාරය කියන්නේ කුමක් ද? නූපන් ආශ්‍රවය ආපහු උපදින, උපන් ආශ්‍රවය වැඩි වෙන විදියට හිතපු ක්‍රමේටයි. “ඇත්ත, අනේ අක්කා, එයා කොහොම ද දන්නේ නෑ” කිය කියා දැන් ඒ උපන්න එක වැඩි වෙනවා. අක්කා ඉන්නවා කියලා හිතාගෙන ඉන්නවා නම් ඒක තවත් තහවුරු වෙනවා. නූපන්න එක උපදිනවා, උපන්න එක තහවුරු වෙනවා.

නමුත් යෝනිසෝමනසිකාරය කියන්නේ උපන් ආශ්‍රව දුරුවෙන, නූපන් ආශ්‍රව නූපදින ක්‍රමය. අක්කා කියන එක අරබයා යම් ප්‍රථමයක් නූපන්නා නම්, ඕක නූපදින්න ම ඕන. උපන්න එක නැති වෙන්න ඕන. එහෙම වෙන්නේ මේ විදියට බැලුව විටයි. එහෙම බලන හැම ක්‍රමයකට ම යෝනිසෝමනසිකාරය කියනවා. එතකොට ඔබ අශ්‍රහයෙන් බැලුවත්, වර්ණ සටහනක් කියලා බැලුවත්, මේ නිමිත්තක් නේද කියලා බැලුවත් එහෙමයි.

ඔහොම කලින් කලට බලන්න. බලමින් සමථ කමටහනකින් හිත වඩන්න.

ඊට පස්සේ කාලයක් යන විට ඔබට සිතට සිහිවෙන නිමිත්ත ‘බාහිර තියෙනවා නොවෙයි, මේ හිතේ ම යි තියෙන්නේ’ කියලා තේරෙන මට්ටමට එනවා. එතකොට “මේකද හිතේ උපන් නිමිත්තක්, මේක ද අනිත්‍යයි, ඒක ද හිතේ උපන් නිමිත්තක්, ඒක ද අනිත්‍යයි” කියලා බලන්න.

හැබැයි මේ බලන එක විදර්ශනාව නොවෙයි, වේගයෙන් හිත සමාධි වෙන්න උපකාරයක්. හිතේ හිතේ නිමිත්තේ අනිත්‍යය බලනවා නම්, හිත වේගයෙන් අර විදියට සමථ කමටහනකින් වඩන්න හදන කාලයටත් වඩා වේගයකින් මේ ධම්මානුස්සති

සමථය එනවා. මේ මට්ටමෙන් අල්ලාගන්න පුළුවන් නම් ආනාපානසතියටත් වඩා වේගයෙන් සමාධි වෙනවා. ආනාපානසතිය බද්ධ වෙනවා දැන් මෙයාට. සති නිමිත්තේ ඉඳගෙන මේක කරන්න පුළුවන්. මේක කරමින් ම සති නිමිත්තේ ඉන්න පුළුවන්. ආනාපානසතියෙනුත් අපි වැඩක් කළේ එක තැනකට එන්නයි. ඒ වැඩේ කරනවා මෙයා මේකෙන්. හොඳට උපන් උපන් නිමිත්තේ, උපන් උපන් විතර්කයේ අනිත්‍යය බලනවා. හැබැයි ඒ විදර්ශනාව නම් නොවෙයි. විදර්ශනාව කියන්නේ, නිමිත්ත නූපදින මට්ටමට අවිද්‍යාව හිඳින එකයි. මේ හිතේ හිතේ වේගයෙන්: අපි කියමු මට ටක් ගාලා මොනවා හරි දැන් මෙහෙම වටපිටාවේ තියෙනවා කියලා දූනෙන විට ම, මේ අතරක් නැතිව ම මේ දූනෙන ඒවා නිමිතියි කියලා මට වේගයෙන් හිතාගෙන යන්න පුළුවන්. හැබැයි මම දන්නවා මේක හිත ඉක්මනට සමාධි කරගන්න ක්‍රමයක් මිසක් මේක විදර්ශනාව නොවෙයි. ඕක සමථයක්.

එහෙමත් කරන්න. ආනාපානසතියත් වඩන්න. ආපහු විදර්ශනා කරන විට අර විදියට ම යි යන්නේ. මුලින් ටිකක් මහන්සි වෙන්න, උපදින හැම අරමුණක ම ඇත්ත අල්ලලා දෙන්න. ඇත්ත පෙන්නන්න. තථාගතයන් වහන්සේ ඇති කල්හිත්, නැති කල්හිත්, ඇත්ත ම තමයි, හැමෝගෙම ඇස් ඉදිරිපිටට මහා භූත ටික තියෙන තැනක වර්ණ සටහනක් තමයි එන්නේ. එන විට 'කෙනෙක් දෙයක්' කියන ප්‍රපංච ටික මනසේ ගොඩනගා ගන්නවා කියන එක ඇත්තට ම ඇත්තක් ම යි. අනාගතයේත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයේ පහළ වුනත් නැතත් වෙන්නේ ඔය සිද්ධිය යි. ඕක නො දන්නා ලෝකයට පෙන්නලා දෙන්නයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වූවේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේවත් බණක් කිව්වා නොවෙයි. ලෝකයේ හැමද ම තිබුණු, සැබෑ ම ඇත්ත කියලා දෙන්නයි, ඇස් ඉදිරිපිට ට එන අනාත්ම රූපය අරබයා ප්‍රපංච ගොඩනගා ගෙන දුක් විඳින ලෝකයා, සත්ත්ව පුද්ගලභාවයකින් බලන, දරුවා මැරිලා, දෙමව්පියෝ මැරිලා, සහෝදරයෝ මැරිලා, කියලා තමන් උපදවා ගෙන, හදගෙන දුක් විඳින ලෝකය දුකෙන් මුදවන්න යි බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වූවේ. මෝඩකම, අවිද්‍යාව නැති කරන්න. අවිද්‍යාව නැති කිරීමෙන් මේ ජරාමරණං

සොකපරිදෙවදුකඩදෙමනසුපායාසා නිරුජ්ඣනා කියලා, අවිද්‍යා නිරෝධයෙන් කෙළවර වෙන චක්‍රය පෙන්නන්නයි. ඒ දුක නිරුද්ධ කරන්න පුළුවන් ඒක මෝඩකමට හදගත්ත දෙයක් නිසායි. ඒ කියන දුක ස්කන්ධයන්ගේ, සංඛත ධාතුවේ තිබුණු දෙයක් නම්, ඇත්තක් නම්, මෝඩකම නැති කරලා ඒ දුක නැති කරන්න බැහැ.

ඒ නිසා ලෝකයේ හැමදුම පැවතුණ, ලෝකය කියලා දුක් විඳින තැනක පවතින සැබෑ ම ඇත්ත යි මේ. ඒ ඇත්ත නො දන්නා කමින් ඒ දුක බොහෝ කාලයක් සන්තානවල පවතිනවා. ඒ දුක්ඛ නිරෝධයට බණ කියන්නයි, මග පෙන්නන්න යි, බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වුවේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ හා සමාන කල්‍යාණ මිත්‍රයෙක් මේ ලෝකයේ තව නෑ කියලා කියන්නේ ඒ හින්ද යි. බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් ලෝකයේ නැතිනම්, ලෝකය හැමදුම අඳුරක් ම යි කියලා කියන්නේ ඒක යි. මේක ආලෝකයක්. ලෝකයට පහළ නො වූ, ලෝකයා තුළ පහළ නො වූ, ලෝකයට කවදවත් හම්බ නො වූ, ලෝකයේ කිසිම දෙයකින් බබළන්නේ නැති, ආලෝකයක් මේක. විද්‍යාවක් මේක. බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් ලෝකයේ පහළ නො වුනා නම් මේ විද්‍යාව කවදවත් උපදින්නේ නෑ. අපට හරි අතපතගාලා මේක හොයාගන්න පුළුවන් වුනේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වෙලා, ඒ අර්ථය කැටි වූ ත්‍රිපිටක දහම ලෝකයේ තිබ්බ හින්ද යි.

ඇත්තට ම මට මේ දර්ශනය මූලින් උපන්න වුනත් අද තමයි මට බොහෝ දුරට ම නිරවුල් වෙන්නේ. නමුත් මේකේ ආරම්භය තමයි ඔය පටිච්චසමුප්පාදය ගැන මම අර කතා කළේ, incoming, outgoing කියලා. ඔන්න එදයි. එද මම අර ලිපේ ගිනි දෑල්ලක උපමාවෙන් කිව්වේ - ඔක බොහොම දෙනෙක් විවේචනය කරලාත් තිබුණා. නමුත් ලෝකයේ කවුරු විවේචනය කළත් ඒක බොරුවක් නොවෙයි, සැබෑවක්. අද මට ඒක ඔප්පු කරලා දෙන්න පුළුවන් මට්ටමට කියන්න පුළුවන්.

ඉතින් ඇත්තට ම සමහර අවස්ථාවල දී මම මේ යම් උපමා ගන්න හින්දා ටිකක් හරි ලෝකයට මේක තේරුම් කරන්න පුළුවන්. සත්‍ය වුනත් ලෝකයට ඔප්පු කර ගන්න හරි අමාරුයි මෙහෙම

උපමාවක් නැති වුනොත්. සත්‍ය කියලා අසත්‍ය දේ ඇසුරු කරලා ඉන්න ලෝකයට, සත්‍යය පෙන්නුවහම ඒක පෙනෙන්නේ අසත්‍ය වගෙයි.

ඒකට මම අර උපමාවක් ගන්නේ, අපේ පිටිගල ලොකු ස්වාමීන් වහන්සේ මතක් කළේ මේක: ඔබට මතක ද ඔය අසු ගණන්වල මහපොල කානිවල් එක. ඒකට ඕන වෙලා තියෙනවා කිතුල් හකුරු. ඉතින් දැන් කිතුල් හකුරු විශාල තොගයක් ඕනෑ නිසා කට්ටිය ඔක්කෝම හකුරු සාම්පල් අරගෙන ඇවිල්ලා තියෙනවා. එක මනුස්සයෙක් සිනි නො ද හොඳ කිතුල් හකුරු ටිකකුයි, සිනි දලා හදපු කිතුල් හකුරුයි දෙක ම ගෙනල්ලා. දැන් අපි සිනි දපු කිතුල් හකුරු ම කාලා, අපේ මනසේ තියෙනවා කිතුල් හකුරු කියන්නේ මේ රස කියලා. දැන් මේක දීලා කියලා තිබුණා, “සර්, මේකේ එකක් සිනි දලා හදලා තියෙනවා. එකක් සිනි නැතිව හදලා තියෙනවා. සිනි නැතිව හදලා තියෙන එක නම් ගණන්” කියලා. කුමක් ද කියලා නෑ, දීලා. අර හොඳ එක අරගෙන කාලා බලලා “මේක නම් කිතුල් හකුරු නොවෙයි” කිව්වලු. සිනි එක කාලා ආ, “මේක නම් හොඳයි. මේක දෙන්න” කිව්වා ම, “සර්, එහෙනම් ඔක ගණන් වැඩියි” කිව්වාලු.

හොඳ නැති එක, කළවම් එක වැඩි ගානට වික්කා. දැන් අරයා කිතුල් හකුරු කියලා සිනි දලා කාල කාලා, හොඳ එක හම්බවෙලා ම නෑනේ. එතකොට දැන් මනින්නත් එයාට තියෙන්නේ කෝක ද මිම්ම? හොඳ නරක භායන්න යන්න එයාට තියෙන්නේ සිනි දලා හදපු එක නේද. සැබෑ කිතුල් හකුරු කාලා නැති හින්දා, ඒක දුන් ගමන් ඒක එපා කිව්වා.

ඒ වගේ, අපි ඇත්තයි කියලා දන්න එකක් අද ලෝකයේ තියෙනවා. ඒක තමයි අපි ඇසුරු කරලා තියෙන්නේ. ඕකට වඩා වෙනස් එකක් අපි කිව්වොත් “මේක වෙන්නේ කොහොම ද? මේක නම් වෙන්න බෑ” කියනවා. අර අපේ දෘෂ්ටියට ගැළපෙන විදියට ගත්තොත් ‘අන්න ඒක නම් හරි වගේ තමයි’ කියලා ගන්නවා. හරි වගේ කියලා ප්‍රථමවලට සාපේක්ෂව ලෝකයාට තේරෙන විට අපි දත යුතුයි මේක මේ සිනි දපු කිතුල් හකුරු එකයි කියලා. ඉතින්

බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් වටිනවා කියලා කියන්නේ මේ ලෝකයේ ප්‍රංචයන්ගෙන් මිශ්‍ර වූ ලෝකයා රැවටිලා ඉන්න ලෝකයකට ඒ ඇත්ත බොරැයි කියලා ඔප්පු කරලා පෙන්නනවා. ඉස්සෙල්ලා ඇත්තයි කියලා එකක් දෙන්නේ නෑ. බොරු එක පෙන්නනවා. බොරුව, බොරුව හැටියට දැකීමෙන් ම ඇත්ත කියන එක පහළ වෙනවා. බොරුවේ ලක්ෂණ ටික යි පෙන්න්නේ ඉස්සෙල්ලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ, මම කියන දේ ඇත්ත යි, මේක ගනිල්ලා කියලා කියන්නේ නෑ. කිව්වොත් ඒක පිළිගන්නේ නෑ. "උඹලා කියන කෙනා, මිනිහා පෙන්නාපත් මට" කියලා යි කියන්නේ. "හරි ඔයා කෙනෙක් කියලා කියනවා නම් - සවිච්ඡාදන ඇවිල්ලා ආත්මය - හරි ආත්මය නම් පෙන්නන්න ඔයාගේ ආත්මය. ඔයාගේ වසගයේ ඔයාට පැවැත්වුව හැකි ද? එහෙනම් ඔයාට කෙස් ඉදෙන්නේ නැතිව තියාගත හැකි ද? හම රැලි වැටෙන්නේ නැතිව තියාගත හැකි ද? ආත්ම නම්, ඔයාගේ නම්, ඔයාගේ වසගයේ නම් තියෙන්නේ, ඔක පුළුවන් වෙන්න ඔන නේද. එහෙනම් ඔයා කියන විදියට පුළුවනකම තියෙයි ද ඔකේ. බෑ. එහෙනම් දැන් ඔයා ඉස්සෙල්ලා කිව්වා මේක මගේ ආත්මය කියලා, දැන් කියනවා බෑ කියලා. ඉස්සෙල්ලා කියපු වචනයයි, දැන් කියපු එකයි පරස්පරයි නේද" කියලා එයාගෙන් ම යි අහන්නේ. එයාට ම යි කියන්නේ වැරදියි කියලා.

ඒ වගේ බුදුරජාණන් වහන්සේ සත්‍යය කියන එක පෙන්නුවේ බොරුව පෙන්නලා යි. බොරුව කියන එක බොරු කියලායි ඇත්තට යන්නේ. එහෙම නැත්නම් 'මේක ඇත්ත, මේක ඇත්ත' කියලා ඔක්කෝමලා වට්ටි අරගෙන යනවිට, මාත් එක වට්ටියක් 'මේක ඇත්ත ඇත්ත' කියාගෙන යන්න ගියොත් කවුරුවත් පිළිගන්නේ නැහැ. ඒකත් අර ගොඩේ ම වට්ටියක් තමයි කියලා හිතනවා.

ඒ හින්දා බණ කියන්න තියෙන එක ම ක්‍රමය තමයි, උඹලා ඉන්නේ බොරුවක් තුළයි කියන එක පෙන්නා ගෙන ගිය විට සැබෑව කුමක් ද කියන එකට හිත නැවෙයි. එවිට සැබෑව කියන එක පෙන්නුව විටත් හඳුනා ගත හැකියි. වෙන ක්‍රමයක් නෑ. ඔව්වර තමයි ලෝකයේ තියෙන්නේ.

බොරුව, බොරුව කියලා දැකීම ම සත්‍යය යි. මොක ද, බොරුව, බොරුව කරලා පෙන්නන්න හදන තැනක, ඇත්ත යෙදිලා තියෙනවා නේද. “ඔයා පුද්ගලයෙක් කියලා කියන්නේ මෙහෙම තැනකට නේද” කියන විට ම ඇත්ත මතු වෙලා. නො දන්නා කම දැන ගැනීම ම හොඳ ම උගත්කම යි කියලා කියන්නේ. අඳුරයි ආලෝකයයි දෙක එකට තියෙන්නේ නෑ. අඳුර දුරු කළා කියන්නේ ම ආලෝකය මතු වුනා. මම පුද්ගලයෙක් ගැන ම යි හිතුවේ. අක්කා කියලා කෙනෙක් ගැන ම යි හිතාගෙන හිටියේ. අක්කා ගැන ම යි මම කටයුතු කළේ. නමුත් එතැන ‘අක්කා කවුද? කොතැන ද ඉන්නේ’ කියලා බලාපත් කියලා කියන විට ම, මේ වැරද්ද පෙන්නන්න දක්වපු කාරණා ටිකට ම ඇත්ත කියන එක මතු වෙලා. මෙතැන තියෙන්නේ මෙහෙම ඇත්තක් කියලා. එතකොට තමයි සත්‍යය අවබෝධ වෙන්නේ.

එහෙම නැතිව, “මම මේ කියන්නේ ඇත්තක්. මේ කියන්නේ ඇත්තක්. මෙහෙම එකක් තියෙන්නේ. මෙහෙම එකක් තියෙන්නේ” කිය කියා ඇවිදින විට ගන්නේ නෑ. හිතනවා ඒකත් අරින් එකක් තමයි කියලා. ඒ නිසා හොඳම දේ තමයි, කුමක් ද, බුදුරජාණන් වහන්සේ කළේ, නො දන්නා බව දැනගැනීම යි හොඳම උපක්‍රමය. නැත්නම් මේ නියම දැක්ම, සත්‍යය, ප්‍රඥාව, ආලෝකය.

අනෙක් සමථ කමටහන්

ඉතින් ඔය විදියට සමථ කමටහනක් ඕන එකක් වඩන්න. ඔය විදියට හිතන්න. ආනාපානසතියට අමතරව බුද්ධානුස්සති භාවනාව ඕනෑ නම් කරන්න. සති නිමිත්තේ සිත තියාගෙන අඛණ්ඩ ව, ඉතිපි සො භගවා - ඒ කැමති විදියකට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ගුණ සිහි කරමින් භාවනා කරනවා. ඊට අමතරව කලින් කලට - එහෙම කරන්න ගියත් සිතේ එක එක නිමිති සිහිවෙනවා නේද - ටිකක් නතර කරලා, අර සිහිවෙන නිමිත්තත් අරගෙන පෙර පසු දෙපැත්තට විදර්ශනා කරන්න. විදර්ශනා කරලා, ආයෙත් බුදුගුණ භාවනාව කරන්න.

මෙමගින් භාවනාවත් කරනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ශාසනයෙහි, බැහැරයි මෙමගින් භාවනාවේ වෙනස පෙන්වනවා. මේ ශාසනයේ වොසසගා පරිණාමිං කොට කියලා තියන්නේ? නිවනට නැඹුරු වූ වක් කොට කියලා කියන්නේ.

සැවැත් නුවර දී දවසක් භික්ෂූන් වහන්සේලා පිණ්ඩපාතයේ යන්න යද්දී, භික්ෂූන් වහන්සේලා කතා කරනවා, “තාම පිණ්ඩපාතයේ යන්න වෙලාව වැඩියි. ඒ හින්දා අපි මේ අන්‍ය තීර්ථක අසපුවක් තියෙනවා. අසපුවට යමු” කියලා. ගිහිල්ලා ඉඳගත්තාහම ඒ අන්‍ය තීර්ථක පිරිවැජ්ජයෝ කියනවා, “ඔබලාගේ ශාස්තෘවරයා, ශ්‍රමණ භවත් ගෞතමයෝ මෙමගින් භාවනාව උගන්වනවා. කුමක් ද, මෙතැන ඉඳලා එක් දිසාවක් අප්‍රමාණ වූ, අවෙරි වූ මෙත් සිත පතුරුවනවා. දෙදිසාවකට, තුන් දිසාවකට, සතර දිසාවකට, උඩ, යට, සරස, මේ ආදී සද්දිසාවන්ට අප්‍රමාණ වූ, අවෙරි වූ මෙත් සිත පතුරුවන්න කියලා උගන්වනවා. අපේ ශාස්තෘන් වහන්සේත්, උඩ යට සරස අප්‍රමාණ වූ අවෙරි වූ මෙත් සිත පතුරුවන්න කියලා උගන්වනවා. ඉතින් ඔබලාගේ ශාස්තෘවරයාගෙයි, අපේ ශාස්තෘවරයාගෙයි මෙමගින් භාවනාවේ කුමක් ද තියෙන වෙනස?” කියලා අහනවා. ඒ වෙලාවේ භික්ෂූන් වහන්සේලා ඒක බැහැර කරන්නේත් නැහැ, පිළිගන්නේත් නැහැ. අහගෙන ඇවිල්ලා, පිණ්ඩපාතයේ දනය වළඳලා පස්සේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ළඟට ගිහිල්ලා, සිද්ධිය කියනවා.

“මහණෙනි, මෙහෙම කියන අන්‍ය වූ පිරිවැජ්ජයන්ට ඔබලා කියන්න මේ ශාසනයේ මෙමගින් භාවනාව තියෙන්නේ වොසසගා පරිණාමිං කොට යි, නිවනට නැඹුරු වූ වක් කොට යි කියලා කියන්න. ඒක යි ඒකේ වෙනස කියන්න.” ඒ කියන්නේ අනිත් අය වගේ ම, මෙතැන ඉඳලා උතුරු දිශාවට, නැගෙනහිර දිශාවට, දකුණු දිශාවට, බටහිර දිශාවට, උඩ, යට සරස, අප්‍රමාණ වූ, අවෙරි වූ සත්ත්වයන් අරමුණු කරගෙන මෙමගින් සිතත් වඩනවා. කලින් කලට හම්බ වෙන නිමිති නුවණින් නිවනට නැඹුරු වූවක් කොට විදර්ශනා කරනවා.

විදර්ශනාවෙන් තමා වෙනස් වෙන්නේ. නැත්නම් අර සමථ ක්‍රමය එක මයි. අර විදියට ම අපි කියමු මෙතැන් සිට උතුරු දිසා වැසි සියලු සත්ත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, දුකෙන් මිදෙත්වා, දකුණු දිසා වැසි සියලු සත්ත්වයෝ - පෙ- නැගෙනහිර දිසා වැසි සියලු සත්ත්වයෝ -පෙ- බටහිර දිසා - පෙ- උඩ දිසා -පෙ- යට දිසා වැසි සියලු සත්ත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, දුකෙන් මිදෙත්වා, කියලා හිතනවා. හිතෙන විට ඔන්න මොනවා හරි දෙයක් ඒ අතරවාරෙ දී හිතෙන්න පුළුවන්. හිතුනොත් මොකද කරන්නේ? මේක මෙතෙහි කරලා ඉවර වෙලා අර සිහි වූ සිහිවිලි, ගිය ඒවා ආපහු සිහිකරලා අරගෙන මෝඩකම හිඳිනවා.

අර දැන් අක්කා කියලා සිහිවුනා නම්, “මේක මගේ මනසේ ම තිබෙන නිමිත්තක් නේද? මම මේ අක්කා කියලා බලන්න ගිය විට එතැනත් තියෙන්නෙ කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම්, මස්, මේ වාගේ කන බොන ආහාරයෙන් හැදුණු කුණප කොටස් තිස් දෙකක පිහිටලා තියෙන චිත්‍රය යි. බිත්තියට හිටලා තියෙන චිත්‍රය වගෙයි. ඒ චිත්‍රය ඇස් ඉදිරිපිට ට එන විට මේ දැන් මේ මගේ මනසේ තියෙන මේ ගතියෙන් ම සිහිකර ගන්නවා නේද? එතකොටත් කෙනා අඩු නෑ. කෙනා අඩු නැතිව ම හම්බ වෙනවා මට. එහෙනම් අතීතයේ තිබ්ලා, වෙලා තියෙන්නේත් මේක ම නේද? මේ බාහිර කෙනෙක් ඉඳලා දෑකලා නොවෙයි. එදුන් මේ වගේ සතර මහා ධාතු රාශි වූ තැනක් ඇසුරු කරගෙන තිබුණු වර්ණ සටහන ඇස් ඉදිරිපිටට එන විට මේ නිමිත්ත හදගත්තා නේද?” කියලා ඔහොම ටිකක් සිහි කරනවා. සිහි කරලා ඉවර වෙලා ආපහු, සියලු සත්ත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා, කියලා වඩනවා.

මෙහෙම කරද්දී අපට බාහිර පෞද්ගලිකව හම්බ වෙනවා ‘අයියා, අක්කා, අම්මා, තාත්තා, දුවා, පුතා, නැත්නම් අහවල් නගරය, අහවල් ගෙදර තියෙනවා’ කියලා. හිතුණේ නැත්නම් හිතන්න පුළුවන්. හිතන්න හැදූවොත් තමන් කෙලෙස් අඩු ද නැද්ද කියන එක බලාගත හැකියි. මෙතැන ඉඳලා අක්කාව සිහිකරලා බලන්න. සිහිකරන විටත් “මෙහෙම සිහි කරන්න පුළුවන් කම ඇති

කරපු රූපායනය නිරුද්ධ වෙලා බොහෝ කල් නේද” කියලා බලන්න පුළුවන් ඔබට. නමුත් සිහි කරන විට බාහිර කෙනෙක් ඉන්නවා ම කියලා හිතෙනවා නම් තාම භවය හිඳිලා නෑ. හිතූණේ නැතත්, හිතලා බලන්න. හිතලා බලන විට තමන්ට මෝඩකම තේරෙනවා. අක්කා ඉන්නවා කියලා හිත භවයට යනවා. භව නිරෝධය නිවන යි.

සුංඥා විහරණය

සංයුක්ත නිකායේ කෝසම්බිය සූත්‍රය කියවන්න. ඒකේ දී පෙන්නනවා ‘භව නිරෝධය නිවන යි’ කියලා. එතකොට බලන්න යන්න බැරි නෑ. නමුත් එයා දන්නවා ‘මෙහෙම සිහි කරද්දීත් මනස යි’ කියලත්. ඒවගේ ම බලන්න කියලා ගියොත් වෙන ඇත්තක් දන්නවා. ඔය දෙක තියෙන්න ඕන. ඒ කියන්නේ ගිය විටත් මෙහෙම ධාතුව ගැටිලා මේ ප්‍රපංච ටික මනසේ යෙදෙයි නේද කියන එක දන්නවා.

මේ මොහොතේ හිතෙන්නේ නැති වෙන්න පුළුවන්. නමුත් හිතෙන්නේ නැත්නම් හිතලා බලන්න. හිතන විට තමන්ගේ මෝඩකම තේරෙයි. එහෙනම් තව මම වඩන්න ඕන කියන එක එනවා. හිතේ නො හිතුණු පමණින්, සිතිවිලි පහළ නො වූ පමණින් මම යමක් කළා, යම් තැනකට ආවා කියලා හරි යන්නේ නැහැ. ඔබ යම් භාවනාවක් කළා නම් ඒ සමාධියේ බලයෙන් සිතිවිලි මොකුත් සිතෙන්නේ නැතිව දවසක් වුනත් සමහර විට ඉන්න පුළුවන් ඇති. ඒත් මෝඩ ද නැද්ද කියලා බලන්න හිතලා බලන්න ඕන. හිතුවාටත් හිතෙන්නේ නැත්නම් භවය ගැන, අන්න හරි. ඒ කියන්නේ එතකොට එහෙම එකක් නෑ. හිතන විට ‘මේ සිතුවිල්ලක් විතරයි නේ’ කියලා විතරක් බෑ. ඇතිවෙන තැන අවිද්‍යාව යි හිඳෙන්න ඕන. “මෙහෙම ඇත්තක් කියන තැනක එදටත් මගේ මනස ම තේරෙයි” කියන විට සම්පූර්ණ ස්කන්ධයන්ගේ ශූන්‍යත ස්වභාවය ම අවබෝධ වෙලා තියෙන්න ඕන. අවබෝධය නිසාම සිතුවිලි නැහැ, එන්නේ නැහැ.

ස්පර්ශ ආයතන හයේ කිසිවක් අරබයා ඔබ ළග නිමිත්තක් නැත්නම්, අනිමිත්ත යි. ස්පර්ශ ආයතන හයෙන්ම ප්‍රාර්ථනා කටයුතු කිසිම දෙයක් මනසේ නැත්නම් අප්පණ්ණික යි. ස්පර්ශ ආයතන හයේ කිසි ම අසුඤ්ඤකර බවක් මනසේ නැත්නම් සුඤ්ඤන යි. මනසේ සුඤ්ඤන, අනිමිත්ත, අප්පණ්ණික බව කියන්නේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ කිසිදු ගතියක් නෑ. සිහි කර ගන්න විට 'බාහිර දේවල් තියෙනවා ඉන්නවා' කියන ගතියක් මොකුත් නෑ. එහෙම ගති ඇති තාක් සිහි වෙනවා කියන එක නවත්තන්න බෑ. සිහි නො වූ පමණින් ඒක විමුක්තිය වෙන්නේ නෑ. සිහි කළා ම වත් රැවටෙන්නේ නැත්නම් - සිහි කරන්න බැරි නෑ. සිහි කරන්න පුළුවන්. මට ඕන දෙයක් සිහි කරන්න පුළුවන්. සිහි කිරීමේ හැකියාව හිතේ හැකියාව යි. රහතන්වහන්සේලාටත් සිහි කරන්න පුළුවන්. සිහි කිරීම නොවෙයි දෝෂය. සිහි කරන විට නො රැවටෙන බව තියෙනවා ද කියන එකයි අවශ්‍ය. රැවටෙනවා ද, නො රැවටෙනවා ද කියන එකයි අවශ්‍ය. සිහි කරන විට එතැන විද්‍යාව ද අවිද්‍යාව ද යෙදිලා තියෙන්නේ? මට මෙතැන ඉඳලා පුළුවන් ද මම ඉන්න කාමරේ ඇඳ සිහි කරන්න. සිහි කරන විට පුළුවන් නම්, මගේ හිත යෙදිලා නම් තියෙන්නේ, මෝඩයි මම. මට තාම සාර්ධියක් නෑ නේද? කොහොමද සිහි කරන්නේ එහෙනම්? ඒ කියන්නේ භවය යි. සිහි කරන විට හිතමයි සිහි කරන්නේ. හිතමයි සිහි කරන්නේ කියලා විතරක් හිතුවාට බෑ එතකොට සමථය විතරයි වැඩෙන්නේ. හැම වෙලාවේ ම භවය ම පිරිසිඳ දකින්න ඕන. මෙහෙම සිහි කරද්දීත්, ඇඳ කියලා සිහි කරන්න පුළුවන් කම මට ආපු තැනක තිබුණේ 'ඇඳ, බඩුමුටු නැති ආයතන ටිකක් විතරයි' කියන එක වැටහෙන්න ඕනෙ. බලන්න ගිය විටත් සතර මහා ධාතුව තියෙන තැනක මෙහෙම වර්ණ සටහනක් එන විට මේ බඩුමුටු කියන කමයි සිහියට එන්නේ. මොන විදියටත් බඩුමුටු සිහි කරන්න බැහැ. ඒකයි අර ආසිවිසෝපම සූත්‍රයේ ආයතන වලට සුඤ්ඤං ගාමං කියලා කියන්නේ. හිස් ගෙවල් හයක රූපය සිහි කෙරුවොත් හිස් වූවක්, සුංඤ වූවක්, හර රහිත වූවක් හැටියට ම පෙනෙනවා මිසක් රූපායතනය ඇතුළේ ආයේ ගෙවල් දෙරවල් බඩුමුටු තියෙන්න බෑ.

මේක ඇත්තට ම අපි කතා කළාට බොහෝම ගැඹුරු දර්ශනයක්. පෙනෙන දේ ඇතුළේ ඒක ගැන හිතලා “තරක දේවල් කරන්න එපා, හොඳට ඉන්න” කියලා කියන්න ඒ තරම් ගැඹුරු දර්ශනයක් වින්තනයක් අවශ්‍ය නැහැ. නමුත් මේ පෙනෙන ආයතනය ම පරිහරණය කරන්න පුළුවන් නම් සුඤ්ඤතාවයකින්. අන්න ඒ සුඤ්ඤත විහරණය බොහෝම හිගයි. බොහෝම අසීරුයි. ඒකයි වටින්නේ.

මේ බුද්ධ සාසනයෙන් බැහැර මේ සුඤ්ඤත විහරණය ගන්න බැහැ. සමථයකින් කිසිවක් ම හිතන්නේ නැතිව ‘නැතිකම’ හුරු කළ විටත් මේ ඇස් ඉදිරිපිට ට රූපයක් පැමිණි විට කිසිවක් හිතෙන්නේ නැහැ. හැබැයි රූපය පිරිසිඳු නො දන්නාකම කියන එකෙන් දත යුතුයි තවම අවිද්‍යාව තියනවා. මේකේ ඇත්ත දන්නේ නැහැ. එයාට මෝහය කියලා එකක්වත් හම්බ වෙන්නේ නෑ. රූප අරබයා මොකුත් ගෙවල් දෙරවල් කියලා දෑත් හිතෙන්නේ නැති තැනට ආව හැකියි ඕනෑ කෙනෙකුට. ඒකත් සුඤ්ඤතාවයක්. මේ ශාසනයෙන් බැහැර යි. හැබැයි ඒකේ මෝහය තියෙනවා කියලා කියන්නේ මේ පෙනෙනවා කියන සිද්ධියේ ඇත්ත නො දන්නාකම මනසේ තියනවා. පෙනෙනවා කියන සිද්ධියට හිතන්න, කියන්න, කරන්න බෑ කියන එක, පෙනෙනවා කියන තැනක තියෙන ඇත්ත මෙන් මේ වගේ “ස්පර්ශයෙන් හටගත්ත සංඥාවක්, ස්පර්ශය යි කියන එකත් මෙහෙම සිද්ධියක්” කියන ටික එයා දන්නේ නැහැ. සමථයේ බලයෙන් මොකුත් හිතෙන්නේ නැතිව ඉන්න පුළුවන්.

නමුත් බුද්ධ සාසනයේ දී සමථයේ බලයකින් නොවෙයි, ප්‍රඥාවේ බලයෙනුයි මෙයාට දෑත් හිතෙන්නේ නැත්තේ. අවිජ්ජා නිරෝධා සංකාර නිරෝධො එතැන එහෙම දෙයක් නැති හින්දා, එව්වර මෝඩ නැති හින්දයි. දෙයක් කියලා හිතන්න මෝඩ නැති හින්දයි හිතන්නේ නැත්තේ, හිතෙන්නේ නැත්තේ. අතන දෙයක් කියලා හිතන්න පුළුවන් මෝඩකම තියෙනවා, සමථ බලයෙන් යට කරලා. ඒක යි වෙලා තියෙන්නේ.

ප්‍රශ්නය: ස්වාමීන් වහන්ස, රහතන්වහන්සේ නමකට ඕනෑ කමින් අර දර්ශනය හිතලා ගන්න ඕන නෑ නේද - එළඹ සිටිනවා. ඒ කියන්නේ අර යටි සිතේ මට්ටමෙන් සංඥාව යෙදිලා තියෙනවා ද?

එයාව ජීවත් කරවන්නේ ප්‍රඥාවෙන්. ප්‍රඥාව කියන එක ජීවිතය වූ විට, නැත්නම් එලය කියන අවස්ථාවේ දී, ආපහු හිතන්න ඕන නෑ, එයාව ඒ විදියට ජීවත් කරවනවා. මම අර උපමාවකට කියන්නේ: කන්නාඩියේ අපි පවුඩර් ගාන්නේ නැත්තේ ඇයි? තිරිසන් සතෙකුට පවුඩර් ටිකක් දෙන්න පුළුවන් වුනොත් එයා කන්නාඩියේ පවුඩර් ගාන්නේ නැද්ද? ගානවා. ඇයි අපි ගාන්නේ නැත්තේ? යන්න ඉස්සෙල්ලා තිබුණේ නැති, අවස්ථාවට හටගත්, අහකට යන විට නැති වෙන චිත්‍රයක් කියලා දන්නා නිසායි අපි ගාන්නේ නැත්තේ. ඒක අපේ ප්‍රඥාවයි කියලා අපි දන්නවා ද? ඒක අප තුළ යෙදිව්ව නුවණක් කියලා අපි දන්නවා ද? නෑ. ඒ නුවණින් අපව මෙහෙම කරවලා විතරයි තියෙන්නේ. පවුඩර් නො ගාවන තත්ත්වයට ජීවත් කරවලා. නුවණ ජීවිතය ම වෙලා. එතකොට රහතන්වහන්සේ කියන්නේ ඒ වගේ මේ පෙනෙන දේ එක්ක ඇලෙනවා ගැටෙනවා කියන එකට පත් නො කර ජීවත් වෙනවා කියන එකක් ම කරවලා. එතකොට අමුතුවෙන් විදර්ශනා කරනවා කියලා එකක් නෑ, විදර්ශනා කරලා ආපු එලය කියන්නේ එයා ගේ ජීවිතය යි. තවත් එයා භාවනා කරනවා කියලා එකක් නෑ. මම අමාරුවෙන් උපදවාගන්න ආපු තැන තමයි, එයා වාසය කරන්නේ. මම එතැනට තමයි මේ එන්නේ. ආවහම මම එහෙම ජීවත් වෙනවා. එළඹ සිටිනවා. ඒකයි අකෝප්‍ය යි කියලා කියන්නේ. ඒ වෙනෝවිමුක්තිය. ඒ ශුන්‍යතාවය.

හැම වෙලාවෙ ම සැප දුක් විපාක වෙනස් කරනවා නුවණ අනුවණ කමින්. තිරිසන් සතා කියන්නේ නුවණ නැති කමින්. නුවණ නැතිකමින් ඒ වගේ තැනකත් එයා කෙලෙස් උපදවා ගෙන එයා දුක විඳින විට, නුවණ නිසා අපි එයා විඳින මට්ටමේ දුක් විඳින්නේ නැහැ. ඒ වගේ හොඳට ම නුවණ තියෙන විට ලෝකයා විඳින මට්ටමේ දුක් විඳින්නේ නැහැ.

ප්‍රශ්නයක්: ස්වාමීන් වහන්ස, දෙවියන්ගේ මට්ටමට හරි, බ්‍රහ්මයන්ගේ මට්ටමට හරි තේරෙනවා ඇති අපි තිරිසන් සතුන් වගේ නේද?

ඔව්, අපේ මනුෂ්‍ය ශරීරයක ගඳ දෙවියන්ට දෙනෙතවා ලු යොදුන් හැටක් උඩට. අපට අසූචි වලක පණුවෙක් හිටියහම ඌ මොන තරම් අපිරිසිදුව ඉන්නවා ද කියලා අපට පෙනෙනවා. නමුත් ඌට ඒක පොඩ්ඩක්වත් තේරෙනවා ද? නැහැ. දෙවියන්ට තේරෙනවා අපි අසූචි වලක ඉන්නවා කියලා, අපට පොඩ්ඩක්වත් ඒක තේරෙන්නේ නැහැ. තියෙන ප්‍රශ්නය, පණුවගෙයි අපගෙයි වෙනසක් නෑ. තියෙන ඇත්ත ඕක යි.

ප්‍රශ්නයක්: ස්වාමීන් වහන්ස, 'අම්මා' කියන නිමිත්ත නැති වූනොත් දෙමාපියන්ට සැලකීමත් නැති වෙනවා ද කියලා සමහරුන්ට ප්‍රශ්නයක් තියනවා.

මේකෙන් කියන්නේ මේ ක්ලේශය අයින් කරලා ආදරය, සෙනෙහස කියන එක අයින් කරගන්න කියන එක. හැබැයි ඒ වෙනුවට පින්වතුන් ගාව මතු වෙලා තියෙන්නේ ඕනෑ කරුණාව, දුකට අකමැති කම. කායික වත්, මානසික වත් එතන දුක් විඳිනවාට කැමති නැහැ. අපෙන් කෙරෙන්න ඕනෑ ඒක. අම්මාට ආදරෙයි, තාත්තාට ආදරෙයි කියලා කියන, මේ ආදරය කියලා හිතේ තියෙන කැදර කම, මේ ගතිය, දුක් විඳින්න තියෙන ක්ලේශයක්. නමුත් බුදු හාමුදුරුවෝ සියලු සත්වයෝ කෙරෙහි කරුණාවයි, දුකට අකමැතියි. කන්න බොන්න නැතිකමින්, ආහාර පාන නැතිකමින්, යාන වාහන නැතිකමින්, ඉඳුම් හිටුම් නැතිකමින් යම් දුකක් විඳිනවා නම් ඒ දුකට කැමති නැහැ. ඒ හින්දා දුකෙන් මුදවන්න කරුණාවයි. මානසික පීඩා විඳලා දුකක් ඇති වෙනවා නම් ඒ දුකට කැමති නැහැ. දුකෙන් මුදවන්න කරුණාවයි. කායික, මානසික දුක් විඳිනවාට කැමති නැහැ. දුකෙන් මුදවන්න මහා කරුණාවක් උපදිනවා.

එතකොට හිතන්න එපා අම්මා, තාත්තා කෙරෙහි කරුණාව නැහැ කියලා. කරුණාව නැති වෙන්නේ නැහැ. වෙනදටත් වඩා හොඳට උපකාරයි, ඇයි? වෙනදට වඩා හොඳට දුක තේරෙනවා, දුකට උපස්ථාන කරන්න තේරෙනවා. එහෙම මිසක් මේ කියන

එකෙන් දෙමව්පියෝ නැහැ, සහෝදරයෝ නැහැ, සලකන්න එපා කියන එක නොවෙයි. දෙමව්පියෝ නැහැ, සහෝදරයෝ නැහැ තමයි. ඇත්ත. නමුත් කරුණාව නැතිව නොවෙයි. එතනත් පුළුවන් නම් අවිද්‍යාවෙන් මුදවන්න, බඩගින්නෙන් එන දුකෙන් මුදවන්න, යාන වාහන, ආහාර පාන නැති නම් තමන්ගේ තියෙන දෙය හරි දීලා දුකෙන් මුදවන්න පුළුවන් නම් ඒක තමයි මහා බෝසත්කම. දැන් බුදුරජාණන් වහන්සේ මහා කරුණාවෙන් ලෝකය දෙස බලන්නේ දුක දැකලා උණු වෙන හදවතක් ඇතිව දුකෙන් මුදවන්න ඕනෑ කියන එක නිසා. ඒ තණ්හාවෙන් ද? නැහැ. අපටත් එහෙම තමයි. ඒ තණ්හාවෙන් මිදුණා කියලා කරුණාව නැත්තේ නැහැ. ඒ තණ්හාව, ක්ලේශය අයිත් වෙන විට තමයි කරුණාව කියන එක හොඳට ඔපවත් වෙලා එන්නේ. ක්ලේශයකින් කරන්න හැදුවත් අපි කරලා තියෙන්නේ එතෙක්ට දුකක් නො දී තියාගන්න හදපු එක නේද. අපට කරන්න පුළුවන් එව්වර නේද. ක්ලේශය අයිත් කරලා කරුණාවකින්, කුසලයකින්, සත්පුරුෂ භාවයකින් ඔය ටික කෙරුණහම මොකද වෙන්නේ. කරන්න බැරි ද? පුළුවන්. වැඩිතර හොඳට කරන්න පුළුවන්.

අපි අද දවසේ අපේ ක්ලේශය නිසා අතින් අම්මාගේ කොටස උදුරා ගෙන මේ අම්මාට දෙයි. නමුත් එදාට එහෙම කරන්නේ නැහැ. තව කාගෙන්වත් උදුරලා නොවෙයි මගේ කොටස දීලා තමයි පුරවන්නේ. පටු අදහසක් ඉදිරිපත් වෙන්නේ නැහැ. ක්ලේශයකින් කරන්න හදන උපස්ථානයක් නොවෙයි. නමුත් වෙනදාටත් වඩා හොඳට කරුණාවයි. වෙනදාට සමහර විට චූට්ටක් ඇත්නම් පොඩ්ඩක් හරි තරහ යනවා. මොනවා හරි දෙයක් කිව්වහම “ඇයි මේ කියන විදිහට කරන්නේ නැත්තේ” කියලා වගේ. දැන් පුද්ගලභාවය නැති හින්දා එහෙම ගැටෙන ගතියක් නැහැ. නමුත් මොනවා හරි උපායක් දලා දුකෙන් මුදවන්න ඕනෑ කියන එකක් තියෙනවා. බුදු හිමියන් ගැන කියන්නේ “නොයෙක් නොයෙක් උපායයන් දලා තමයි මනුෂ්‍යයන් ව දමනය කළේ කරුණාව නිසා” කියලා. සමහර විට බුදු හිමියන් බැණුම් අහ අහා අන්‍ය තීර්ථකයන් ළඟට බණ කියන්න යනවා කියන්නේ කරුණාව තියෙන නිසා. ඉතින් ඒ වගේ මම කියන්නේ මේ දහම අවබෝධ

වුනා කියලා එයාට ගුණය කියන එක එන්න එන්න ඔපවත් වුනා, වැඩි දියුණු වුනා මිසක්, මනුෂ්‍ය දහමට වඩා වැඩිතර දහමක් උපන්නා මිසක් මනුෂ්‍ය දහම නැති වුවේ නැහැ.

ඒ නිසා මුළු ජීවිත කාලය ම මහන්සි වෙලා හරි මම ඔය කතා කරන වූටි තැන් දෙක විතරක් තේරුම් ගන්න. ඒ සඳහා සියලු දෙනාට මේ දේශනාව උපනිශ්‍රය වේවා.

හැම දෙනාට ම තෙරුවන් සරණයි.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!

තුන්වැනි දේශනය නිමා විය.

නොමිලයේ බෙදා හැරීම පිණිසයි.

Strictly for FREE distribution.

නිමිති ලෝකය

මෙම පුස්තකය 2015 වර්ෂයේ ඉල් මස දී පූජ්‍යපාද මාන්කඩවල සුදස්සන හිමියන් විසින් දිගු නිහඬියාවකට පසු පැවැත් වූ දේශනා කිහිපයක් ලිඛිත මාධ්‍යයෙන් ඔබ අතට පත් කිරීමකි. ආශ්‍රවක්ෂය වන පරිදි නිවැරදිව විදුර්ශනාවට සිත පිහිටුවන ආකාරය ත්‍රිපිටක ධර්මයට අනුකූලව විස්තර වන මෙම පොත ඒ පිළිබඳ උනන්දුවක් දක්වන යෝග්‍යවචරයන්ට ඉතා දුර්ලභ සම්පතක් බව අපගේ විශ්වාසයයි. මෙය කියවීමෙන් පසු තවත් අයකුට ලබා දීමෙන් ඔබටත් මෙම ධර්ම දානයට දායක විය හැකියි.

මුද්‍රණය හා බෙදාහැරීම

නිවන් මග

www.facebook.com/path.nirvana
path.nirvana@gmail.com

ISBN 9781522705147

9 781522 705147